

УКРАЇНСЬКА ПРИЗМА: ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА 2017

Редакційна колегія: Максак Г., к.політ.н. Шелест Г., к.політ.н. Бурейко Н., Коваль М., Коваль Н.

Консультанти: Веселовський А., Надзвичайний і Повноважний Посол, к.політ.н.; Генчев О.; Конишев Д.; Корсунський С., Надзвичайний і Повноважний Посол, д.фіз-мат.н.; Лоссовський І., Надзвичайний і Повноважний Посланник, к.фіз-мат.н; Філіпенко Є.

Українська призма: Зовнішня політика 2017. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. – Київ, 2018. – 232 с.

ISBN 978-617-7157-68-6

Аналітичне дослідження є системним та комплексним аналізом зовнішньої політики України за 2017 р. Проаналізовано п'ятдесят напрямів – від співпраці з ключовими партнерами та міжнародними організаціями до публічної дипломатії. Застосовано п'ять критеріїв оцінювання - індикаторів, які базуються на новій моделі методології дослідження. Широким колом експертів досліджено і проаналізовано діяльність МЗС України, Комітету у закордонних справах Верховної Ради України та інших інституцій, задіяних у формуванні та реалізації зовнішньої політики нашої держави. Дана публікація є третім щорічним дослідженням. З результатами оцінки попередніх років можна ознайомитись в розділі "Спецпроекти" на <http://prismua.org>

За повного або часткового відтворення тексту аналітичного дослідження посилання на автора і видання обов'язкове.

Зміст

Вступ	5
Методологія дослідження	6
Зовнішня політика в 2017 році	14
1. Співпраця з країнами «Великої сімки»	24
Велика Британія	25
Італія	30
Канада	34
Німеччина	37
США.....	41
Франція	45
Японія	49
2. Європейська інтеграція	53
Європейський Союз.....	54
<i>Політичний діалог</i>	55
<i>Економічна співпраця</i>	57
<i>Безвізовий діалог</i>	59
Східне партнерство	62
Європейське енергетичне співтовариство	65
3. Євроатлантична інтеграція	68
4. Двосторонні відносини	73
Білорусь	74
Грузія	77
Ізраїль	80
Іран	84
Китай.....	87
Литва	91
Молдова	94
Польща	97
Румунія	101
Словаччина.....	104
Туреччина	107
Угорщина	110
Росія	113
<i>Політичні відносини</i>	114
<i>Економічна відносини</i>	116
<i>Енергетичні відносини</i>	118

5. Регіональна співпраця	
АТР	122
Близький Схід	126
Західні Балкани	130
Країни Балтії	134
Вишеградська група	138
Латинська Америка	142
Північна Європа	146
Південна Азія	151
Субсахарська Африка	155
Центральна Азія	160
Чорноморський регіон	164
6. Міжнародні організації	
ОБСЄ	169
ООН	173
Рада Європи	177
7. Ініціативи багатостороннього характеру	
Захист прав людини	182
Зміна клімату	186
Нерозповсюдження ядерної зброї	190
Питання міжнародної безпеки	194
8. Формування міжнародної підтримки протидії російській агресії	198
9. Економічна дипломатія	202
10. Публічна дипломатія	206
11. Закордонне українство	210
Зведена таблиця оцінки реалізації напрямків зовнішньої політики у 2017 році	214
Рекомендації до порядку денного зовнішньої політики України у 2018 році	219
Список скорочень	222
Автори та консультанти	225
Про Раду зовнішньої політики «Українська призма»	229
Про Фонд ім. Фрідріха Еберта	230

Дорогі друзі!

Представляємо вашій увазі третій випуск аналітичного щорічника «Українська призма: зовнішня політика 2017».

Традиційно у цьому виданні експерти Ради зовнішньої політики «Українська призма» у партнерстві з Регіональним представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні проаналізували деталі формування та реалізації зовнішньої політики в Україні, а також оцінили її успішність відповідно до розробленої шкали.

Щороку ми вдосконалюємо нашу методологію оцінювання, враховуємо результати обговорень, проведених як в Україні, так і за кордоном. Працюючи над оцінкою зовнішньої політики в 2017 році, ми вирішили додати ще декілька важливих географічних та функціональних напрямів. У такий спосіб загальна кількість зовнішньополітичних векторів досягла 50.

Загальна оцінка в 2017 році за реалізацію зовнішньої політики підвищилась. Серед позитивів, які прослідковуються, можна однозначно відзначити активізацію роботи інституцій, які формують та реалізують зовнішню політику за пріоритетними напрямками. Втім, залишається традиційно низьким рівень стратегічного бачення розвитку зовнішньополітичних напрямів. Тому не дивно, що саме питання стратегічного бачення є одним із головних серед наших рекомендацій.

Проведення дослідження третій рік поспіль вже надає достатню порівняльну базу для дипломатів, експертів з питань зовнішньої політики з метою формування комплексного розуміння зовнішньої політики, її політичної, інституційної та стратегічної складових. Тішимося, що видання «Українська призма: зовнішня політика 2017» наблизило нас ще на один крок до створення практичного та об'єктивного інструменту оцінювання зовнішньої політики України.

*Геннадій Максак,
голова Ради зовнішньої політики «Українська призма»,
керівник проекту «Українська призма: зовнішня політика 2017»*

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

При розробці методології оцінювання зовнішньої політики України робоча група «Української призми» уважно вивчила досвід і практики подібного аналізу зовнішньої політики окремих країн та міжнародних інституцій, виконаного деякими закордонними аналітичними центрами. Особливу увагу було приділено проектам Європейської ради з міжнародних відносин (European Council on Foreign Relations, ECFR) та Асоціації міжнародних справ, Чехія (Asociace pro mezinárodní otázky, АМО), які фокусувалися відповідно на особливостях функціонування окремих держав-членів у зовнішній політиці ЄС (ECFR) та внутрішніх закономірностях врядування Чеської республіки (АМО). Жодна із застосованих методологій не є універсальною, а принципи аналізу прямо залежать від особливостей досліджуваного об'єкта. Тому після проведення методологічних консультацій з експертами Європейської ради з міжнародних відносин робоча група «Української призми» вирішила розробити власну модель з огляду на українські реалії, залучаючи при цьому окремі елементи вже існуючого методологічного досвіду західних колег.

Запропонована методологія дослідження зовнішньої політики України враховує наявні зовнішньополітичні обставини, недоліки та переваги конституційного розподілу повноважень у частині реалізації зовнішньополітичного курсу, усталені політичні та інституційні практики у сфері міжнародних відносин, документи стратегічного та операційного характеру у сфері зовнішньої політики та безпеки України, офіційні аналітичні матеріали, які лягають в основу зовнішньополітичної позиції вищих посадових осіб, офіційні звіти, а також відображення зовнішньополітичних пріоритетів у релевантних матеріалах ЗМІ.

Представлене дослідження охоплює період 2017 року у розділах щодо політичного інтересу, міжінституційного співробітництва, діяльності та результатів по кожному з обраних напрямків. Оцінка стратегічного бачення базується на всьому загалі відповідних документів, які є дійсними на момент її виставлення. Крім того, пропонується порівняння загальної оцінки кожного напрямку з результатом 2016 року.

Напрямки зовнішньої політики України

Для оцінювання зовнішньої політики України у 2017 році було обрано 50 напрямів, які були розділені на тематичні блоки:

- співпраця з країнами «Великої сімки» (Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія);
- європейська інтеграція (співпраця з ЄС в економічній та політичній сферах, безвізовий режим, Східне партнерство, Європейське енергетичне співтовариство);
- євроатлантична інтеграція;

- двосторонні відносини (Білорусь, Грузія, Ізраїль, Іран, КНР, Литва, Молдова, Польща, Російська Федерація (політика, економіка, енергетика), Румунія, Словаччина, Туреччина, Угорщина);
- регіональна співпраця (АТР, Близький Схід, Західні Балкани, країни Балтії, Вишеградська четвірка, країни Північної Європи, Південна Азія, Латинська Америка, Субсахарська Африка, Центральна Азія, Чорноморський регіон);
- міжнародні організації (ОБСЄ, ООН, Рада Європи);
- ініціативи багатостороннього характеру (міжнародна безпека, нерозповсюдження ядерної зброї, захист прав людини, зміна клімату);
- формування міжнародної підтримки протидії російській агресії.
- економічна дипломатія;
- публічна дипломатія;
- закордонне українство.

Індикатори оцінки зовнішньої політики України за окремими напрямками:

Враховуючи вищенаведене, були розроблені п'ять індикаторів оцінювання стану реалізації зовнішньої політики за кожним із вказаних напрямків:

- (1) політичний інтерес або залученість акторів до певного напрямку зовнішньої політики України;
- (2) ефективність взаємодії та координації між українськими інституціями у сфері зовнішньої політики;
- (3) стратегічне бачення реалізації окремо взятого напрямку;
- (4) конкретна діяльність за вказаним напрямком протягом року, який оцінюється.
- (5) результати та досягнення за напрямком протягом року, який оцінюється.

Кожен із п'яти основних індикаторів оцінюється за п'ятибальною шкалою, де 1 бал – мінімальна, а 5 балів – максимально можлива оцінка. Кожен бал в оцінюванні напрямку за конкретним індикатором прив'язано до наявності чи відсутності певного стану, який можна зафіксувати. Для кожного індикатора визначено необхідну для формування оцінки нормативну та фактологічну базу. 1. Політичний інтерес/залученість

1. Політичний інтерес/залученість

База для аналізу: програми політичних партій, представлених у Верховній Раді, передвиборчі програми парламентських партій, у разі якщо вибори проходять у досліджуваний період, заяви фракцій, заяви лідерів політичних партій, Коаліційна угода, Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України, заяви Глави уряду, інтерв'ю голів фракцій, голови ВРУ, Президента України, передвиборчі програми кандидатів у президенти, у разі якщо вибори проходять у рік оцінювання, Порядок денний Комітету у зовнішніх справах ВРУ та наявні парламентські слухання за тематикою, слухання відповідних комітетів ВРУ.

Бали:

- 1 бал — відсутність згадування відповідного напрямку зовнішньої політики в офіційних або неофіційних заявах, політичних документах та маніфестах головних політичних суб'єктів;
- 2 бали — згадування у неофіційній формі зовнішньополітичного напрямку, яке не набуло форми політичної позиції, інтерв'ю, блоги чи статті у ЗМІ на відповідні теми;
- 3 бали — наявність офіційних заяв щодо подій чи окремих аспектів діяльності у досліджуваному напрямку у деяких політичних партій, згадування в щорічному Посланні Президента;
- 4 бали — наявність офіційних позицій різних політичних суб'єктів, представлених у вищих органах влади, але не узгоджених між собою, включення до порядку денного комітету у зовнішніх справах ВРУ або інших відповідних комітетів за напрямком, проведення комітетських слухань та круглих столів;
- 5 балів — наявність політичного консенсусу щодо діяльності України в обраному зовнішньополітичному напрямку, спільні офіційні заяви (зокрема, заяви більшості, міжфракційні заяви, заяви парламентських делегацій при парламентських асамблеях міжнародних організацій, постанови та звернення ВРУ), проведення парламентських слухань.

2. Інституційна співпраця

База для аналізу: заяви та рішення голови Верховної Ради України, керівників парламентських комітетів, керівників фракцій, рішення Президента України, РНБО України, Кабінету Міністрів України, МЗС України та інших міністерств у разі залучення до виконання певного напрямку, прес-релізи за результатами розробки чи проведення спільних ініціатив.

Бали:

- 1 бал – зафіксовані факти протидії одних інституцій іншим під час вироблення політики чи конфлікти між українськими органами влади або різними гілками влади під час здійснення політики у певному зовнішньополітичному напрямку, зрив роботи координаційних органів;
- 2 бали – відсутність співробітництва, координації між окремими органами влади, які залучені до реалізації зовнішньої політики у певному напрямку, але без проявів конкуренції чи конфліктів;
- 3 бали – поодинокі факти несистемної співпраці, яка не базується на наявності узгоджених позицій, координаційних документів, та відбувається поза межами координаційних структур;
- 4 бали – наявність задекларованих узгоджених позицій суб'єктів реалізації зовнішньої політики щодо дій у визначеному напрямку, створення спеціальних координаційних органів, прийняття відповідних документів з метою координації роботи;
- 5 балів – повне узгодження діяльності профільних інституцій, створення та функціонування спеціальних координаційних органів з метою реалізації зовнішньої політики у певному напрямку.

3. Стратегічне бачення

База для аналізу: Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України, Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», Енергетична стратегія України на період до 2035 року, двосторонні угоди стратегічного характеру, плани дій, операційні плани на виконання вказаних стратегій, інші документи, які потенційно можуть бути прийняті.

Бали:

- 1 бал – повна відсутність згадок зовнішньополітичного напрямку у стратегічних документах, чинних на момент проведення дослідження, та двосторонніх програм співробітництва;
- 2 бали – згадки наявні, але вже не відповідають зовнішньополітичному курсу країни або не враховують нові умови міжнародного середовища;
- 3 бали – згадки відповідають поточним інтересам та завданням, які стоять перед суб'єктами реалізації зовнішньої політики України, але сформульовані в загальних рисах у переліку з іншими пріоритетами, що не дозволяє виділити відповідний напрямок як пріоритетний;

- 4 бали – наявність деталізованих незастарілих або оновлених під час періоду дослідження двосторонніх (багатосторонніх) документів середньострокового характеру;
- 5 балів – наявність згадок у загальних стратегічних документах поряд з наявністю актуальних двосторонніх (багатосторонніх) документів середньострокового характеру, які мають між собою угоджений характер та відповідають поточним інтересам.

4. Діяльність

База для аналізу: звіти МЗС України та інших міністерств, залучених до виконання завдань по напрямку, заяви та прес-релізи Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністра України, Верховної Ради України, двосторонніх комітетів та робочих груп, інформація про діяльність дипломатичних установ України за кордоном.

Бали:

- 1 бал – фактична відсутність роботи, пов'язаної з реалізацією відповідного напрямку зовнішньої політики, відсутність інших форм співпраці чи офіційних контактів;
- 2 бали – поодинокі несистемні види активності, які не базуються на наявних стратегічних чи операційних документах у сфері реалізації відповідного напрямку зовнішньої політики, підтримання діалогу виключно через наявні ЗДУ, відсутність посла України у відповідній країні протягом більше ніж півроку;
- 3 бали – поряд з підтриманням дипломатичних, торгово-економічних відносин, відбувались зустрічі в рамках багатосторонніх форматів або «на полях», реакційність у реалізації відповідного напрямку зовнішньої політики;
- 4 бали – візити рівня керівництва МЗС, голови парламенту, Прем'єр-міністра України у відповідну країну або візити іноземних представників в Україну, робота міжвідомчих та інших комісій і робочих груп відповідно до планів дій, дорожніх карт двостороннього (багатостороннього) характеру на середньострокову перспективу, спільні військові навчання, співробітництво на міжвідомчому рівні;
- 5 балів – спільні міжнародні ініціативи, візити на рівні президентів та голів міжнародних організацій, укладення міжнародних угод, головування в міжнародних організаціях чи ініціативах, проведення спільних двосторонніх або багатосторонніх форумів.

5. Результати

База для аналізу: міжнародні угоди та меморандуми, укладені за відповідним напрямком зовнішньої політики, інформація щодо діяльності Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України, МЗС України та інших відповідних міністерств і відомств, Верховної Ради України, статистика торговельно-економічних відносин, інформаційні та аналітичні матеріали за результатами зустрічей, засідань тощо.

Бали:

- 1 бал – розрив дипломатичних відносин, вихід з міжнародної організації, припинення співпраці в рамках ініціативи, відкрита військова агресія чи офіційна підтримка агресора, торгіві, енергетичні війни;
- 2 бали – зниження рівня дипломатичного представництва чи наявність дискримінаційної політики в торговельній сфері, відсутність значних спільних проєктів економічного, енергетичного характеру, відсутність динаміки в політичному діалозі;
- 3 бали – незначна позитивна динаміка на рівні політичного діалогу, економічних контактів, наявність співпраці на міжвідомчому, недержавному та транскордонному рівні, підписання планів дій щодо співробітництва на міжвідомчому рівні;
- 4 бали – активний політичний діалог, часткова підтримка позиції України, підписання двосторонніх та багатосторонніх угод, імплементація рішень, прийнятих під час попередніх візитів на вищому рівні;
- 5 балів – повна підтримка позиції України, збільшення товарообороту, відповідність результатів наявним стратегічним та операційним, програмним документам щодо реалізації відповідного напрямку зовнішньої політики, державні та офіційні візити Президента України, наявність масштабних проєктів в економічній, енергетичній, військовій сферах.

Загальна оцінка за окремим зовнішньополітичним напрямком (рейтинг напрямку)

Після виставлення балів за усіма індикаторами вираховується загальна оцінка напрямку шляхом визначення середньоарифметичного показника. Загальна оцінка (рейтинг) потім зазначається у формі латинських літер (A, B, C, D, E) з арифметичними знаками дії (+/-) залежно від значення отриманого показника.

Рейтингова оцінка	Значення показника
A	5
A -	4,6-4,9
B +	4,1-4,5
B	4
B -	3,6-3,9
C +	3,1-3,5
C	3
C -	2,6-2,9
D +	2,1-2,5
D	2
D -	1,6-1,9
E+	1,1-1,5
E	1

Загальна оцінка (рейтинг) успішності реалізації зовнішньої політики України упродовж досліджуваного року

Загальна оцінка успішності реалізації зовнішньої політики України визначається шляхом отримання середньоарифметичного показника від загальних оцінок за всіма напрямками зовнішньої політики, які аналізувались. Загальний рейтинг виставляється шляхом підрахунку аналогічно до оцінки окремих напрямків зовнішньої політики.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У 2017 РОЦІ

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3+	4-
Інституційна співпраця	3+	4-
Стратегічне бачення	3	3+
Діяльність	4+	4+
Результати	3+	4-
Загальна оцінка	C+	B-

Політична залученість

У 2017 р. політичний інтерес у сфері зовнішньої політики порівняно з попередніми роками продемонстрував зосередженість політичних гравців на тих пріоритетних напрямках, які були визначені в 2015-2016 рр.

Зовнішньополітичну позицію Президента України було узагальнено у виступі на традиційній Щорічній зустрічі з іноземними послами, акредитованими в Україні (січень), а також у Посланні Президента до Верховної Ради «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» (вересень). Зазначені публічні виступи очільника держави дають можливість визначити пріоритетні сфери зовнішньополітичного інтересу. Зокрема, наголошувалось на захисті територіальної цілісності України, європейській інтеграції та приналежності до євроатлантичного цивілізаційного простору.

Створення міжнародної коаліції на підтримку України в боротьбі проти російської агресії також неодноразово згадувалось як пріоритет зовнішньої політики. Європейська підтримка у сфері безпеки була відчутна з боку Австрії, Німеччини, Литви, Польщі, Франції. На порядку денному спільним знаменником виступало збереження санкцій проти Росії, на чому українські політики наголошували на всіх міжнародних майданчиках.

Європейська інтеграція в аналізованому році мала конкретні обриси, які потребували політичної підтримки. Мова йде про введення в дію в повному обсязі Угоди про асоціацію та запровадження безвізового режиму для громадян України з метою поїздки до держав-членів Європейського Союзу. Виконання Угоди про асоціацію в перспективі потребує інших форм стратегічного довгострокового співробітництва.

Відповідно до бачення Президента України, майбутнє членство України в НАТО має пройти етап народного схвалення шляхом референдуму. На сьогодні у зовнішній політиці України євроатлантичний напрямок є серед пріоритетних, як і відповідність стандартам НАТО.

Більшість політичних акторів у 2017 р., як і в попередніх роках, визначало США як ключового партнера та союзника України в політичній, безпековій, економічній та енергетичній сферах.

Традиційно посилений діалог з Японією та Канадою, стратегічні відносини з Туреччиною та Азербайджаном відмічалися, зокрема, і в президентських заявах. Також головою держави було задекларовано інтерес до покращення двосторонніх взаємин із країнами Близького Сходу та Латинської Америки.

Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року є політичним документом, що містить урядові заходи, спрямовані на реалізацію пріоритетних

напрямів зовнішньої політики України. План постулює необхідність наближення національного законодавства до норм ЄС і функціонування поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, приведення ЗСУ до стандартів держав-членів НАТО, посилення міжнародної торгівлі та інвестиційної привабливості.

На парламентському рівні вдалося прийняти декілька узгоджених політичних документів, які стосувалися міжнародної проблематики та двосторонніх взаємин. Зокрема, в 2017 р. було прийнято наступні постанови Верховної Ради України, які продемонстрували консолідовану позицію різних фракцій: «Про Звернення Верховної Ради України до парламентів іноземних держав та міжнародних організацій щодо засудження ескалації збройної агресії Російської Федерації проти України», «Про Звернення Верховної Ради України щодо Остаточного звіту Місії Бюро з демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ) ОБСЄ зі спостереження за виборами до Державної Думи Федеральних Зборів Російської Федерації 2016 року» та «Про Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо безпекових гарантій». Крім того, увага приділялась питанням співробітництва з ЄС і НАТО, проблемі прав людини та територіальній цілісності.

Загалом за результатами проведеного аналізу найбільшу політичну увагу протягом 2017 р. отримували наступні напрями: відносини з США, Канадою, країнами-членами ЄС та організацією загалом, Туреччиною, тематика захисту прав людини, а також діяльність України в Раді Європи та ООН.

Загальна оцінка за розділом «4-»

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця в 2017 році дещо покращилася за переважною більшістю пріоритетних напрямів зовнішньополітичної діяльності.

У жовтні Кабінетом Міністрів України було оголошено про створення нового Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Нове положення схвалено у рамках реалізації реформи державного управління та затверджено постановою Уряду. Офіс відповідальний за координацію діяльності органів виконавчої влади на виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також спрямування політичного та політико-військового діалогу і практичного співробітництва з НАТО та державами-членами. Політичний рівень координації інтеграційних процесів здійснювався Офісом Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, а також Міністерством закордонних справ України.

Напрямок економічної дипломатії був посилений низкою координаційних інституцій. Уже в січні 2017 р. П. Порошенко оголосив про започаткування роботи

Національної інвестиційної ради при Президенті України. В серпні було затверджено його Положення, а в жовтні – персональний склад Ради, головою якої став Президент. До її складу увійшли Прем'єр-міністр України, Перший віцепрем'єр-міністр України – Міністр економічного розвитку і торгівлі, Міністр фінансів, Міністр енергетики та вугільної промисловості, Міністр інфраструктури, Міністр юстиції, Голова Верховної Ради, глава та заступник глави АПУ тощо.

Більшість двосторонніх напрямків зовнішньої політики залишались у сфері відповідальності МЗС та дипломатичних установ за кордоном, але динаміка візитів українських посадовців свідчить про активне залучення, зокрема, Міністерства оборони, Міністерства юстиції, Мінінфраструктури, Генеральної прокуратури тощо.

Задля реалізації Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі було створено Раду з міжнародної торгівлі в якості тимчасового консультативно-дорадчого органу КМУ. Рада має сприяти координації дій ЦОВВ у сфері підтримки зростання експорту та спрощення процедур міжнародної торгівлі. Очолив Раду Перший віцепрем'єр-міністр – Міністр економічного розвитку і торгівлі України, а до її складу увійшли заступники профільних міністрів, голови комітетів Верховної Ради та ін. Водночас у 2017 р. не вдалося запустити роботу Експортно-кредитного агентства, незважаючи на наявність таких планів.

Достатньо активно при Мінекономрозвитку діяли Рада з просування експорту та Офіс з просування експорту, а також Рада експортерів та інвесторів при МЗС. Координації зусиль на національному рівні сприяли засідання української частини двосторонніх міжурядових комісій з торгово-економічного співробітництва та робочі групи з організації проведення двосторонніх економічних форумів.

У червні Кабінетом Міністрів України утворено Міжвідомчу комісію з питань популяризації України у світі, до якої увійшли представники урядових та неурядових структур. З моменту створення комісія встигла провести низку тематичних засідань, присвячених питанню створення бренду України.

Були переобрані громадські ради при міністерствах та відомствах, що дозволило посилити співпрацю профільних міністерств із громадськими організаціями та посилити рівень експертних консультацій. Наприкінці року з метою посилення інструменту публічної та експертної дипломатії МЗС України розробило процедуру відрядження українських незалежних експертів за кордон для участі у тематичних публічних заходах. За підтримки Громадської ради при МЗС України було складено перелік відомих експертних майданчиків, де доцільно забезпечити участь українських представників.

Однак необхідно відмітити і певне розбалансування координаційної діяльності між урядовими структурами та парламентом, що інколи призводило як до внутрішніх дискусій (законопроект №7206 «Куцуй українське – плати українцям»), так і до непорозумінь із сусідніми державами (ст. 7 Закону України «Про освіту»).

Вкрай низькою залишалася співпраця між виконавчою та законодавчою гілками влади у питанні імплементації Угоди про асоціацію, результатом чого стало значне відставання від графіку законодавчого забезпечення процесу і виконання угоди.

Відсутність скоординованого підходу, на жаль, була характерною рисою і при розгляді важливого законопроекту «Про дипломатичну службу», який мав перезапустити роботу української дипломатії відповідно до реалій та потреб часу. Робоча група під головуванням заступника голови Комітету у закордонних справах ВРУ Б. Тарасюка з листопада 2016 р. по червень 2017 р. значно доопрацювала первинний проект, підготовлений МЗС. Утім, подальше спрямування цього законопроекту до Президента України загальмувало процес майже на півроку, і закон у першому читанні був прийнятий лише в грудні 2017 р. Особливістю президентської редакції Закону України «Про дипломатичну службу» стало виключення норми про консультації з членами профільного парламентського комітету щодо кандидатур очільників ЗДУ України.

На думку авторів представленого дослідження, серед найбільш скоординованих на національному рівні напрямів реалізації зовнішньої політики можна виокремити відносини з США, ЄС, НАТО, Радою Європи, а також сферу захисту прав людини.

Загальна оцінка за розділом «4-»

Стратегічне бачення

Досі відсутнім є узагальнене концептуальне бачення. Орієнтири зовнішньої політики та міжнародної безпеки України визначені у різних стратегічних документах. До стратегічних документів слід віднести Коаліційну угоду, Стратегію національної безпеки України, Воєнну доктрину України, Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020», Угоду про асоціацію з ЄС, Меморандум з МВФ, Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО, Національну стратегію у сфері прав людини, Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року, Концепцію популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі.

У 2017 р. було ухвалено низку документів та програм, які можна віднести до рамково-стратегічних або операційних, що були розроблені на виконання існуючих стратегічних приписів.

У лютому було затверджено Доктрину інформаційної безпеки України, а в липні — Енергетичну стратегію України до 2035 року. Обидва документи частково формують та уточнюють засади формування і реалізації зовнішньої політики та безпеки.

Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затверджений 3 квітня 2017 р., містить низку цілей і заходів у сфері економічної та енергетичної дипломатії, європейської та євроатлантичної інтеграції.

У грудні Урядом було затверджено Експортну стратегію України – Дорожню карту стратегічного розвитку торгівлі 2017 – 2021 рр. План дій з виконання Дорожньої карти визначає 56 завдань та передбачає здійснення близько 40 державних і недержавних інституцій, окремі з яких ще треба буде створити.

Важливим стратегічним документом є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, що включає запровадження ПВЗВТ, а також план заходів з імплементації УА. В жовтні Урядом був затверджений план заходів щодо виконання Угоди, який передбачає 2016 завдань і близько 5 тисяч заходів, а також узгоджується з планом пріоритетних дій уряду, стратегічними документами з питань секторальних реформ, включає узгоджені з ЄС дорожні карти.

У контексті євроатлантичної інтеграції необхідно згадати затвердження Концепції вдосконалення інформування громадськості про співробітництво України з НАТО на 2017-2020 роки (лютий).

На рівні операційних документів у червні Кабінетом Міністрів України затверджено План заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі (прийнята в кінці 2016 р.).

На стадії підготовки перебуває Стратегія публічної дипломатії, що готується Управлінням публічної дипломатії МЗС України.

На регіональному та двосторонньому рівні є поодинокі ініціативи, які можуть сприяти формуванню стратегічного чи привілейованого партнерства. Наприклад, певним стратегічним дороговказом відносин України та країн Балтії може вважатись Спільна заява Прем'єр-міністрів України, Естонської Республіки, Латвійської Республіки та Литовської Республіки, ухвалена в квітні 2017 р.

Низка середньострокових міждержавних планів дій на 2017 – 2019 та 2017 – 2020 рр. (Туреччина, Білорусь) вказують на формування декількарічного горизонту планування. Стратегічний характер також прослідковується у тематичній спрямованості Плану дій Україна – КНР щодо реалізації ініціативи спільної побудови «Економічного поясу Великого шовкового шляху» та «Морського шовкового шляху XXI ст.».

Водночас за більшістю досліджуваних напрямів зовнішньополітичної діяльності відсутні будь-які згадки на рівні існуючих стратегічних документів України, а також середньострокові двосторонні документи, які могли б комплексно представити українські цілі та інтереси в міжнародних відносинах за окремо взятим вектором.

Загальна оцінка за розділом «3+»

Діяльність

Традиційно цей індикатор реалізації зовнішньої політики отримує найвищі бали з-поміж інших. Утім, у 2017 р. буде справедливим відзначити активізацію майже всіх українських суб'єктів, що опікувалися зовнішньою політикою.

В умовах російської агресії проти України особливого значення набула більш ефективна комунікація з ключовими країнами-партнерами України – країнами Північної Америки та ЄС, а також робота в рамках ООН, ОБСЄ, РЄ та співробітництво з НАТО. Серед основних завдань можна виділити наступні: підтримка територіальної цілісності України, засудження збройної агресії проти України, невизнання незаконної анексії Криму, утримання і посилення політики санкцій проти Росії, тиск на її керівництво щодо виконання Мінських домовленостей, захист прав громадян України на окупованих територіях, запровадження операції з підтримки миру під егідою ООН на Донбасі. У цьому контексті варто вказати на високу зовнішньополітичну активність Президента України, який у ході офіційних та робочих візитів до іноземних держав і міжнародних організацій, а також під час прийому іноземних колег в Україні намагався постійно тримати ці питання на порядку денному. Вдалі контакти на найвищому рівні (США, ЄС, Велика Британія, Канада, Туреччина, країни Балтії) доповнювались посиленими контактами голів урядів, зустрічами на міжурядовому рівні, у тому числі по лінії зовнішньополітичних відомств.

У контексті міжнародної безпеки та територіальної цілісності Мінські домовленості залишались основним механізмом вирішення російсько-українського конфлікту. Крім того, українська активність у рамках міжнародних інституцій була спрямована на акцентування уваги міжнародної спільноти до вказаного питання (зокрема, ООН, Міжнародний суд ООН, ОБСЄ, Рада Європи).

У рамках головування України в РБ ООН у лютому 2017 р. вдалося привернути увагу до теми конфліктів у Європі. У багатьох засіданнях РБ ООН у Нью-Йорку брали участь українські високопосадовці. Зокрема, Президент України взяв участь у відкритті 72-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН та у засіданні високого рівня РБ ООН щодо реформування операцій ООН з підтримання миру (вересень). Важливим із точки зору координації зусиль у вирішенні кримського питання стала міжнародна платформа «Друзі деокупації Криму», ініційована Президентом України у 2017 р. під час сесії ГА ООН.

2017 р. у порівнянні з попереднім можна вважати більш потужним та продуктивним у відносинах України з ЄС, адже обопільна увага Києва та Брюсселя один до одного була на високому рівні. Президент України відвідав столицю ЄС двічі (у червні з двостороннім візитом та у листопаді для участі у П'ятому саміті Східного партнерства). Також двічі побував у Брюсселі Прем'єр-міністр України (лютий та грудень). Крім того, значну увагу отримав Саміт Україна – ЄС, що відбувся 12-13 липня 2017 р. у Києві.

Співробітництво України з НАТО відбувалось активними темпами на всіх рівнях. Вкрай важливим стало призначення в липні 2017 р. Глави місії України при НАТО В. Пристайко, що підтвердило серйозність українських намірів щодо стратегії подальшого зближення. Регулярно відбувалися засідання Спільної робочої групи Україна – НАТО з оборонно-технічного співробітництва. Важливим політичним кроком стало проведення Комісії Україна – НАТО в Києві за участі Генерального секретаря НАТО та Президента України (липень). Не менш активним було співробітництво на парламентському рівні.

Економічна дипломатія теж набрала обертів. У контексті співпраці з ЄС у рамках імплементації Угоди про асоціацію було проведено низку зустрічей двосторонніх органів: Діалог високого рівня Україна – ЄС щодо горизонтальних питань та окремих секторів промисловості (березень), перше засідання Підкомітету Україна – ЄС з питань торгівлі та сталого розвитку (травень), Четверте засідання Ради асоціації між Україною та ЄС (грудень).

Протягом року тривали переговори щодо укладення угод про вільну торгівлю з Туреччиною та Ізраїлем, було проведено низку двосторонніх (Албанія, Угорщина, Білорусь, Литва, Південна Корея) та міжнародних економічних форумів (Канада, Грузія) за участю керівництва України. Активно йшла робота спільних міжурядових комісій (зокрема, Молдова, Білорусь, В'єтнам, Саудівська Аравія). З окремими партнерами діяльність таких структур поновлена після значної перерви (Польща, Китай), з деякими – домовлено про заснування спільних комісій (Албанія, Катар, Колумбія).

У червні КМУ ухвалило рішення про утворення державної установи «Український інститут». Представництва Українського інституту планувалося відкрити в 2017 р. у чотирьох європейських столицях (у Варшаві, Берліні, Парижі, Римі), однак через складний процес міжінституційного погодження реалізація даного завдання дещо загальмувалася. За ініціативою Управління публічної дипломатії у 2017 р. були здійснені близько 200 різноманітних проектів у сфері публічної та культурної дипломатії.

Окремо доцільно виділити посилення парламентської дипломатії. У травні ВРУ схвалила Рекомендації парламентських слухань «Актуальні питання зовнішньої політики України» (проведені в грудні 2016 року). У жовтні були проведені спільні комітетські слухання комітетів ВРУ за тематикою виконання РНП під егідою Комісії Україна – НАТО та Стратегічного оборонного бюлетеня України. Публічні заходи Комітету у закордонних справах були присвячені питанням вироблення стратегії зовнішньої політики України, енергетичній безпеці, економічної дипломатії та зовнішньополітичного виміру стратегії реінтеграції Донбасу.

Під егідою профільного комітету у закордонних справах діє 90 депутатських груп з міжпарламентських зв'язків з парламентами зарубіжних країн. У 2017 р. парламентарями було ініційовано утворення депутатських груп дружби з Ефіо-

пією, Ісландією, Колумбією, Ліхтенштейном, Македонією, Малайзією, Мальтою, Нігерією, ПАР, Тунісом.

Окремі законодавчі ініціативи призвели до погіршення двосторонніх відносин із низкою сусідніх країн (наприклад, Угорщина, Румунія).

Загалом наше дослідження вказує, що найбільш насиченими офіційними та неофіційними заходами, а також контактами були наступні напрями: Велика Британія, Канада, США, економічна співпраця з Європейським Союзом, Східне партнерство, євроатлантична інтеграція, Литва, Польща, країни Балтії, ООН, Рада Європи, захист прав людини, публічна дипломатія.

Загальна оцінка за розділом «4+»

Результати

2017 р. став роком подальшого розвитку міжнародної підтримки України в протидії російській агресії – санкційні пакети, що включають як персональні, так секторальні обмежувальні заходи щодо Росії та її бізнесової і політичної еліти, були розширені, підсилені та пролонговані на рівні ЄС, США, Канади та інших партнерів України. До річниці анексії Криму Європарламент ухвалив резолюцію «Політичні в'язні у тюрмах Росії та ситуація у Криму».

Результативним для України стало притягнення Росії до відповідальності в міжнародних судових інстанціях. 19 квітня Міжнародний суд ООН оприлюднив перше проміжне рішення у справі «Україна проти Росії». У липні ухвалені на сесії Парламентської Асамблеї ОБСЄ у Мінську документи, зокрема резолюція «Щодо відновлення суверенітету та територіальної цілісності України», вкотре засудили факт російської збройної агресії проти України, тимчасову окупацію Росією АР Крим та м. Севастополь, а також закликали РФ припинити військові дії в Україні.

19 грудня 2017 р. Генеральна асамблея ООН позитивно проголосувала за оновлений проект резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)». Крім того, за ініціативи України вперше в історії Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію про захист критичної інфраструктури від терористичних загроз, співавторами якої стала 41 держава.

У травні ухвалено рішення Комітету Міністрів РЄ щодо ситуації в АРК та місті Севастополь (Україна), що визнає відповідальність Росії згідно з міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом у галузі прав людини та містить заклик до влади РФ виконувати свої зобов'язання і припинити репресії. Постійній делегації ВРУ у ПАРЄ вдалося домогтися продовження до кінця 2017 р. введених Асамблеєю санкцій щодо призупинення прав делегації РФ у ПАРЄ.

У ході Парламентської асамблеї ОБСЄ схвалено внесену парламентською делегацією України резолюцію «Відновлення суверенітету та територіальної цілісності України», що містить положення щодо захисту прав людини на окупованих територіях.

2017 р. став доленосним в історії відносин України з ЄС, адже вдалося досягнути як остаточної ратифікації, так і набуття чинності УА, а також запровадження безвізового режиму для громадян України. Проте успіхи було певною мірою затмарено фінальним текстом декларації саміту Східного партнерства, а також відмовою ЄС надати Україні третій транш кредиту у розмірі 600 млн євро через невиконання нею чотирьох наперед погоджених вимог.

У контексті відносин зі Сполученими Штатами важливим досягненням 2017 р. стало прийняття Закону США «Протидія супротивникам Америки через санкції», а також продовження активної санкційної політики. В безпековій та оборонній сфері за адміністрації Трампа співробітництво з Україною набуло нових форм. Було призначено спеціального представника Державного департаменту США К. Волкера, який відповідає за координацію взаємодії з Україною з метою пришвидшення прогресу в рамках Мінської угоди. Крім того, в межах бюджету США на 2018 р. передбачено 350 млн дол. для надання безпекової допомоги Україні та санкціоновано надання Україні летальних озброєнь оборонного характеру.

Послідовно розвивається співпраця у сфері оборони та безпеки із західними партнерами (США, Велика Британія, Канада, Литва, Польща). Було продовжено британську програму тренувань для армії «Орбітал» до березня 2018 р. За рішеннями Канади до 2019 р. продовжено військову тренувальну місію UNIFIER, а Україна увійшла до переліку країн (Automatic Firearms Country Control List), яким дозволяється продаж або постачання вогнепальної зброї.

Незважаючи на специфічний характер відносин Туреччини і Росії, українсько-турецькі відносини мали позитивну динаміку. Зокрема, у жовтні за посередництва Туреччини Росія звільнила засуджених в анексованому Криму заступників голови Меджлісу кримськотатарського народу Чийгоза та Умерова. Під час візиту Прем'єра-міністр В. Гройсмана турецька сторона надіслала ноту про заборону турецьким судам відвідувати окупований Крим. Щоправда, порушення не припинились.

Знаковим є проведення у квітні Українсько-Балтійського Форуму Глав Урядів. Спільна підсумкова заява Прем'єр-міністрів України, Естонії, Латвії і Литви від 6 квітня 2017 р. декларує підтримку територіальної цілісності України, засудження агресії Росії проти України, спонукання допомоги Україні, в т.ч. з боку ЄС і НАТО, підтримку євроатлантичного курсу України, ратифікації УА та набуття дії безвізового режиму.

Результатом активної економічної дипломатії став початок дії з 1 серпня зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Також певним успіхом стало рішення

Ради ЄС від 28 червня 2017 р. про розширення квот строком на три роки на безмитне ввезення до країн ЄС продукції багатьох важливих секторів вітчизняної економіки.

У травні Україну було офіційно запрошено приєднатися до Конвенції Пан-Євро-Мед. До кінця 2017 р. тривали внутрішньодержавні процедури приєднання, проте, вже з травня Україна брала участь у діяльності робочих органів Конвенції в якості спостерігача.

Обсяг експорту товарів з України у січні – листопаді 2017 р. склав \$39,5 млрд і збільшився у порівнянні з минулорічним періодом на \$6,8 млрд. Географічно збільшення експорту товарів відбулося до Австралії та Океанії на 304,4%, Америки – на 59,8%, Європи – на 30,4%, СНД – на 15,6%, Азії – на 12,9%, Африки – на 7,5%. При цьому за 11 місяців 2017 р. у зовнішньоторговельному обороті товарів України питома вага головних партнерів була наступною: країни ЄС (41,3%), Китай (8,4%), Туреччина (4,0%) та США (3,6%).

Найбільш результативними в 2017 р. стали такі напрями: США, Велика Британія, Канада, Японія, Литва, політичний діалог з ЄС, євроатлантична інтеграція, Саудівська Аравія та ОАЕ, ООН, Рада Європи та захисту прав людини, отримання безвізу.

Загальна оцінка за розділом «4-»

СПІВПРАЦЯ З КРАЇНАМИ «ВЕЛИКОЇ СІМКИ»

Велика Британія

Італія

Канада

Німеччина

США

Франція

Японія

B+

C+

B+

B-

A-

C+

B

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

B+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	5	4
Інституційна співпраця	4	5
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	5	5
Результати	4	5
Загальна оцінка	B+	B+

У 2017 р. стосунки з Великою Британією залишалися напроцуд активними: цілий ряд візитів, збереження підтримки за всіма ключовими напрямками співпраці, в тому числі України в конфлікті з Росією, безпековій та оборонній співпраці та залучення до процесів внутрішнього реформування. Рух у напрямі визначення стосунків після Брекзиту спостерігався, проте був недостатнім, перейшовши як завдання на 2018 р.

Політичний інтерес/залученість

Попри активну співпрацю та посилення на стратегічне партнерство, політичний інтерес щодо Великої Британії визначається загальним зацікавленням у сприянні подолання російської агресії чи підтримці реформ, і не оформлений у політичних пріоритетах чи партійних програмах.

Інституційна співпраця

У 2017 році відбувалися активні контакти на різних щаблях і між різними гілками влади (президент, уряд, в т. ч. різні міністерства, окремі депутати та депутатські об'єднання), які взаємно доповнювали одні одних щодо посилення україно-британських контактів. Міжінституційних конфліктів у здійсненні зовнішньої політики на британському напрямку публічно не спостерігалось.

Стратегічне бачення

Стратегічні документи України надалі не містять посилань на Велику Британію, а її майбутній вихід з ЄС не призвів до оновлення застарілих документів, які визначають базу двосторонньої співпраці. Наразі Києву бракує навіть чітко артикульованих короткострокових пріоритетів, на відміну від Лондона, який визначив на 2017 р. три пріоритети у стосунках з Україною: підтримка суверенітету, територіальної цілісності та економічного розвитку України, проведення реформ та боротьба з корупцією, надання гуманітарної допомоги. За відсутності стратегічного бачення українські пріоритети у двосторонніх стосунках нечіткі і з'являються епізодично (необхідність доведення торговельного обороту до 3,5 млрд. намір увійти до топ-20 країн-експортерів до ВБ, необхідність укладення угоди про вільну торгівлю чи лібералізації візового режиму).

Діяльність

2017 р. відзначився рядом візитів на найвищому рівні: вперше за 20 років відбувся офіційний візит президента П. Порошенка (19.04), робочий візит прем'єр-міністра В. Гройсмана та цілого ряду урядовців (5-6.07), міністра фінансів О. Данилюка. Вдруге за півроку до Києва приїжджав міністр закордонних справ Британії Б. Джонсон (01.03, разом з польським колегою), у вересні – держміністр у справах Європи та Америки А. Данкан. Міністр оборони М. Феллон відвідав Україну з офіційним візитом (20.01), за півроку це ж зробив його наступник М. Ланкастер (31.08). Відбулась зустріч Секретаря РНБО О. Турчинова з Постійним Секретарем МО ВБ С. Лавгроуом. Також відбувалися інтенсивні контакти на нижчих рівнях (радники з комунікацій, консультанти).

У рамках міжпарламентської співпраці варто відзначити візити до Лондона представників ВРУ (Голови Комітету у закордонних справах ВРУ Г. Гопко

(11-12.09), співголів Групи дружби С. Заліщук та О. Рябчина (23.01) тощо). 30.11-3.12.2017р. Україну відвідав Голова Багатопартійної міжпарламентської групи із зв'язків з Україною Дж. Віттінгдейл з кількома колегами.

6 липня у Лондоні відбулася міжнародна конференція щодо реформ в Україні. У британському парламенті двічі проводилися дебати щодо України (7.11 – щодо Голодомору, 20.12 – як підсумок візиту британських парламентарів), а 23.01 відзначалося 25-річчя дипломатичних відносин.

Відбувалася активна співпраця в галузі сприяння реформам (серед пріоритетних напрямів – реформа судової системи, поліції, боротьба з корупцією, створення служб фінансового розслідування, допомога у реформуванні МО відповідно до стандартів НАТО, підтримка медичної, пенсійної, судової реформ, реформи держслужби, покращення бізнес-середовища, забезпечення незалежності ЗМІ, підтримка роботи МінТОТ). Посольство ВБ надавало мікрогранти для переселенців, фінансувало програми протидії гендерному насильству, роботи з розмінування. Важливою була співпраця у галузі тренувальної та консультативної допомоги Українській армії, у сфері кібербезпеки та протидії пропаганді. На 2017 – 2018 рр. фінансовий рік зобов'язання Великої Британії склали близько 40 млн фунтів.

Українська сторона піднімала питання розвитку економічного співробітництва, посилення контактів з діловими колами та інвесторами. Були ініційовані наразі неформальні дипломатичні консультації щодо майбутніх торговельних стосунків після виходу ВБ з ЄС, бажано у формі договору про вільну торгівлю. Міжпарламентська група дружби активізувала питання щодо лібералізації візового режиму між Україною і ВБ (лист від українських парламентарів).

Неприємні епізоди включали заборону в'їзду в Україну британським спортсменам, які брали участь у змаганнях в анексованому Росією Криму, протест проти відвідин АРК членами Партії UKIP та ін., а також проросійські заяви окремих політиків (лорд Р. Белф). Протягом року посол України у ВБ активно реагувала на несприятливі чи маніпулятивні матеріали в британській пресі, що вказує на необхідність посилення інформаційної політики України у ВБ. Іншим пріоритетом посольства стала робота щодо визнання Голодомору геноцидом: організація дебатів у Парламенті, пов'язані ініціативи у Шотландії та Вельсі.

Результати

За підсумками 2017 р. Велика Британія послідовно засуджує російську агресію, працює над збереженням санкцій, піднімає проблеми окупації АРК, порушення прав людини в окупованому Криму (коспонсор резолюції ГА ООН), звільнення українських в'язнів. Залишається другим за кількістю контрибутором до СММ ОБСЄ, активно спрямовує кошти на гуманітарні проблеми постраждалих від конфлікту, є найбільшим контрибутором місії з розмінування (2,6 млн фун-

тив). Послідовно розвивається співпраця у сфері оборони, зокрема: подовження програми тренувань для армії «Орбітал» до березня 2018 р., її розширення на авіацію і флот та введення додаткових курсів, домовленість про спільні британсько-канадські тренування для української армії. Збільшилося фінансування культурних та освітніх програм Британської Ради та стипендій на навчання у ВБ. У торгівлі та інвестиціях спостерігається деяке зростання на противагу спаду з 2013 р., ВБ залишається одним із найбільших інвесторів в Україну (більше 2 млрд дол.), а Україна входить до 50 основних напрямків британського експорту, однак потенціал залишається використаним не повною мірою. Виявом принципового підходу наприкінці року стала критика від ВБ щодо гальмування боротьби з корупцією, зокрема щодо тиску на НАБУ, до створення якої ВБ доклала багато зусиль (заява речника МЗС від 6 грудня 2017).

Поки не вдалося досягнути домовленостей щодо лібералізації візового режиму для громадян України. Уряд Великої Британії не визнав Голодомор геноцидом, попри українські зусилля. ВБ продовжує вважати Мінські домовленості безальтернативним механізмом вирішення конфлікту, а Будапештський меморандум зійшов на маргінес дискурсу. Попри значні поставки нелетальних матеріалів (станом на січень 2017 р., їх вартість склала бл. 1 млн фунтів), до надання летальної зброї ВБ не готова.

20 січня була підписана заява міністрів оборони з питань розвитку співробітництва в оборонній сфері (у розвиток підписаного торік Меморандуму про співробітництво), 9 жовтня – міжурядовий Протокол про внесення змін до Конвенції про усунення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням.

ІТАЛІЯ

C+

Політичний інтерес/залученість

2016

3

2017

4

Інституційна співпраця

3

3

Стратегічне бачення

4

3

Діяльність

4

4

Результати

4

3

Загальна оцінка

B-

C+

У 2017 р. уряд Італії продовжила підтримувати євроінтеграційні прагнення України і сприяла досягненню миру на Сході країни, збереженню її територіальної цілісності, посилюючи обмін досвідом щодо протистоянню гібридним агресіям РФ, не визнає анексії Криму. На двосторонньому рівні посилено міжпарламентську та економічну співпрацю. Важливий вимір має безпекова, військово-медична та культурна співпраця.

Політичний інтерес/залученість

Основні заяви щодо Італії лунали від депутатів Верховної Ради України, зокрема від голови групи дружби Україна – Італія С. Алексєєва та його колег. Акцент двосторонніх перемовин стосувався виконання Дорожньої карти про співпрацю на 2016-2017 рр., економічної взаємодії двох країн та євроінтеграційних прагнень України, а також збереження санкційного режиму проти РФ. Найбільшу зацікавленість проявили депутати із фракцій БПП, НФ та «Самопоміч», проте у партійних документах та програмах такий інтерес не було представлено. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента ВРУ Італія згадується лише раз у контексті останніх терористичних актів в Європі, а в самому Посланні – жодного разу, незважаючи на перебування в Трійці ОБСЄ та головування у «Великій сімці».

Інституційна співпраця

Рівень інституціональної взаємодії в Україні щодо реалізації зовнішньої політики на «італійському» напрямку не є високим через відсутність комплексного стратегічного бачення. Проте у 2017 році посилилась діяльність щодо «італійського» напрямку на рівні законодавчої гілки влади, коли міжпарламентської групою дружби Україна – Італія визначено п'ять ключових пріоритетів для співпраці: політико-правова, фіскально-митна/економічна, енергетична, медична/соціальна, туризм – молодь – спорт – культура.

Протидія гібридним загрозам та «фейковим» повідомленням була непростим завданням для МЗС та Посольства України в Італії задля подолання популістських заяв окремих італійських політиків від партій «Ліга Півночі», «Рух 5 зірок», «Браття Італія» щодо можливості скасування санкцій проти РФ та наслідків незаконних візитів представників італійських регіональних рад, які належать до згаданих партій, до Криму.

Стратегічне бачення

Стратегічне бачення взаємодії України та Італії було представлено в Дорожній карті співробітництва між Україною та Італією на 2016-2017 рр., яка була посилена завдяки підписанню у червні Меморандуму про взаєморозуміння між парламентами України та Італії. Проте, навіть після цього важливого кроку, ще зарано говорити, що обидві країни змогли посилити діалог на рівні політичних партій. Заходи в цьому напрямі матимуть позитивні наслідки для подальшої євроінтеграції України.

Діяльність

У червні 2017 р. активізувався парламентський вимір українсько-італійської двосторонньої взаємодії, а саме вперше за понад десять років відбулася зустріч на рівні керівників двох парламентів та було підписано Меморандум про співпрацю. Варто зауважити, що фіксування інституціоналізації міжпарламентських контактів не є поширеною практикою. Однак подібні документи, хоч і мають більш декларативний характер, але демонструють намір сторін до поглиблення співпраці.

Крім того, протягом року відбулися візити міністрів закордонних справ, оборони України, енергетики та вугільної промисловості України до Італії та інші двосторонні заходи.

У 2017 р. італійські лідери публічно декларували підтримку суверенітету і територіальної цілісності України і дотримання міжнародних санкцій проти РФ до повного виконання Мінських домовленостей, як про це було зазначено міністром закордонних справ Італії А. Альфано під час переговорів з міністром закордонних справ України П. Клімкіним у м. Рим (червень) та м. Палермо (жовтень).

Черговою ознакою імплементації Карти співробітництва між Україною та Італією слід вважати співпрацю з Італією у рамках міжнародних організацій, зокрема з підтримки діяльності Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, а також взаємодія у ПАРЕ, ПА ОБСЄ та ПА НАТО, результатом чого у т.ч. стала підтримка у більшості випадків позиції України щодо невизнання анексії Криму, засудження російської агресії на Донбасі, масових порушень прав людини в Криму та на Донбасі з боку окупаційної влади. Водночас залишаються проблемними заяви окремих проросійських італійських регіональних лідерів.

Результати

Аналіз розвитку двосторонніх відносин між Україною та Італією у 2017 р. свідчить, що попри окремі проблемні питання, пов'язані з порушенням італійськими посадовцями чинного законодавства щодо відвідування тимчасово окупованої території АР Криму і зони проведення АТО, та традиційно проросійську налаштованість частини впливових політичних сил цієї країни, італійська сторона продовжувала декларувати прихильність до загальноєвропейського курсу України на підтримку суверенітету і територіальної цілісності, а також продовження санкційної політики ЄС щодо РФ.

Досягнуто домовленості щодо підтримки енергетичного діалогу України з ЄС та реформування вітчизняного сектору енергетики. Підписано (але поки не ратифіковано) угоду між МОЗ України та Італії про співпрацю у сфері онкологічних

захворювань (травень), а також обговорено направлення в Україну італійських медиків для обміну досвідом з українськими колегами.

Відбулася низка зустрічей між Міністерством оборони України, МОЗ України та їхніми італійськими візаві. Важливість протистояння гібридним загрозам було визначено пріоритетним. Продовжилась співпраця у сфері військової медицини та розпочалися переговори про створення центру гірсько-піхотної підготовки у м. Мукачево.

Крім того, ефективною була співпраця на рівні Міністерства фінансів України та Мінекономіки і фінансів Італії, перейнято італійський досвід у створенні Служби фінансових розслідувань та у лютому підписано Меморандум про порозуміння і співпрацю між Національним агентством з питань запобігання корупції та Національним антикорупційним органом Республіки Італія.

Італія підтримує подальше поглиблення відносин України з Євросоюзом. Крім того, Італія у 2017 р. разом з Україною була непостійним членом у Раді Безпеки ООН та входила до Трійки ОБСЄ, де демонструвала підтримку позиції України по основним питанням.

КАНАДА

B+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	5
Інституційна співпраця	5	4
Стратегічне бачення	3	4
Діяльність	5	5
Результати	5	4
Загальна оцінка	B+	B+

У 2017 р. відносини між Україною і Канадою набули подальшого розвитку та відзначались активізацією в економічній і безпеково-оборонній сферах. Важливою для України залишалась незмінна підтримка Канади у протидії російській агресії та її допомога в зміцненні української обороноздатності. Візити високого рівня надали відповідного імпульсу двостороннім відносинам, які можна було охарактеризувати як особливе партнерство.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес України до Канади є високим, адже країна входить до переліку тих, з якими розвиваються пріоритетні двосторонні відносини. Про це свідчать відповідні положення щорічного Послання Президента до Верховної Ради у 2017 р., виступу Президента на Щорічній зустрічі з іноземними послами, планів дій Уряду до 2020 р. і на 2017 р., документів Верховної Ради. Канада, як зазначено в Аналітичній доповіді до Послання Президента, є «стратегічним партнером України за океаном». Канада згадується як у контексті економічної співпраці, так і міжнародної протидії російській агресії та відносин України з НАТО. Під час візиту міністра закордонних справ Канади Х. Фріланда в Україну у грудні 2017 р. Президент України П. Порошенко також відзначив внесок Канади у проведення реформ в Україні, міжнародні зусилля з деокупації Криму та розвиток двостороннього військово-технічного співробітництва. Зазначені напрями співробітництва з Канадою звучали в заявах українських високопосадовців під час їх контактів із канадськими колегами.

Інституційна співпраця

Співпраця з Канадою рівномірно представлена у документах усіх гілок влади. При цьому координуюча роль належала МЗС України, чому сприяла активна робота Посольства України в Канаді, зокрема, щодо змістовного наповнення візитів вищого державного керівництва України до Канади та інформування українських компаній про можливості ЗВТ між двома країнами і потреби канадського ринку. Скоординованість дій інституцій демонструється на прикладах розвитку економічної співпраці та підтримки України у протидії російській агресії. Підписана в липні 2016 р. Угода про вільну торгівлю між Україною і Канадою була ратифікована обома сторонами. Водночас у Плані Уряду на 2017 р. Мінекономіки та іншим ЦОВВ отримали завдання з розширення присутності вітчизняної продукції на канадському ринку шляхом інформування вітчизняних виробників про можливості і переваги канадського ринку.

Стратегічне бачення

У концептуальних документах України відносини з Канадою декларувалися на найвищому рівні. За результатами візиту Президента П. Порошенка до Канади в АПУ відзначили «стратегічний характер Особливого партнерства між двома країнами». Ця ж теза звучала й під час інших візитів українських делегацій до Канади та канадських делегацій до України. Особливого імпульсу надали набуття чинності Угоди про ЗВТ між двома країнами, підтримка України Канадою на двосторонньому та міжнародному рівнях, сприяння інтеграції до НАТО та зміцненню обороноздатності України, що підкреслювалось у промовах Президента, Прем'єр-міністра й інших високопосадовців України та урядових планах. Консолідоване стратегічне бачення відносин з Канадою сприяли їх практичному наповненню важливими для України результатами, насамперед, в економічній та оборонній сферах.

Діяльність

Протягом року активно відбувались двосторонні контакти та взаємний обмін візитами офіційних делегацій на усіх рівнях: українські депутати прийняли канадських колег у січні; у Канаді з візитами перебували Президент України П. Порошенко (вересень), Прем'єр-міністр В. Гройсман (жовтень), віце-прем'єр-міністр І. Климпуш-Цинцадзе (жовтень) і міністри закордонних справ П. Клімкін (листопад), оборони С. Полторак (квітень, листопад) і культури Є. Ніщук (лютий). Варто також відзначити візити до України канадських міністрів оборони Х. Сейджжана (вересень) і закордонних справ Х. Фріланд (грудень) та парламентської делегації (січень). Важливою подією стала участь українців в «Іграх Нескорених» у Канаді, на відкритті яких був присутній Президент, а на закритті – Віце-прем'єр-міністр. У ході інших візитів розвивались бізнесова, міжпарламентська, культурна й транспортна співпраця, зв'язки з українською діаспорою в Канаді. У такій же тональності проходили заходи, які організовувало українське посольство в Канаді, такі як: засідання Канадсько-Української парламентської групи дружби (3 жовтня, Оттава) чи урочисте відзначення вступу в дію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою (8 серпня, Торонто).

Результати

Ратифікована угода про ЗВТ набула чинності 1 серпня. Протягом року була підписана ще низка важливих документів, зокрема: спільна заява Президента України і Прем'єр-міністра Канади; угода про співробітництво у сфері оборони та підготовки українських держслужбовців; меморандуми про співпрацю в аерокосмічній сфері і про підтримку державного управління й економічного розвитку. У ході візиту до Канади Президент України повідомив про рішення відкрити у найближчій перспективі Генеральне консульство України в Едмонтоні. Канада надала 7,75 млн канадських доларів гуманітарної допомоги і погодила надання ще 6,89 млн доларів на додаткові проекти. Найбільш результативним у 2017 р. стало співробітництво у безпеково-оборонній сфері. Окрім укладеної оборонної угоди, за рішеннями Канади продовжено до 2019 р. військову тренувальну місію UNIFIER (близько 200 канадських військових), а Україна увійшла до переліку країн (Automatic Firearms Country Control List), яким дозволяється продаж або постачання вогнепальної зброї.

НІМЕЧЧИНА

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	4	3
Діяльність	5	4
Результати	4	3
Загальна оцінка	B+	B-

У 2017 р. інтенсивність діалогу між Україною та ФРН, у тому числі в рамках Нормандського формату переговорів щодо врегулювання ситуації на сході України, дуже втратила в динаміці. Не в останню чергу причинами цього стали парламентські вибори у ФРН у вересні та складні процеси всередині ЄС. Істотно знизився й рівень результативності у контексті двосторонніх домовленостей та спільних заходів. Рівень фінансової та гуманітарної підтримки України Німеччиною залишився значним. Вперше у повоєнній історії обох країн у Бундестазі відбулися слухання щодо історичної відповідальності Німеччини перед Україною.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес вищого керівництва України, зокрема Президента України, очільників Кабінету Міністрів України та народних депутатів, до співпраці та розвитку відносин із Німеччиною був у 2017 р. достатньо високим, але спорадичним. За твердженнями голови МЗС П. Клімкіна, Німеччина залишається головним партнером України у боротьбі з російською агресією, впровадженні реформ та європейській інтеграції України. Українська влада розраховує на підтримку Німеччини у встановленні миру, відновленні суверенітету України та поверненні усіх окупованих територій, про що було зазначено, зокрема, і у Щорічному посланні Президента України до ВРУ.

Інституційна співпраця

З огляду на велику політичну важливість співпраці із Німеччиною, контакти на найвищому рівні та спільні проекти підтримуються та скеровуються Президентом України, Прем'єр-Міністром та міністром закордонних справ України. Достатньо активно є міжвідомча співпраця, як-от із питань розвитку інфраструктурних проектів і реформи Державної фіскальної служби. Протягом 2017 р. можна було спостерігати консолідовану позицію українських органів влади щодо протидії розвитку проекту «Північний потік-2». Скоординованою була й українська позиція щодо висловлювань Надзвичайного і повноважного посла Німеччини в Україні Е. Райхеля про умови проведення виборів на Донбасі. Окрім того, в перших в історії двосторонніх відносин України та Німеччини міжвідомчих консультаціях у сфері кібербезпеки взяли участь представники СБУ, Апарату РНБО, Міністерства оборони, Міністерства інформаційної політики, НБУ, Управління кіберполіції, Служби зовнішньої розвідки, Державної служби фінансового моніторингу та Державної служби спеціального зв'язку і захисту інформації.

Стратегічне бачення

Протягом року жодної згадки про важливість розбудови двосторонніх відносин із ФРН до актуальних державних документів стратегічного характеру України внесено не було. Не було підписано і нових двосторонніх угод. Незважаючи на наявність потужної двосторонньої договірно-правової бази, як і раніше відсутня комплексна стратегія розвитку українсько-німецьких відносин. Окрім цього, якщо попередня Енергетична стратегія України на період до 2030 (втратила чинність у серпні 2017 р.) містила чисельні згадки про співробітництво між Україною та ФРН у сфері енергетики, то нова Стратегія 2035 вже не згадує Німеччину жодним чином.

Діяльність

Загалом, у двосторонніх відносинах протягом року спостерігалось зниження інтенсивності політичного діалогу, насамперед з точки зору результативності та наявності конкретних домовленостей. Відчутно спала динаміка і в рамках Нормандського формату – у 2017 р. відбулася лише одна зустріч на рівні міністрів закордонних справ та декілька телефонних розмов на рівні очільників держав. Зменшилася кількість візитів з боку обох сторін. Водночас Президент України П. Порошенко здійснив протягом року два робочих візити до ФРН, а також мав низку зустрічей з Федеральним канцлером А. Меркель на інших міжнародних майданчиках. Відбулося чотири робочих візити до німецької столиці на рівні міністрів та генерального прокурора України. У свою чергу в 2017 р. Україну відвідали Федеральний міністр закордонних справ З. Габріель та Федеральний міністр транспорту і цифрової інфраструктури А. Добріндт. Протягом 2017 р. Посол України в Німеччині А. Мельник активно зустрічався із німецькими високопосадовцями, як на федеральному рівні, так і на рівні земель.

Під час численних візитів в Україну та Німеччину та зустрічей у рамках інших міжнародних форматів Президента України, міністрів та інших високопосадовців основними темами стали питання врегулювання російсько-українського конфлікту, центральної ролі Німеччини в ньому, узгодження позицій щодо миротворчої операції на Донбасі, співпраця із питань внутрішніх справ (інтегроване управління кордонами), енергетики (будівництво «Північного потоку-2» та протидія розширенню можливостей російського енергопостачання через OPAL), інфраструктура та транспорт (відкриття Офісу цифрової інфраструктури та робота над деякими інфраструктурними проектами), промисловість та аграрний сектор (надання консультацій з аграрної торгівлі щодо ЗВТ з ЄС, залучення інноваційних технологій в агропромислове виробництво, забезпечення європейських стандартів якості та безпеки продуктів харчування, питання біоенергетики).

У попередні роки Німеччина була однією з небагатьох країн, з якими Україна активно розбудовувала військово-технічне співробітництво. У 2017 р. такої активності не спостерігалось, незважаючи на перший за останні 10 років візит Міністра оборони України, під час якого глави оборонних відомств обговорили питання надання консультаційної допомоги, професійної підготовки щодо надання медичної допомоги та реабілітації військових, обміну інформацією, підготовки особового складу.

Результати

Результативність у більшості сфер взаємного інтересу – політичній, безпековій, економічній та енергетичній – у порівнянні з попередніми роками у 2017 р. суттєво знизилася. Більшість двосторонніх зустрічей протягом року закінчилися без конкретних результатів. Лише за підсумками зустрічі міністра юстиції з німецькими колегами були підписані Спільна заява про правове співробітництво

між Міністерством юстиції України та Федеральним Міністерством юстиції та захисту прав споживачів Федеративної Республіки Німеччина та Робоча програма співробітництва до 2018 року.

Утім, рівень допомоги України з боку німецького уряду залишився значним. Заходи підтримки продовжували втілюватися в рамках всеосяжного «Плану дій щодо України». За підсумками першого півріччя 2017 р. Німеччина була одним із найбільших за обсягами фінансування проєктів донорів, що надають міжнародну технічну допомогу Україні. Окрім цього, ФРН лишається вагомим донором гуманітарної допомоги Україні: станом на листопад 2017 р. федеральний уряд виділив Україні 27,4 млн дол. (дорівнює показнику 2016р.). Важливо у цьому контексті відзначити призначення Спеціального посланника Уряду ФРН з питань реформування України у галузях урядування та децентралізації Г. Мільбрата (серпень 2017р.).

19 травня стало історичним днем: в Бундестазі відбулися дебати про історичну відповідальність Німеччини перед Україною, ініційовані фракцією «Зелених». Вони були покликані підвищити рівень обізнаності про розуміння внеску України у встановлення миру в Європі, а також актуалізувати заклик до німецького уряду щодо підвищення підтримки України.

Німеччина традиційно залишається одним із ключових зовнішньоторговельних партнерів України, посідаючи 3 місце після Китаю та Росії: 8-е місце за обсягами експорту та 2-е – за обсягами імпорту товарів. Протягом року спостерігалося відчутне зростання експорту (на 19,9%) та імпорту (на 33,7%). Повільно, але зростає частка зовнішньої торгівлі послугами між країнами. Однак у зовнішньоторговельному балансі України з Німеччиною традиційно зберігається значне негативне сальдо. Станом на 1.10.2017 року Німеччина посіла 5-те місце в світі за обсягами прямих іноземних інвестицій в Україну (1,8 млрд дол. США або 4,6% від загальних обсягів). Утім, через відсутність істотного прогресу в економічній сфері в 2017 р. засідання Українсько-німецької групи високого рівня з питань економічного співробітництва не проводилося.

2017 р. став успішним у контексті культурної дипломатії України та Німеччини. У вересні стартував Українсько-німецький рік мов, спрямований на поглиблення існуючої співпраці між установами освіти та культури обох країн та започаткування нових довгострокових партнерських стосунків і проєктів.

США

A-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	5	5
Інституційна співпраця	5	5
Стратегічне бачення	5	5
Діяльність	4	5
Результати	4	4
Загальна оцінка	A-	A-

2017 рік розпочався своєрідним режимом очікування, якою буде позиція новообраного президента США Д. Трампа по відношенню до України загалом і в контексті українсько-російського конфлікту зокрема. Щоб не допустити посунення важливості «українського питання» на другий план для нової адміністрації США, українська сторона акумулювала інституційну співпрацю та активність в американському напрямі. Як результат, 2017 рік був позначений значною інтенсивністю діалогу між державами. Зусилля української дипломатії були спрямовані, в першу чергу, на продовження санкцій проти Російської Федерації, збереження гарантій безпеки та отримання оборонної зброї. Центральною темою під час зустрічей на найвищому рівні залишалася підтримка суверенітету та територіальної цілісності України.

Політичний інтерес/залученість

Упродовж 2017 року політичний інтерес до США утримувався на високому рівні. Важливо, що «жоден із панічних прогнозів, які лунали після минулорічних президентських виборів у США, не здійснився», на чому у щорічному Посланні до Верховної Ради наголосив Президент України.

Важливим рішенням стало затвердження Звернення ВРУ до Конгресу США щодо безпекових гарантій, в якому українська сторона висловила «прохання розглянути питання щодо укладення з Україною оборонної угоди та надання Україні статусу основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО».

Серед першочергових завдань української дипломатії у напрямі українсько-американських відносин у 2017 році – збереження санкційної політики США проти РФ, надання Україні оборонної зброї США та заручення підтримкою Вашингтону у питаннях безпеки, у тому числі і в контексті повноцінної миротворчої Місії ООН на Донбасі та виконання Мінських домовленостей.

Активний політичний інтерес прослідковується у порядку денному Президента, Голови Уряду, МЗС справ, Міноборони, Комітету у закордонних справах ВРУ, РНБОУ та правоохоронних структур.

Інституційна співпраця

У прагненнях утримати співробітництво США за нової адміністрації інституційна співпраця у напрямі розвитку двостороннього діалогу з Вашингтоном характеризувалася системною роботою на всіх рівнях. Поштовхом для консолідованої позиції та обопільного координування зусиль між різними інституціями в Україні слугувало усвідомлення стратегічного значення співпраці з США, зокрема вагомої ролі США у протидії російській агресії у зовнішньополітичній площині та підтримці реформ і модернізації у внутрішній політиці України.

Стратегічне бачення

Основним документом, що обумовлює пріоритетність і стратегічність двосторонніх відносин України та США, залишається «Хартія Україна-США про стратегічне партнерство» від 2008 року. Стратегічні документи, прийняті в попередні роки, відповідають поточному стану, так у Воєнній доктрині США згадано як найпершу підтримку, на яку після своїх власних сил може розраховувати Україна, у контексті врегулювання збройного конфлікту на Сході та забезпечення регіональної стабільності. Поглиблення стратегічного партнерства зі США визначається головним зовнішньополітичним пріоритетом у контексті забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері і у Стратегії національної безпеки України.

У 2017 році нормативно-правова база, що регулює українсько-американську співпрацю, була доповнена Меморандумом про співробітництво між Конгресом США і Верховною Радою України, що був підписаний у Вашингтоні 15 червня Головою ВРУ А. Парубієм та Головою Палати представників Конгресу США П. Раяном. Документ підтверджує стратегічне партнерство між державами та окреслює розширення міжпарламентського співробітництва у політичній, економічній, безпековій, гуманітарній та культурній сферах.

Діяльність

2017 рік характеризувався жвавими двосторонніми контактами на всіх рівнях. Відбулися зустрічі Президента П. Порошенка з президентом Д. Трампом (у червні та серпні), держсекретарем Р. Тіллерсоном, віце-президентом М. Пенсом, спікером Палати представників П. Райаном, а також міністрами оборони, енергетики, торгівлі.

Міністр закордонних справ України П. Клімкін мав зустрічі з президентом США Д. Трампом, держсекретарем Р. Тіллерсоном, віце-президентом М. Пенсом. Прем'єр-міністр України В. Гройсман та голова ВРУ А. Парубій також мали зустрічі на високому рівні з представниками законодавчої та виконавчої влади США.

Під час більшості зустрічей центральними залишалися питання безпеки, територіальної цілісності, суверенітету України, санкцій проти РФ, а також інші напрямки секторальної співпраці. Так, увагу було приділено питанню енергетичної безпеки (зокрема, сторони підтвердили спільну позицію щодо загрози проекту «Північний потік-2»), поглибленню співпраці у розвитку альтернативних джерел енергії, реалізації спільних проектів в атомній енергетиці, активізації інвестиційної діяльності американських компаній в Україні, розвитку двосторонньої торгівлі, зокрема у контексті розширення експорту української продукції до США. У МЗС України відбулися перші в історії двосторонніх відносин українсько-американські консультації з питань зміцнення кібербезпеки.

Посольство України в США разом з Українським союзом промисловців та підприємців взяли участь в організації Ukrainian Brands D.C. Summit, де були представлені українські виробники продуктів харчування. За сприяння Посольства Україна вперше була представлена на міжнародній виставці озброєння «AUSA-2017» у Вашингтоні.

Результати

Важливим досягненням 2017 р. стало прийняття Закону США щодо «Протидії супротивникам Америки через санкції», який засудив дії РФ в Україні і підтримував суверенітет та територіальну цілісність Української держави. Крім цього, попри численні скептичні прогнози, питання санкцій було постійно присутнім на порядку денному. Санкційний список було розширено.

Другим найчастіше обговорюваним питанням у двосторонніх відносинах України з США була співпраця в безпековій та оборонній сфері. За адміністрації Трампа ця лінія співробітництва була збережена і їй було присвячено ключову увагу. Було обрано спеціального представника Державного департаменту США К. Волкера, який відповідає за координацію взаємодії з Україною з метою пришвидшення прогресу в рамках Мінської угоди. У межах бюджету США на 2018 р. на потреби національної оборони передбачено 350 млн дол. для надання безпекової допомоги Україні та санкціоновано надання Україні летальних озброєнь оборонного характеру.

Крім того, було розпочато поставки енергетичного вугілля із США в Україну, пролонговано скасування антидемпінгового мита для українських труб, продовжено співпрацю у космічній галузі, прикладом чого став успішний запуск ракети-носія «Антарес». Започатковано нову чотирирічну програму USAID «Трансформація фінансового сектора» обсягом 23 млн дол. з метою забезпечення прозорості фінансового сектору України. Перший віце-прем'єр С. Кубів і регіональний директор USAID С. Фріц підписали дві поправки до Угоди про розвиток з Україною, що надає Україні додаткові 54 млн дол. у якості допомоги в різних секторах, таких як боротьба з корупцією, сільське господарство, реформування системи державних закупівель та підвищення енергетичної безпеки.

Президент П. Порошенко підписав Закон України «Про ратифікацію Угоди (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом США про відновлення дії Угоди між Урядом України та Урядом США про співробітництво у сфері науки та технологій». Угода сприяє розвитку двосторонніх контактів у зазначених сферах, створює правові рамки для спільних досліджень, посилює захист прав інтелектуальної власності.

ФРАНЦІЯ

C+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	C+	C+

2017 р. в українсько-французьких відносинах пройшов під знаком виборчих кампаній у Франції, результати яких могли докорінно змінити логіку поточних відносин. Цього не сталося, і динаміка збереглася, однак структурні проблеми браку прогресу у вирішенні конфлікту, відсутності стратегічного бачення двосторонніх стосунків та формування нових пріоритетів французької зовнішньої політики ставлять перед українською дипломатією додаткові виклики.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до Франції залишається високим у контексті функціонування Нормандського формату. Також активне зацікавлення політиків і громадськості викликала президентська кампанія у Франції, де троє з чотирьох чільних кандидатів мали зовнішньополітичні програми, суперечні з позиціями України (коментарі-обурення МЗС щодо позицій М. Ле Пен 3.01 і 17.01). Дещо негативне тло створювали медіаповідомлення про гальмування Францією лібералізації візового режиму з ЄС чи щодо її спротиву визнанню європейських перспектив України у підсумковій декларації саміту Україна – ЄС.

Інституційна співпраця

Пріоритетність французького напрямку зумовила високу залученість різних органів влади до двосторонніх взаємин. Неузгодженості мали локальний характер: петиція української громади Франції за звільнення почесного консула України в м. Ніцца через звинувачення в пасивності та проросійській діяльності або ж відхилення на засіданні Комітету ВРУ у закордонних справах (14.03) пропозиція народного депутата О. Вілкула щодо звернення до голів країн-учасниць Нормандського формату.

Стратегічне бачення

В Україні немає сформульованого стратегічного бачення стосунків із Францією. Дворічні дорожні карти розвитку відносин не підписуються з 2012 р., а востаннє пріоритети короткострокової співпраці окреслила Декларація глав держав у 2015 р. Зважаючи на те, що частина зовнішньополітичних позицій Франції не до кінця сумісна з цілями зовнішньої політики України (зокрема щодо членства нашої країни в ЄС чи НАТО, пріоритетів політики сусідства ЄС), і на політичну вагу Франції загалом, відсутність стратегічного бачення матиме потенційно негативні наслідки.

Діяльність

У 2017 р. діяльність залишалася активною: відбувся робочий візит до Франції Президента Порошенка (26.06), у вересні президенти двох країн зустрілися на полях ГА ООН. Париж також відвідали міністр закордонних справ П. Клімкін (8-09.03), віце-прем'єр з питань європейської інтеграції І. Климпуш-Цинцадзе (18.11, зустріч з відповідальним міністром у європейських справах Н. Луазо), міністр внутрішніх справ А. Аваков (22.11). Україну відвідали держсекретар з питань зовнішньої торгівлі М. Фекль (01-02.02), голова групи дружби Е. Морей з делегацією сенаторів (13.09), керівниця Департаменту континентальної Європи МЄЗС Франції Ф. Манжен (25.01 у рамках політичних консультацій на рівні директорів територіальних департаментів, тощо).

Лева частка двосторонніх контактів із Францією була спрямована на зусилля в рамках Нормандського формату та Мінського процесу – як під час зустрічей президентів, так і у форматі їхніх періодичних телефонних розмов (три – чотиристоронні та дві – тристоронні (без участі РФ). Один раз відбулася зустріч міністрів закордонних справ країн формату (18.02), кілька разів – їхніх заступників (24.03, 30.05).

Питання двостороннього співробітництва обговорювалися більш фрагментарно, не в останню чергу через виборчий рік і зміну адміністрацій у Франції. Піднімалися питання активізації стосунків і розвитку договірно-правової бази, нові ініціативи в сферах освіти і торгівлі, а українське МЗС, зокрема, висувало ініціативи поглиблення міжжлдовських контактів чи проведення перехресного року французької та української мов.

Домовленості активізувати діяльність Українсько-французької міжурядової комісії з питань економіки поки не мали наслідків, однак ряд візитів (заступник міністра економіки М. Нефьодов 29.09), зустрічей з інвесторами (президент 26.06), публічних заходів (BusinessFrance 14.12) сприяли прогресу у цьому напрямі. Найбільш перспективними сферами є відновлювана енергетика, сміттєпереробка, сільськогосподарська та переробна промисловість. Окрема увага приділялась співробітництву у сфері змін клімату (контакти міністра екології О. Семерака). Безпекова співпраця залишається обмеженою, втім налагоджувалося співробітництво з французькою кримінальною поліцією та у галузі кіберзлочинності. Щодо сприяння реформам, то Франція виказує найбільше інтересу до реформи державної служби та судової реформи, а також активно переймається проблемами боротьби з корупцією. У діяльності посольства України у Франції активізувалась меморіальна та культурна політика, відзначалися 25 років встановлення дипломатичних відносин (конференція в Сенаті, виставка документів у МЗС Франції), однак розширення інформаційної і культурної присутності залишається нагальним політичним завданням.

Результат

У короткостроковій перспективі результати і загальна динаміка стосунків залишаються позитивними. Франція підтримує збереження санкцій проти Росії до повного виконання Мінських домовленостей, не визнає анексії Криму. У відповідь на відкриття самопроголошеного «Представництва ДНР» у Марселі (01.09) розпочала відповідні юридичні процедури. Франція продовжує надавати гуманітарну допомогу, допомогу з розмінування (гуманітарна допомога і навчання для фахівців ДСНС). Поступово зростають об'єми торгівлі та інвестицій, Франція залишається найбільшим роботодавцем серед іноземних інвесторів в Україні.

Однак стратегічно у 2017 р. постав ряд викликів. Досягнень у площині вирішення українсько-російського конфлікту небагато: попри зусилля в т.ч. і французької сторони, зустріч глав держав країн Нормандського формату не відбулася,

так само не було втілено дорожню карту виконання Мінських домовленостей. Питання Будапештського меморандуму у порядку денному відносин не відіграє практично жодної ролі. Попри оптимістичне завершення виборчого року, Україні не вдалося попередити налаштування Франції на налагодження стосунків із Росією. Ні президент Макрон, ні прем'єр Філіпп поки не прийняли запрошення відвідати Україну у зручний для них час, чим подовжили асиметрію у візитах високого рівня (останній візит президента Франції до України відбувся у 1998 р.).

ЯПОНІЯ

В

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	4
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	5	5
Результати	5	5
Загальна оцінка	B-	B

Політичний інтерес України щодо Японії значно зріс у 2017 р., однак це не вплинуло на покращення інституційної співпраці чи вдосконалення стратегічного бачення. Україна надалі визначає Японію пріоритетним партнером, однак у якості донора з можливістю збільшення своєї інвестиційної привабливості в енергоефективних проектах, використанні відновлюваних джерел енергії, розвитку медичної сфери, тощо.

Політичний інтерес/залученість

Проголошення 2017 р. Роком Японії в Україні значно сприяло росту політичної зацікавленості. Зокрема, в Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України зазначається, що країни переживають етап найактивнішого діалогу за всю історію відносин. Пріоритетом у стосунках з Японією визнано комплексний розвиток відносин, що включав би тісний політичний діалог, активну торговельно-економічну співпрацю з наданням переваги залученню інвестицій і технологій в економіку України у контексті ключової міждержавної Угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій.

У Плані пріоритетних дій Уряду на 2017 р. відзначається необхідність збільшення обсягу експорту українських товарів до Японії, оскільки згідно з Експортною стратегією на 2017 – 2020 рр. вона посідає п'яте місце серед країн, з якими Україна недостатньо використовує потенціал зовнішньої торгівлі.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця не зазнала значних змін, однак залучено ширше коло інституцій, ніж у 2016 р. (МОЗ, МОН, Державна прикордонна служба, Держкомтелерадіо). Проте відсутність стратегії з урахуванням поточних змін не дозволяє високо оцінити цей напрям.

Стратегічне бачення

У стратегічних документах не розглядаються окремо двосторонні відносини України з Японією. Двосторонніх комплексних угод у 2017 р. прийнято не було. Як і раніше, ключовими документами залишаються Спільна заява України та Японії (23.03.1995), Спільна заява про нове партнерство у 21 ст. (21.07.2005), Спільна заява Президента України В. Януковича і Прем'єр-міністра Японії Н. Кана щодо українсько-японського глобального партнерства (18.01.2011).

Діяльність

Українська сторона проявила неабияку активність у поточному році, що підтверджують чисельні зустрічі на рівні міністерств і відомств. Серед найбільш значущих слід назвати робочий візит Голови Верховної Ради України А. Парубія до Японії (25.02-03.03.2017), під час якого відбулись зустрічі зі Спадкоємцем Імператорського престолу, принцом Нарухіто, Державним Міністром Оборони Японії, зі Спікерами Палати Радників та Палати Представників Парламенту Японії, Головою Комітету закордонних справ та оборони Палати Радників Парламенту Японії, заступником Президента «JICA» (Японська агенція міжнародної співпраці), Головою Комітету закордонних справ Палати Представників Парламенту

Японії. Україна отримала підтримку суверенітету та територіальної цілісності від Японії. В ході зустрічі першого заступника Міністра оборони України І. Руснака із заступником Міністра оборони Японії з міжнародних відносин Ро Манабе у Києві йшлося про продовження відносин в оборонній галузі (2.08.2017).

Позитивна динаміка взаємної торгівлі між Україною та Японією відзначалась на зустрічі Першого віце-прем'єр-міністра України С. Кубіва з Парламентським віце-міністром освіти, культури, спорту, науки та технологій Японії Т. Таносе (26.07.2017). С. Кубів також прийняв участь у VII спільному засіданні Комітету економічного співробітництва Японської федерації бізнесу «Кейданрен» та координаційної Ради з економічного співробітництва з Японією при МЕРТ (30.05.2017), а також відкритті в Україні Японського агентства міжнародного співробітництва «Джайка» (JICA) (20.11.2017).

Голова Комітету у закордонних справах Г. Гопко провела зустріч із заступником директора Європейського бюро МЗС Японії, спеціальним представником Японії у країнах Центральної Азії, спеціальним представником МЗС Японії з питань ГУАМ Т. Аікі. Сторони обговорили питання презентації в Парламенті України діяльності щойно відкритого Офісу Японського агентства міжнародного співробітництва «JICA» в Україні. (28.11.2017). Окрім того в.о. Міністра охорони здоров'я У. Супрун разом із послом Японії Ш. Сумі відвідали Київську обласну клінічну лікарню, куди придбано нове ендоскопічне обладнання за сприяння уряду Японії (7.06.2017).

Серед іншого, приділялась увага відновленню зони відчуження, яку відвідала делегація японських фахівців у галузі моніторингу довкілля (2.08.2017), проблемі утилізації відходів, технічній співпраці в рамках Проєкту розвитку потенціалу Національної суспільної телекомпанії України тощо.

Результати

За підсумками поточного року Уряду України та Японії плідно співробітничали як на двосторонньому рівні, так і в рамках міжнародних організацій. Зокрема, Україна жорстко засуджує дії Пхеньяна, закликає світове співтовариство вжити додаткових заходів для притягнення КНДР до відповідальності та висловлює у цьому зв'язку повну підтримку Японії, а Японія послідовно підтримує суверенітет та територіальну цілісність України. Японія підтримала всі три принципово важливі для нашої держави резолюції ГА ООН («Територіальна цілісність України» 2014 р., «Ситуація з правами людини в Криму» 2016 і 2017 рр.). У рамках низки міжнародних організацій, зокрема МАГАТЕ, Вассенаарської домовленості та ін., Японія регулярно озвучувала свою принципову позицію щодо підтримки незалежності, територіальної цілісності та недоторканості міжнародно визнаних кордонів України.

Очікується реалізація на території України кількох нових українсько-японських масштабних проєктів, зокрема проєкту «Покращення радіаційного контролю навколишнього середовища та законодавчої бази для екологічної реабілітації радіоактивно забруднених територій» (08.2017), а з січня 2018 р. Японія та Україна розпочинають проєкт, який упродовж 2,5 років буде спрямований на розбудову й розвиток національної суспільної телерадіокомпанії України.

Відзначається збільшення товарообігу, порівняно з 2016 р. – на 40%. Однак найважливішою стала заява Державного міністра закордонних справ Японії К. Накане про спрощення з 1 січня 2018 р. візових вимог для громадян України для короткострокових візитів у Японію.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ

В

Європейський Союз
Східне партнерство
Європейське енергетичне
співтовариство

В+

В-

С-

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

B+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	5	5
Інституційна співпраця	4+	4+
Стратегічне бачення	5-	4+
Діяльність	5-	5-
Результати	4	4
Загальна оцінка	B+	B+

	Загальна оцінка	Політичний інтерес/ залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Політичний діалог	A-	5	4	4	5	5
Економічна співпраця	A-	5	5	5	5	3
Безвізовий діалог	B+	5	4	4	4	4

ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ

2017 р. у стосунках України з ЄС відкрилось нове дихання завдяки набуттю чинності Угоди про асоціацію та запровадження безвізового режиму. Під кінець року, проте, стосунки були частково підірвані через відмову ЄС надавати третій, останній транш кредиту розміром 600 млн євро у зв'язку з невиконанням Україною взятих на себе зобов'язань. Попри назагал позитивну оцінку, помітним стає деяка втома та розчарування стагнацією реформ в Україні і, як наслідок, небажання держав-членів ЄС платити високу ціну за розрив стосунків з Російською Федерацією через запроваджені раніше санкції

Політичний інтерес/залученість

У 2017 р. питання євроінтеграційного курсу України було пріоритетним для всіх гілок влади. В Аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента до ВРУ зазначено, що євроінтеграція є одночасно і метою, і засобом модернізації нашої держави. Іншими словами, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, що нарешті набула чинності 1 вересня 2017 р., розглядається Україною як підґрунтя для системних внутрішніх реформ, потрібних як для зближення з ЄС, так і для осучаснення самої держави.

Таким чином, за останній рік відбулася певна переорієнтація євроінтеграційного курсу із зовнішньополітичного пріоритету на внутрішньополітичний, до якого однаковою мірою залучається весь державний апарат. Забезпечення вирішення нагальних соціально-економічних проблем при цьому не йде в розріз з євроінтеграційними цілями, а навпаки, дозволяє орієнтуватись на норми та стандарти ЄС.

Наприкінці року Прем'єр-міністр України В. Гройсман заявив, що Україна та ЄС збільшили обсяги двосторонньої торгівлі на 29%, що, звісно, свідчить як про успіш попередніх кроків, орієнтованих на зближення, так і перспективність подальшої конвергенції з практиками і нормами ЄС зі сторони українського уряду.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця протягом року не зазнала суттєвих змін. Завдяки збереженню статус-кво щодо розподілу обов'язків та повноважень між владними елітами, вдалось наростити та зберегти позитивну динаміку розвитку стосунків із високопосадовцями ЄС на рівні як Європейської Ради, Ради Міністрів ЄС, Європейської комісії, так і Європейського парламенту.

Завдяки підписанню наприкінці попереднього року угоди між Урядом України та Європейською Комісією про реалізацію Стратегії реформування державного управління в Україні на 2016-2020 роки, на початку року Офіс віце-прем'єра з

питань європейської та євроатлантичної інтеграції укомплектував штат співробітників на всіх рівнях. Восени Кабінет Міністрів України затвердив положення про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, згідно якого офіс має здійснювати організаційне, експертно-аналітичне та інформаційне забезпечення діяльності уряду у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції.

Стратегічне бачення

Незадовго після набуття чинності Угоди про асоціацію Україна – ЄС Кабінет міністрів України затвердив план заходів щодо її виконання. План передбачає 2016 завдань і близько 5 тисяч заходів.

План розроблений на основі порядку планування й оцінки ефективності виконання УА та узгоджується з планом пріоритетних дій уряду, стратегічними документами з питань секторальних реформ, а також включає узгоджені з ЄС дорожні карти наближення українського законодавства до європейського. Крім того, уряд затвердив Стратегію комунікації в сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки.

Водночас Президентом України були визначені нові «дороговкази» на шляху зближення України та ЄС. Проте пропозиції Президента України П. Порошенка щодо запровадження митного та енергетичного союзу, а також шенгенської зони були сприйняті зі певною критикою, чого не можна сказати про ініціативу створення спільного цифрового ринку та спільного авіаційного простору, які були схвалені всіма сторонами.

Діяльність

2017 р. у порівнянні з попереднім можна вважати більш потужним та продуктивним, адже увага як Києва до Брюсселя, так і навпаки, були на високому рівні. Президент України відвідав столицю ЄС двічі: у червні з двостороннім візитом та у листопаді для участі у П'ятому саміті Східного партнерства. Також двічі побував у Брюсселі і Прем'єр-міністр: у лютому та грудні. Чисельними були також візити на рівні віце-прем'єрів, міністрів та їх заступників із питань євроінтеграції, керівників профільних відомств і народних депутатів України. Крім того, значну увагу отримав Саміт Україна — ЄС, що відбувся 12-13 липня 2017 року в Києві.

Результати

2017 р. став доленосним в історії відносин Україна – ЄС, адже вдалося досягнути як остаточної ратифікації, так і набуття чинності УА, а також запровадження безвізового режиму для громадян України, що подорожують у країни шенгенської зони, починаючи з 11 червня 2017 року.

Під кінець року, проте, значні успіхи було певною мірою затьмарено остаточним текстом декларації саміту Східного партнерства, який виявився менш амбіційними, ніж сподівалась українська сторона, а також відмовою ЄС надати Україні третій транш кредиту у розмірі 600 млн євро через невиконання нею чотирьох наперед погоджених вимог. Попри можливість розгляду ЄС наступного пакету кредитування у розмірі 1,8-2,1 млрд євро на 2018-2020 роки, відмова «закрити очі на існуючі проблеми» є показовою і свідчить про намір ЄС надалі на практиці застосовувати принцип «більше за більше», тобто «винагороджувати» Київ лише у разі досягнення успіхів шляхом надання додаткової політичної та економічної підтримки.

Як уявляється, ЄС вважає достатнім створене на сьогодні з Україною правове поле і буде допомагати його використовувати у міру бажань і здатності Києва.

ЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ

У 2017 р. не відбулось кардинальних змін у сфері економічного співробітництва з ЄС. Ані Саміт Україна – ЄС, ані Саміт Східного Партнерства не принесли проривних результатів. У той же час нарешті вступила в силу Угода про Асоціацію з ЄС. Продовжується поступальний процес зближення з регуляторним середовищем ЄС, який викликає критику через недостатню швидкість та рівень здійснених трансформацій. Посилюється переорієнтація української торгівлі на європейський вектор при відсутності змін у сфері залучення інвестицій.

Політичний інтерес/залученість

У 2017 р. не відбулось суттєвих змін у порівнянні з попередніми роками, відповідно зберігається політичний консенсус та всі ознаки пріоритетності співпраці України з ЄС. Головні зусилля стейкхолдерів спрямовані на впровадження ГВЗВТ. Водночас у зв'язку із проведенням V Саміту Східного партнерства в Брюсселі в центрі уваги знаходились і питання його порядку денного. Спектр економічних відносин з ЄС стосується широкого кола питань (малий та середній бізнес, фінансові послуги, цифрова економіка, транспорт, транскордонне співробітництво, соціальна політика тощо). Консолідуючим фактором зовнішньополітичних зусиль є забезпечення підтримки з боку ЄС санкційної економічної політики по відношенню до РФ і надання економічної та технічної допомоги Україні.

Інституційна співпраця

У поточному році зберігається переважна однотайність позицій органів влади щодо економічної співпраці з ЄС, яка базується на домовленостях, досягнутих у попередні роки. Певне протистояння спостерігається лише за точковими питаннями, зокрема щодо мораторію на експорт необробленої деревини. Міжінституційна співпраця забезпечується такими форматами, як Рада з просування

експорту та Офіс зі сприяння експорту, налагоджений діалог органів влади з ПГС Україна – ЄС та УНП ФГС СхП. Проблемні питання прогресу впровадження ГВЗВТ, щодо яких в українських органах влади виникали розбіжності позицій, відносяться до внутрішнього порядку денного, що втім, суттєво впливає на загальний контекст зовнішньоекономічних відносин з ЄС. Питаннями внутрішньої координації опікується Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції і Міністерство економічного розвитку та торгівлі. На двосторонньому рівні продовжується співробітництво з Групою ЄК з підтримки України, працюють формати, передбачені УА та СхП. Українська позиція по т. зв. «Плану Маршалла» (запропонованому Литвою) загалом була менш активною у порівнянні з його ініціаторами, а зусилля з просування на парламентському рівні не були підтримані іншими гілками влади.

Стратегічне бачення

Стратегічне бачення економічної співпраці з ЄС, як і раніше, ґрунтується на положеннях УА в частині ГВЗВТ, головним імплементаційним документом якого став План заходів щодо виконання Угоди про асоціацію, затверджений Кабінетом міністрів 25 жовтня. Залишаються актуальними План заходів КМУ на 2014-2017 рр. та План пріоритетних дій уряду на 2017-й р., які концентруються на виконанні завдань всередині країни. Проголошені новими у щорічному Посланні Президента України ініціативи щодо українського бачення стратегічного довгострокового співробітництва з ЄС (зокрема, приєднання до Митного союзу ЄС, Енергетичного союзу ЄС, вступ у дію Спільного авіаційного простору та Єдиного цифрового ринку) наразі не підкріплені відповідною обґрунтовальною базою та подекуди не мають конкретних обрисів. За підсумками V Саміту СхП до середньострокових пріоритетів слід віднести і визначені у його підсумковій Декларації «20 практичних результатів до 2020», пункти 4-8 яких стосуються економічного розвитку та ринкових можливостей. 28 березня була презентована Експортна стратегія України (проте так і не затверджена), розроблена Міністерством економічного розвитку та торгівлі, першим етапом якої є Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі України, розрахована на наступні 5 років.

Діяльність

2017 р., як і попередні роки, був насичений різнорівневими заходами, які стосувались сфери економічного співробітництва України та ЄС – від Самітів найвищого рівня (Україна – ЄС та СхП) до засідань платформ, панелей, робочих зустрічей на міністерському та експертному рівнях. 28-29 вересня Україна та ЄС провели Друге засідання Комітету асоціації Україна – ЄС у торговельному складі. Діяльність охоплювала широкий спектр питань технічного регулювання, санітарних та фітосанітарних заходів, публічних закупівель, конкуренції та державної допомоги, захисту прав інтелектуальної власності, транспортних, фінансових та телекомунікаційних послуг. Іншою складовою співробітництва з ЄС в економічній сфері є діяльність, спрямована на розвиток експортних компетенцій українського бізнесу, промоцію українських товарів та послуг за кордоном,

допомогу в налагодженні співробітництва та партнерства між українським і закордонним бізнесом. Зусилля в економічній царині на європейському напрямку спрямовувались також на продовження режиму санкцій проти РФ, лобіювання надання з боку ЄС додаткових торговельних преференцій, збільшення підтримки проведення реформ в Україні, а також використання європейських програм, спрямованих на стимулювання економічного розвитку.

Результати

Економічне співробітництво з ЄС у 2017 р. дещо втратило пріоритетність у двосторонньому порядку денному, де основна увага була прикута до питань безпеки, енергетики, візової лібералізації, антикорупційної діяльності тощо. З 1 вересня, з набуттям у повному обсязі чинності УА, запрацювали частини розділів, що стосуються економічного співробітництва, соціальної політики, трудового законодавства. З 1 жовтня вступили в дію додаткові преференції ЄС для певних сільськогосподарських та промислових товарів з України. Загалом зростає обсяг торгівлі з ЄС та кількість суб'єктів господарювання, залучених до експортно-імпортних операцій, Україна увійшла до топ-10 експортерів харчової продукції до ЄС. Внаслідок невиконання Україною своїх зобов'язань було втрачено транш макрофінансової допомоги ЄС у розмірі 600 млн євро. Не набув реальних обрисів т. зв. «План Маршалла» для України, натомість у підсумковій Декларації Саміту СхП йдеться про Зовнішній інвестиційний план, який надає нові можливості для фінансування, зокрема, через створення Європейського Фонду Сталого Розвитку, покликаного ефективно мобілізувати значні обсяги інвестування. Важливим досягненням української дипломатії слід вважати збереження європейської підтримки у протидії російській агресії економічними методами, що знайшло свою відображення у продовженні та розширенні санкції проти РФ з боку ЄС.

БЕЗВІЗОВИЙ ДІАЛОГ

Головною політичною подією для українців, а водночас і основним досягненням зовнішньої політики у 2017 р. можна вважати початок дії безвізового режиму з країнами Шенгенського простору. Однак попри його успішний старт, уже наприкінці року баланс відповідальності між громадянами України та державним керівництвом за дотримання правил безвізу та механізму його тимчасового призупинення було порушено представниками влади. Якщо громадяни України дотримувались умов безвізу, то спроби влади послабити незалежність антикорупційних інституцій разом із невиконанням антикорупційних зобов'язань викликали хвилю застережень та занепокоєння ЄС та його окремих держав-членів щодо регресу реформ, розпочатих у рамках візової лібералізації. Вказана ситуація знову поставила на порядок денний питання поствізового моніторингу дотримання Україною Плану дій з візової лібералізації

Політичний інтерес\залученість

Залученість внутрішньополітичних суб'єктів, відповідальних за виконання Україною критеріїв Плану дій щодо лібералізації візового режиму з ЄС (ПДВЛ), як до, так і після запровадження безвізового режиму залежала від суспільного та медійного інтересу, а також тиску інституцій ЄС щодо прогресу змін у чотирьох блоках ПДВЛ, зокрема у контексті практичної реалізації антикорупційної реформи. Високу активність проявляли окремі депутати на чолі профільних комітетів та члени міжфракційних об'єднань, а також Президент, міністр закордонних справ та віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції (про це свідчать численні заяви на політичних майданчиках ЄС та України). Вагому роль у процесі підтримки невідворотності реформ Плану дій відігравали громадські активісти та представники НУО, які відстоювали ініціативи, покликані не дозволити зупинити безвізові реформи, та працювали над збереженням Україною досягнень безвізу.

Інституційна співпраця

Різні органи виконавчої влади достатньо активно взаємодіяли з інституціями ЄС, релевантними для моніторингового звіту. На загальнополітичному рівні у взаємодії між президентом, парламентом та урядом спостерігались розбіжності поглядів щодо того, як виконати антикорупційні зобов'язання в рамках ПДВЛ. Ключову роль у координації безвізових реформ продовжувало відігравати МЗС та інші профільні міністерства. Загалом, як і в 2016 р., так і в 2017 р. все ще спостерігався формальний підхід до розуміння змісту та виконання ПДВЛ, особливо у сфері протидії корупції. Про це свідчить моніторинговий звіт Європейської Комісії (ЄК) щодо механізму призупинення безвізового режиму, опублікований наприкінці 2017 р. Окрім політики протидії корупції, існує потреба у контролі за впровадженням та сталістю реформ і в інших блоках ПДВЛ, зазначених у звіті ЄК. Йдеться про такі сфери, як управління кордонами, управління міграцією та політику притулку, а також громадський порядок та безпека.

Стратегічне бачення

Стратегічні рамки безвізового процесу обумовлюють План дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, Указ Президента України «Про Національний план з виконання Плану щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» (втратив чинність від 24.10.2017), де зазначені профільні міністерства, відповідальні за виконання критеріїв, та Порядок денний асоціації між Україною та ЄС.

ПДВЛ став тестом на спроможність України виконувати Угоду про Асоціацію (УА), проте так і не набув стратегічного значення в УА та Порядку денному асоціації (ПДА) між Україною та ЄС. У 2017 р. уряд продовжував втілювати дотичні до Плану дій складові УА (правове співробітництво, співробітництво у сфері управ-

ління кордонами, міграції та притулку, реадмісії, співробітництво у правоохоронній сфері, сфері протидії організованим злочинності та відмиванню коштів). У цьому контексті доцільно було б виокремити ПДВЛ, його подальше виконання як невід'ємну складову частину реалізації політичної частини УА, а також щодо зобов'язань в сфері юстиції, свободи та безпеки. Оцінку результатів роботи за цими напрямками було викладено у звіті імплементації Україною УА, який було опубліковано у листопаді 2017 р.

Діяльність

Вище керівництво держави після запровадження безвізу в основному зосереджувалось на виконанні завдань, які Україна зобов'язалась виконати після останнього звіту ЄК (кінець 2015) щодо виконання Плану дій. Йдеться про завершення формування та забезпечення належної роботи антикорупційних інституцій (забезпечення незалежності антикорупційних органів (НАБУ, САП, НАЗК), запуск автоматичної перевірки е-декларацій), а також покращення процесу видачі нових ідентифікаційних документів. Перший моніторинговий звіт ЄК щодо сталості реформ після безвізу вказує на те, що дані проблеми так і не були вирішені та залишаються актуальними і сьогодні. До того ж з'явилися нові вимоги – створення антикорупційного суду та скасування вимог до активістів антикорупційних організацій подавати декларації про доходи. Активно проводились інформаційні кампанії на предмет роз'яснення прав, обов'язків та можливостей безвізу (МЗС, ДМС, ДПС, інформаційна кампанія «Відкрий Європу» та інші). Натомість недостатньо уваги приділялось питанню комунікації реформ на місцевому рівні.

Результат

Запровадження безвізового режиму у червні 2017 р. стало можливим завдяки координації як зовнішніх, так і внутрішніх сторін/суб'єктів, залучених до безвізового діалогу. З моменту запровадження безвізового режиму близько 400 тис. українців змогли скористатися ним у 2017 р.

Процес реалізації зобов'язань хоч і відбувався на тлі низки політичних і корупційних скандалів всередині держави, проте завдяки контролю ЄК за якістю впроваджуваних змін після надання безвізу (механізм призупинення безвізового режиму), зобов'язання по безвізу разом з УА все ще залишаються дієвими інструментами реалізації необхідних внутрішніх перетворень у країні та посилення міжлюдських та бізнес контактів з країнами ЄС.

Водночас зроблені оцінки виконання та дотримання умов ПДВЛ як ЄС, так і громадянським суспільством свідчать, що безвізовий режим ЄС не є остаточно виконаним завданням. Безвізовий діалог України та ЄС лише розпочався. На цьому тлі постає необхідність налагодження ефективного моніторингу дотримання Україною умов ПДВЛ, продовження його виконання, а також оцінки будь-яких ініціатив, охоплених безвізовим діалогом, на предмет їх відповідності критеріям ПДВЛ.

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	2	3
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	4	5
Результати	4	4
Загальна оцінка	C+	B-

Східне партнерство у 2017 р. привернуло більшу увагу, ніж у попередньому році, що було пов'язано, насамперед, із проведенням V Саміту у Брюсселі. Саміту передувала широка дискусія щодо «20 очікуваних досягнень до 2020 року», які увійшли до підсумкової декларації і стали своєрідною середньостроковою дорожньою картою. Амбіції України щодо посилення СхП залишились нереалізованими. Попри заклик Європарламенту до створення поглибленого формату «Східне партнерство Плюс» та ініціювання т. зв. «Плану Маршала» для України, в СхП не відбулось суттєвих змін, що посилює скептицизм щодо його життєздатності та спроможності протистояти існуючим викликам.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до СхП у 2017 р. був обумовлений, насамперед, проведенням V Саміту 24 листопада, чому передувала підготовка спільного робочого документу «20 очікуваних досягнень до 2020 року» та висування Україною ініціатив, які б дозволили надати нового імпульсу двостороннім відносинам (асоціація із Шенгенською зоною, приєднання до Митного союзу ЄС, Енергетичного союзу ЄС, вступ у дію Спільного авіаційного простору та Єдиного цифрового ринку). Основна увага залишається зосередженою на належній імплементації положень УА, що знаходиться відображення як у внутрішньому порядку денному, так і двосторонніх відносинах з ЄС. У багатосторонньому вимірі СхП зберігається пріоритет двосторонніх відносин з країнами-партнерами та ЄС над розвитком власне СхП. Посилення політичної залученості до СхП мало наслідком прийняття Європарламентом доповіді із закликом поглиблювати європейську інтеграцію України, Грузії та Молдови у форматі «СхП+».

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця щодо СхП знаходиться на належному рівні, робота гілок влади здебільшого відзначається злагодженістю, хоча дається взнаки відсутність координаційного центру з питань багатостороннього співробітництва, а законодавчий орган піддається періодичній критиці. Питаннями внутрішньої координації опікується Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, підпорядкований віце-прем'єру з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, заступники міністрів з питань європейської інтеграції, а також МЗС. Урядовий офіс планував виокремлення підрозділу, відповідального за СхП, проте в оприлюдненій наприкінці року структурі він відсутній. У рамках підготовки рекомендацій до «20 досягнень до 2020 року» у першій половині року МЗС проводило консультації з іншими міністерствами, на основі чого було підготовлено узгоджений робочий документ (non-paper). У міжнародному вимірі працюють формати, передбачені УА та СхП: Рада асоціації, Комітет асоціації, Парламентський комітет асоціації, неформальні міністерські діалоги, зустрічі у рамках тематичних платформ та їх панелей, ЄВРОНЕСТ, CORLEAP, відбувається співпраця з Форумом громадянського суспільства (його Українською національною платформою) та ПГС Україна – ЄС. Проведення в Україні 6-ої сесії ПА ЄВРОНЕСТ відзначалось скоординованою роботою постійної делегації ВРУ в ПА з МЗС та Урядовим офісом.

Стратегічне бачення

2017 р додав стратегічності українській позиції в рамках СхП. Щорічне Послання Президента містить тезу про секторальну інтеграцію з ЄС, внаслідок чого має бути забезпечено максимальне наближення до критеріїв членства. На саміті Україна – ЄС українська сторона внесла вже згадувані ініціативи щодо власного бачення стратегічного довгострокового співробітництва. Натомість стратегія

розвитку відносин із країнами-партнерами СхП так і не з'явилась. Спроби координувати позиції з іншими учасниками СхП відзначаються спорадичністю, здебільшого були пов'язані з підготовкою до V Саміту та стосувались Грузії та Молдови як підписантів УА. УА залишається основним дороговказом для України в рамках реалізації євроінтеграційної політики СхП, а її виконання в повному обсязі – головним стратегічним завданням.

Діяльність

У 2017 р. діяльність у рамках СхП знаходила свій розвиток як на рівні політичного діалогу, так і в рамках використання широкого спектру інструментів. Рік Саміту обумовив значну форумно-конференційну активність у рамках СхП. Українська сторона долучалась до участі у таких заходах : третій молодіжний форум, друга медіа-конференція, конференція з питань електронного партнерства, конференція громадянського суспільства разом з дев'ятою щорічною асамблеєю Форуму громадянського суспільства, бізнес-форум. Уперше в Україні за ініціативою української сторони було проведено сесію ПА ЄВРОНЕСТ. Діяльність на європейському напрямку стосувалась просування українських ініціатив, зокрема їх включення до підсумкової декларації Саміту, а неодноразові зустрічі на рівні високопосадовців МЗС України, Грузії та Молдови дозволили узгодити спільні позиції. Діяльність на напрямку країн-партнерів, як і раніше, стосувалась переважно вирішення питань, що входять до двостороннього порядку денного.

Результати

Головним результатом 2017 р. стало досягнення проміжних цілей у рамках СхП – отримання безвізу і вступ в силу УА. V Саміт не приніс проривних результатів у вигляді нових ініціатив, над просуванням яких працювала українська дипломатія. Ані формат «СхП+», ані т. зв. «План Маршалла» для України не знайшли підтримки з боку керівних органів ЄС та не були відображені у підсумковій декларації Саміту. В декларації йдеться лише про можливість виокремлення окремого майданчику для комунікації на рівні трьох країн, які підписали УА. Учасники Саміту підтримали європейські прагнення і європейський вибір країн-партнерів ЄС без чітких формулювань про перспективи членства та, внаслідок залученості до формату союзників РФ, очікувано утримались від засудження політики Росії, спрямованої проти України. Не була підтримана низка пропозицій щодо посилення багатостороннього формату СхП, зокрема щодо створення в Україні Центру протидії кіберзагрозам у регіоні СхП. Внаслідок невиконання Україною своїх зобов'язань було втрачено транш макрофінансової допомоги ЄС у розмірі 600 млн євро, однак досягнуто домовленості про можливість продовження макрофінансової допомоги на 2018-2019 рр.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЕНЕРГЕТИЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО

C-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	4
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	3	2
Діяльність	3	2
Результати	2	2
Загальна оцінка	C-	C-

2017 р. пройшов у запеклій боротьбі між енергетичними монополістами та прибічниками реформи енергетичного сектору. Завдяки тиску громадськості Секретаріату Енергетичного співтовариства, Європейської комісії та міжнародних партнерів, вдалося прийняти закон про ринок електричної енергії, комерційний облік теплової енергії та водопостачання, енергоефективність будівель, Фонд енергоефективності, була ухвалена Енергетична стратегія України до 2035 року. Однак при цьому реформатори були змушені піти на значні поступки, що в сукупності суттєво знизило якість прийнятого законодавства, зокрема щодо національного регулятора в енергетичному секторі.

У 2017 р. вдалося загальмувати реалізацію проекту газопроводу «Північний потік II», однак натомість нічого не вдалося вдіяти проти «Турецького потоку», що зберігає актуальність загрози скорочення транспортування газу після 2019 р. і нового витка газового протистояння з Москвою.

Політичний інтерес/залученість

Попри відсутність офіційної дати виборів енергетичний сектор став однією з основних тем для піару політичних сил як владного, так і опозиційного таборів. Політичний інтерес до енергетичного сектору пов'язаний із неодноразово випробуваним методом їх використання для здобуття прихильності виборців через обіцянки зниження цін та покарання монополістів. Особливо відзначилися в цьому представники «Батьківщини» та «Опозиційного блоку», однак і сам КМУ всупереч зобов'язанням відмовився продовжити лібералізацію цін на газ для домогосподарств. У ВРУ наприкінці року було створене міжфракційне об'єднання, метою якого є захист прав споживачів та подолання впливу монополістів. Протягом року посилювався президентський вплив на енергетичний сектор, особливо через НКРЕКП, що додатково ускладнило реформи відповідно до європейських норм і практик та посилювало вплив монополістів, перш за все ДТЕК Р. Ахметова. Політичні та урядові кроки, спрямовані на залучення Енергетичного співтовариства до протидії російським обхідним газогонам, не мали особливого успіху, зважаючи, з одного боку, на низький прогрес у реформах енергетичного сектору України, а з іншого – слабкий мандат Секретаріату щодо адвокації інтересів держав-учасників перед Європейською комісією та державами-членами ЄС.

Інституційна співпраця

Протягом року ЦОВВ України та Енергетичне співтовариство змогли підготувати та подати до ВРУ компромісні законопроекти за більшістю ключових напрямів, однак після доопрацювання в парламенті та Адміністрації Президента якості прийнятого законодавства суттєво знижувалися. Як ЦОВВ України, так і ВРУ не спромилися виробити практику підготовки та узгодження законопроектів до внесення на голосування в сесійному залі, що нівелює зусилля з приведення їх у відповідність з європейським законодавством на рівні УОЄЄІ. Прийняте законодавство не стає рушійною силою для розробки нормативно-правової бази на його виконання або процес її підготовки безпідставно розтягується, наприклад, як у випадку з Фондом енергоефективності.

Крім того, парламент, уряд, президент і НАК «Нафтогаз України» не об'єднали зусиль з метою вирішення стратегічного виклику – збереження об'ємів транспортування російського газу територією України та переформатування газових потоків у ЄС.

Стратегічне бачення

Прийнята у липні 2017 р. Енергетична стратегія України до 2035 року не стала каталізатором розробки планів та програм для її секторального впровадження. Протягом року відзначалося посилення впливу олігархічних угруповань на всі галузі енергетики, що ставить під сумнів виконання цілей самої стратегії та зо-

бов'язань у рамках Угоди про асоціацію. Протягом року Україна майже не покращила рівень енергетичної безпеки, проваливши формування стратегічних запасів нафти і нафтопродуктів, не виконавши завдань із створення запасів вугілля та переобладнання вугільних електростанцій, заморозивши реалізацію енергоефективних проєктів населенням через недофінансування програми «Теплі кредити», особливо для ОСББ.

Діяльність

Протягом року представники органів влади брали участь у засіданнях Енергетичного співтовариства, ініційованих як Україною, так і ЄС, профільних заходах, у рамках яких інформували про результати реформ, узгоджували плани та відпрацьовували взаємодію за різними напрямками та сценаріями. В Україні розпочав роботу регіональний офіс проєкту EU4Energy, який підпорядковується Секретаріату Енергетичного співтовариства, що суттєво спрощує взаємодію та координацію роботи.

Результати

За підсумками року (прийняття Закону про ринок електричної енергії, комерційний облік теплової енергії та водопостачання, енергоефективність будівель, Фонд енергоефективності, Енергетична стратегія України до 2035 року) Україна суттєво просунулася у виконанні зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, однак внесені в парламенті правки та доповнення до законопроектів значно погіршили їх роль, а фактична затримка їх прийняття відобразилась на процесі реформування.

Українська влада дуже мало зробила для підвищення рівня енергоефективності, натомість продовжує зростати обсяг субсидій у державному бюджеті, за рахунок яких населення знову зникає до марнотратства та росте споживання енергоресурсів на тлі дуже слабкого економічного піднесення.

Політичне керівництво країни протягом року не зробило жодного кроку для створення стратегічних запасів нафти і нафтопродуктів, зберігаючи цим високу залежність від імпорту та критичну загрозу тотального дефіциту в разі активізації російської агресії. Перелічені недоліки знижують вагу України як члена Енергетичного співтовариства та стають аргументами проти зусиль із блокування російських обхідних газопроводів.

ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ (НАТО)

A-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	5	5
Стратегічне бачення	5	5
Діяльність	5	5
Результати	5	5
Загальна оцінка	A-	A-

Питання співробітництва з НАТО залишалось ключовим у зовнішній та безпековій політиці України у 2017 р. Важливим кроком стало законодавче закріплення майбутнього членства України в НАТО, розробка Річної національної програми за новими стандартами. Активна діяльність на всіх рівнях – президентському, міністерському та депутатському, а також постійні контакти на найвищому рівні і незмінна підтримка з боку Альянсу є сталою тенденцією.

Політичний інтерес/залученість

Питання співробітництва України з НАТО є одним із ключових зовнішньополітичних питань порядку денного в державі. Президент у щорічному Посланні до ВРУ та інших чисельних своїх виступах звертав увагу на майбутнє членство України в Альянсі та реформування сектору безпеки України відповідно до стандартів НАТО.

План пріоритетних дій Уряду на 2017 р. та Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента звертають значну увагу на ці питання. У той же час більшість відсилок йде саме на внутрішньополітичні перетворення та допомогу з боку НАТО, і меншою мірою на те, що Україна може запропонувати партнерам.

Секретар РНБО О. Турчинов під час зустрічі з Генеральним секретарем НАТО Є. Столтенбергом у Брюсселі (грудень) заявив, що Євроатлантична інтеграція є стратегічною метою України. Таку ж думку він неодноразово висловлював у своїх виступах та інтерв'ю.

Народні депутати під час своїх зустрічей з парламентарями країн-членів НАТО також постійно піднімали питання майбутнього членства України в НАТО, посилення співробітництва у сфері безпеки та військово-технічної допомоги цих країн Україні. Голова ВРУ А. Парубій приділяв значну увагу під час своїх виступів тематиці НАТО та реформуванню відповідно до стандартів Альянсу.

Оцінка «4» пов'язана з відсутністю консенсусу з питань євроатлантичної інтеграції серед парламентських партій, зокрема через виступи Опозиційного блоку проти референдуму щодо членства в НАТО та відмови у повному складі голосувати за зміни до Закону України «Про засади зовнішньої та внутрішньої політики», яким закріплювався курс на членство в НАТО (червень).

Інституційна співпраця

Важливим кроком на шляху продовження удосконалення координації в сфері євроатлантичної інтеграції України у 2017 р. стало затвердження положення про Урядовий офіс з координації європейської та євроатлантичної інтеграції (жовтень), завданнями якого є організаційне, експертно-аналітичне, інформаційне забезпечення діяльності у сферах європейської та євроатлантичної інтеграції. Активна робота продовжилась за координації Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

Крім того, відбувалось співробітництво та спільні заходи на рівні комітетів ВРУ, зокрема, були проведені Спільні комітетські слухання комітетів Верховної Ради України у закордонних справах, з питань європейської інтеграції та з питань національної безпеки і оборони на тему: «Наближення України до стандартів

НАТО: перешкоди та досягнення. Стан виконання Річної національної програми співробітництва під егідою Комісії Україна – НАТО та Стратегічного оборонного бюлетеня України» (18 жовтня). У слуханнях також взяли участь і представники органів виконавчої влади, зокрема Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України І. Климпуш-Цинцадзе.

Стратегічне бачення

НАТО займає значне місце у всіх документах стратегічного характеру в Україні, прийнятих у попередні роки. Основна увага присвячена питанням реформування збройних сил України та загалом сектору безпеки відповідно до стандартів НАТО, співробітництву та можливому членству. Питання співробітництва з НАТО або відповідності стандартам червоною ниткою інкорпоровано до більшості державних документів різного рівня, включаючи Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року (затверджений 3 квітня 2017 р.) та План пріоритетних дій Уряду на 2017 р. Окремої уваги заслуговує розробка за новими стандартами Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО (8 квітня 2017 р.), однак цей документ ще потребує доопрацювання, оскільки не дає можливості визначити чіткі індикатори його оцінки та включає значну кількість непритаманних завдань, дублюючи плани з виконання Угоди про Асоціацію з ЄС.

Важливим кроком стало затвердження Концепції вдосконалення інформування громадськості про співробітництво України з НАТО на 2017-2020 роки (лютий) та ухвалення Верховною Радою Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо зовнішньополітичного курсу України) (8.06.2017), у якому серед основних засад зовнішньої політики зазначено поглиблення співпраці з Північноатлантичним альянсом з метою набуття членства у цій організації.

Діяльність

Співробітництво України з НАТО у 2017 р. відбувалось активними темпами на всіх рівнях. Президент України провів низку зустрічей з Генеральним секретарем НАТО, зокрема, в Мюнхені (лютий), Києві (липень) та Брюсселі (листопад), та головою Парламентської асамблеї НАТО П. Аллі (квітень). Крім того, відбулися візити до штаб-квартири НАТО делегації на чолі Міністра інформаційної політики В. Стеця для обговорення створення системи стратегічних комунікацій (січень); Прем'єр-міністра України В. Гройсмана (лютий); делегації на чолі з першим заступником МО І. Руснаком для участі у засіданні Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи (лютий); делегації Генштабу та інших міністерств у рамках Трастового фонду НАТО з удосконалення системи командування, управління, зв'язку та обміну інформацією (березень). Віце-прем'єр-міністр І. Климпуш-Цинцадзе відвідала Агентство НАТО з підтримки та поста-

чання у Люксембурзі (березень). Міністр оборони С. Полторак взяв участь у заходах на рівні міністрів оборони країн-членів НАТО (червень). Також представники України та Альянсу обговорили питання реалізації Платформи України – НАТО з вивчення досвіду протидії гібридній війні в Україні (листопад).

Регулярно відбувалися засідання Спільної робочої групи Україна – НАТО з оборонно-технічного співробітництва. А проведення Комісії Україна – НАТО в Києві у липні за участі Генерального секретаря НАТО та Президента України стала важливим політичним кроком. Крім того, відбулося засідання Міжпарламентської ради Україна – НАТО (листопад), народні депутати активно брали участь у засіданнях ПА НАТО, мали зустрічі з представниками НАТО як в Україні, так і під час візитів до Брюсселю.

У Верховній Раді відбулися спільні комітетські слухання «Наближення України до стандартів НАТО», а також низка слухань у комітетах щодо окремих питань реформування сектору безпеки України відповідно до стандартів НАТО.

Міністерство оборони продовжило активну роботу на рівні консультацій, спільних заходів, роботи іноземних радників в Україні, адаптації відповідних стандартів та процедур.

На даному етапі український національний контингент та персонал виконують завдання у складі місії НАТО «Рішуча підтримка» в Ісламській Республіці Афганістан (10 військовослужбовців) та багатонаціональних сил КФОР у Косово (40 військовослужбовців). Також продовжується підтримка операції «Морський охоронець» (яка замінила операцію НАТО «Активні зусилля»).

Результати

Кабінет Міністрів затвердив (жовтень) міжурядову Угоду з Організацією НАТО з підтримки та постачання про партнерство з підтримки спільного управління предметами постачання, в результаті чого Україна отримала статус асоційованої держави у Партнерстві з підтримки спільного управління предметами постачання, що надасть Україні доступ до Логістичної електронної бази даних НАТО.

Загалом варто відзначити продовження високого темпу співробітництва Україна – НАТО, значну фінансову, технічну, дорадчу та політичну підтримку України з боку НАТО та продовження реформ сектору безпеки відповідно до стандартів НАТО. Було прийнято рішення про проведення у 2020 р. у м. Київ Весняної сесії ПА НАТО.

Нарешті після довгої відсутності був призначений голова Місії України при НАТО (липень).

Крім того, затверджено низку важливих документів, які носять внутрішній характер, але сприяють євроатлантичній інтеграції, зокрема Концепцію вдосконалення інформування громадськості про співробітництво України з НАТО на 2017-2020 роки.

Водночас негативною є тенденція щодо можливості однієї з країн-членів НАТО (Угорщини) блокувати засідання Комісії Україна – НАТО через питання, не пов'язані з тематикою українського співробітництва з Альянсом (освітній закон).

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ

Білорусь	B-
Грузія	B-
Ізраїль	C+
Іран	D+
Китай	B-
Литва	B+
Молдова	C+
Польща	B-
Румунія	B-
Словаччина	B-
Туреччина	B+
Угорщина	C-
Російська Федерація	C+

БІЛОРУСЬ

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	В-	В-

У 2017 р. українсько-білоруські відносини продемонстрували всю свою гібридність. Разом з активізацією контактів на високому рівні і посилення міжурядової співпраці кількість недружніх актів з боку офіційного Мінська теж зросла в рази. Лише особисті неpubлічні запевнення О. Лукашенка щодо «білоруського нейтралітету» під час зустрічей з П. Порошенком дозволили утримати офіційний Київ від жорсткої симетричної реакції на окремі публічні випадки та провокації. На цьому тлі «економізація» відносин стала традиційною формою співіснування двох сусідніх країн.

Політичний інтерес/залученість

Порівняно з 2016 р. кількість звернень політичних діячів до Білорусі значно зросла. Втім, характерною рисою залишилась реактивність, коли українська сторона змушена була реагувати на події чи активність офіційного Мінська. Залежність Мінська від Кремля неодноразово відзначали в своїх заявах Президент України П. Порошенко, Секретар РНБО України О. Турчинов, Голова ВРУ А. Парубій, Заступник голови ВРУ І. Геращенко, Голова комітету у закордонних справах ВРУ Г. Гопко, народні депутати від БПП, Батьківщини, НФ. Білоруський контекст присутній у таких темах, як: безпекові загрози для України від навчань Захід-2017, голосування РБ проти української резолюції ООН щодо Криму, затримання українських громадян на території Білорусі, ідеї щодо направлення білоруських миротворців на Донбас, звинувачення української сторони в підготовці державного перевороту в Білорусі.

Інституційна співпраця

На початку 2017 р. до Мінська прибув Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Білорусь І. Кизим. Діяльність Посла посприяла відновленню контактів високого рівня, що вказує на посилення координації взаємодії по лінії МЗС та АПУ.

Для підготовки до чергового засідання Міжурядової українсько-білоруської змішаної комісії (МЗК) з питань торгово-економічної співпраці було проведено засідання української частини комісії та низку міжвідомчих консультацій з метою підготовки проекту протоколу. Також у липні з метою активізації демаркаційного процесу указом президента був оновлений персональний склад української делегації до спільної українсько-білоруської демаркаційної комісії, що дозволило активізувати її діяльність (засідання проходили в серпні і грудні 2017 р.).

Стратегічне бачення

Згадки про Білорусь у стратегічних документах не носять системного характеру. Основою для двосторонніх відносин є середньострокові операційні «дорожні карти», які визначають напрями торгово-економічної кооперації. На виконання Дорожньої карти розвитку двостороннього співробітництва на 2017-2020 рр., прийнятої в кінці 2016 р., протягом 2017 р. були підписані декілька галузевих середньострокових документів, що надає розвитку двосторонніх відносин певного планового підходу. Однак побудові повноцінних добросусідських відносин у прогнозованому характеру стає на заваді залежність Білорусі від Росії в політичному та безпековому сенсі.

Діяльність

Протягом року було проведено три зустрічі на найвищому рівні (квітень, липень, листопад), проведено зустріч голів МЗС (квітень).

У липні в Києві відбулось 25 засідання МЗК, підписано Протокол про співпрацю між Україною та Білоруссю. Протягом року спостерігались активні міжурядові контакти, проведені зустрічі робочих груп, напрацьовані відповідні міжвідомчі дорожні карти співпраці на 2017-2020 рр. та 2018 р. (щодо енергоефективності, розвитку судноплавства, промислової кооперації, співпраці ветеринарних служб тощо). Втім, низка недружніх кроків з боку білоруської влади спонукала МЗС України до спрямування численних нот протесту та викликів до міністерства посила Білорусі.

Український інтерес до Білорусі був обумовлений не тільки двосторонніми контактами, а й багатостороннім порядком денним (участь в офіційних заходах ЦЕІ, а також у сесії ПА ОБСЄ в Білорусі).

Результати

Політичний діалог між країнами традиційно перебуває в сильній залежності від відносин Білорусі з Росією. Хоча неpubлічно О. Лукашенко завіряв у повазі до територіальної цілісності України, у публічній площині російський вплив призводив до періодичних недружніх акцій РБ проти України (затримання, арешт громадян України, викрадення українців російськими спецслужбами на території РБ, нелегальна торгівля з сепаратистами на окупованих територіях Донбасу, провокаційні звинувачення щодо участі України у підготовці антидержавних акцій у РБ, участь Білорусі у маніпулятивних військових навчаннях Захід-2017, голосування проти української резолюції щодо Криму в ГА ООН, ініціювання шпигунського скандалу).

На тлі проблемного політичного діалогу протягом року спостерігалась тенденція до посилення «економізації» відносин. Під час зустрічей глави держав формувались на економічних питаннях. Під час перебування в Україні з офіційним візитом О. Лукашенка було проведено Українсько-білоруський бізнес-форум. Порівняно з минулим періодом у 2017 р. експорт зріс на 26,6% і склав 1,14 млрд дол США, у той час як імпорт становив 3,2 млрд, демонструючи приріст на 15%.

Підписано низку міжвідомчих документів у сфері фізкультури і спорту, культури, міжнародних відносин та наукового співробітництва. Погоджено симетричні умови перебування громадян України на території Білорусі на такий самий термін і без реєстрації, як громадяни Білорусі перебувають на території України.

Призначення посла сприяло організації роботи з українцями в РБ. Домовлено про вивчення української мови в Брестській та Гомельській областях.

ГРУЗІЯ

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	2	3
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	3	4
Результати	3	4
Загальна оцінка	C-	B-

У 2017 р. як зовнішня політика України щодо Грузії, так і українсько-грузинські двосторонні відносини зазнали нового поштовху. Завдяки активній співпраці з широкого кола питань обидві країни підтвердили свою прихильність розвитку двосторонніх відносин у напрямі європейської та євроатлантичної інтеграції. Значний вплив мало призначення нового посла України до Грузії.

Політичний інтерес/залученість

Україно-грузинські відносини, як і в попередні роки, з різних причин – позитивних та негативних – не виходили з кола найбільш актуальних напрямів зовнішньої політики України. Стратегічне партнерство обох країн, спільний порядок денний у відносинах з НАТО та ЄС, «російський фактор» – ключові аспекти двосторонніх відносин, на які реагував український політиком. Так, у Посланні Президента України до ВРУ «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» Грузія згадується в контексті російської агресії в якості держави, яка має спільні завдання з Україною щодо зміцнення суверенітету та незалежності, відновлення територіальної цілісності. В епіцентрі уваги партійно-політичного дискурсу в контексті грузинської проблематики залишалися наслідки діяльності «грузинських реформаторів» та діяльність М. Саакашвілі. Ці теми були вкрай політизованими в контексті боротьби різних політичних сил, перш за все, в Верховній Раді. Водночас Президент та Прем'єр-міністр уникали цієї теми.

Інституційна співпраця

На відміну від попередніх років, важливим результатом міжінституційного співробітництва, зокрема між Адміністрацією Президента та МЗС України, на початку 2017 року стало довгоочікуване (з 2014 року) призначення посла України в Грузії. Цей факт позитивно посприяв координації діяльності тих державних органів влади, які відповідають за реалізацію зовнішньої політики, включаючи АП, Кабмін, ВРУ. Цей процес включав як виконання двостороннього порядку денного на рівні відповідних міністерств та відомств, так і співпрацю в багатосторонньому форматі в таких регіональних міжнародних організаціях, як ОЧЕС, ГУАМ, а також під егідою НАТО і ЄС. Завдяки координації зусиль всередині країни українським органам влади вдалося підтримати високу динаміку офіційних візитів до Грузії та опрацювати двосторонні зустрічі на найвищому рівні. Була підготовлена спільна позиція щодо вирішення проблемних питань на різних рівнях, а також у рамках виконання спільних завдань у міжнародних організаціях, членами яких є і Україна, і Грузія.

Стратегічне бачення

Хоча ані в Законі України 2010 року «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», ані в Стратегії національної безпеки 2015 року, ані в Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року, ані у Воєнній доктрині Грузія окремо не згадується, тим не менше, 17-19 липня під час першого державного візиту в Грузію в ранзі президента П. Порошенко підписав з Президентом Грузії Г. Маргвелашвілі Декларацію про встановлення стратегічного партнерства між обома країнами.

Діяльність

Активна діяльність на грузинському напрямку відбувалась на всіх рівнях. Прем'єр-міністр В. Гройсман наприкінці листопада здійснив перший візит до Грузії, де взяв участь у форумі «Шовкового шляху». Ще в червні в Тбілісі відбулась зустріч міністра оборони України С. Полторака з прем'єр-міністром та міністром оборони Грузії, в ході якої пройшов обмін досвідом оборонних відомств щодо підготовки та ходу реформ. Міністр закордонних справ України П. Клімкін у рамках робочої поїздки в Грузію в квітні обговорив поточні питання двосторонньої співпраці з президентом цієї країни, прем'єр-міністром і головою парламенту. В листопаді робочу поїздку в Грузію здійснив віце-прем'єр-міністр України П. Розенко, під час якої були обговорені шляхи вирішення соціальних проблем внутрішньо переміщених осіб і біженців із окупованих територій. У травні голова ВРУ А. Парубій, перебуваючи з офіційним візитом в Тбілісі, провів зустріч із президентом Грузії, на якій, зокрема, запропонував кілька форматів для активізації співпраці у парламентській площині, а саме створення міжпарламентської Асамблеї Україна – Грузія – Молдова. Окремо варто зазначити візит Президента України у Грузію в липні. Отже, усі ланки керівних органів державної влади мали змогу долучитися до посилення динаміки двосторонніх відносин.

Результати

З інституційної точки зору важливим фактором активізації зовнішньополітичної діяльності України щодо Грузії в 2017 р. стало призначення посла України в Тбілісі. Значно має підсилити двосторонні відносини Декларація про встановлення стратегічного партнерства між обома країнами. Завдяки активним зусиллям Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України І. Климпуш-Цинцадзе була проведена велика робота з грузинською стороною щодо узгодження спільних позицій напередодні саміту Східного партнерства. Помітно виріс обсяг товарообігу між Україною та Грузією, який у 2017 р. склав майже \$400 млн та збільшився на 11% у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р.

ІЗРАЇЛЬ

C+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	1	2
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	C	C+

У 2017 р. взаємодія з Ізраїлем була спрямована переважно на реалізацію потенціалу міжгалузевого співробітництва у напрямі створення ЗВТ (що залишається пріоритетним завданням), а також у медичній, освітній, правовій та культурній сферах. Попри заяви української сторони про стратегічний характер відносин з Ізраїлем, такий статус документально не закріплено. Спостерігалася активна діяльність на міжурядовому та міжпарламентському рівнях, але загальний ступінь політичної зацікавленості – візуально нижчий, ніж минулого року. Залишається великий потенціал використання ізраїльського досвіду у розвитку економіки, військової галузі та системи державного управління в умовах постійної загрози національній безпеці.

Політичний інтерес/залученість

Інтерес щодо співробітництва з Ізраїлем прослідковується у заявах політичних діячів, хоча й не набув системного характеру. Ключовим інтересом у взаємодії з Ізраїлем є створення зони вільної торгівлі, про що наголошували, зокрема, міністр закордонних справ П. Клімкін та прем'єр-міністр В. Гройсман. Серед найбільш цікавих для співробітництва галузей виділено торгівлю, енергетику, безпеку, освіту, культуру, екологію, медицину та аграрну сферу.

Загалом, представники української політичної еліти висловили бажання вести відносини з Ізраїлем на вищий політичний рівень, чому має сприяти інтенсифікація міжурядових та міжпарламентських зв'язків. На це звернув увагу прем'єр-міністр України під час візиту в Ізраїль у травні 2017 р., одночасно підкресливши стратегічну важливість відносин між країнами. З огляду на складну безпекову ситуацію в Україні, українські політики (зокрема, депутат від БПП С. Алексєєв, перший заступник спікера ВРУ І. Геращенко) підкреслили важливість досвіду розвитку Ізраїлю (включаючи економічну, медичну, військову, туристичну сферу) в умовах постійної загрози національній безпеці.

Ізраїльське питання наявне в порядку денному низки засідань комітету ВРУ у закордонних справах, здебільшого у вузькому контексті організації візитів чи ратифікації двосторонніх угод. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради 2017 р. не має згадок про Ізраїль, на відміну від Аналітичної доповіді 2016 р., де зазначалась зацікавленість у співробітництві в окремих сферах.

Інституційна співпраця

У рамках реалізації головного завдання двосторонньої взаємодії – створення ЗВТ – спостерігалася ефективна взаємодія у трикутнику «ВРУ – КМУ – Президент». Вищезазначене завдання закріплено в Плані пріоритетних дій Уряду на 2017 р., а практичні кроки на цьому напрямку здійснювались низкою міністерств (МЕРТ, Міносвіти, Міністерство охорони здоров'я, Мінагрополітики, Міністерство екології та природних ресурсів, МЗС). На парламентському рівні відбулося засідання депутатської групи ВРУ з міжпарламентських зв'язків з Ізраїлем.

Стратегічне бачення

На сьогодні відсутній стратегічний вимір українсько-ізраїльських відносин. Ізраїль не згадується в основних стратегічних документах зовнішньої політики України. Основним документом двосторонніх відносин залишається Меморандум про взаєморозуміння та основні принципи співробітництва між Україною та Державою Ізраїль від 12 січня 1993 р.

Діяльність

У 2017 р. було подолано негативні тенденції, пов'язані з голосуванням України наприкінці 2016 р. за резолюцію, що засуджує поселенську активність Ізраїлю. Про це свідчить наявність взаємодії на найвищому рівні. Так, у травні відбувся офіційний візит прем'єр-міністра України В. Гройсмана в Ізраїль, у ході якого відбулися зустрічі з прем'єр-міністром та президентом Ізраїлю, а також із низкою міністрів. В. Гройсман виступив за активізацію зусиль для проведення Першого засідання Спільного Комітету з імплементації Програми науково-технологічного співробітництва від грудня 2015 р. 26-27 листопада відбувся візит міністра закордонних справ П. Клімкіна в Ізраїль.

Основний вектор діяльності спрямовано на міжгалузеву співпрацю між країнами. У рамках роботи над створенням ЗВТ відбулися 4 раунди переговорів щодо укладення відповідної угоди. В серпні відбулося 10-те засідання Спільної Українсько-Ізраїльської комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва, де сторони обговорювали поглиблення взаємодії у сферах сільського господарства, водних ресурсів, енергоефективності, комунікації, науки та освіти. 6-7 березня пройшла торгова місія України до Ізраїлю. У червні відбувся візит міністра освіти та науки України в Ізраїль, під час якого були обговорені можливості залучення ізраїльського досвіду для реформування української освіти. В березні в ході візиту міністра охорони здоров'я України сторони погодили шляхи співпраці з обміну досвідом у сфері реабілітаційної медицини.

Наявний діалог на міжпарламентському рівні. У березні голова Комітету ВРУ у закордонних справах Г. Гонко провела зустріч із віце-спікером Кнесету Держави Ізраїль, головою ізраїльсько-української парламентської групи дружби Т. Плосков та представниками коаліційних та опозиційних сил Кнесету. Під час зустрічі обговорили співробітництво в пріоритетних сферах та проблеми безпеки, з якими стикаються країни. У червні відбувся візит членів Комітету ВРУ у закордонних справах до Ізраїлю. 30 жовтня в Єрусалимі відбулося спільне засідання Міжпарламентської групи дружби «Україна-Ізраїль», де обговорювали питання протидії тероризму та співробітництва у сфері культури.

Результати

За результатами візиту прем'єр-міністра України в Ізраїль було укладено низку міжгалузевих угод: спільну Декларацію про наміри між Кабінетом Міністрів України та Урядом Ізраїлю про співробітництво у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків, План співробітництва у галузі охорони здоров'я та медицини між Міністерством охорони здоров'я України та Міністерством охорони здоров'я Держави Ізраїль на 2017-2021 роки, Адміністративне розпорядження між Державною фіскальною службою України та Митним директором Податкової адміністрації Держави Ізраїль відносно взаємної допомоги в митних питаннях стосовно обміну даними статистики двосторонньої тор-

гівлі, Імплементацийний протокол (будівельна галузь) до Угоди про тимчасове працевлаштування українських працівників в окремих галузях на ринку праці Держави Ізраїль.

За результатами засідань спільних комісій щодо створення ЗВТ було узгоджено проект тексту Угоди, зокрема опрацьовано інституційні, загальні та прикінцеві положення, митні процедури, правила проходження, врегулювання спорів. Сторони досягли домовленості про доступ до ринків сільськогосподарських та промислових товарів.

Голосуванням ВРУ та затвердженням Президента України було ратифіковано Угоду про спільне виробництво фільмів і співробітництво у сфері кінематографії між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль.

У торговельно-економічній сфері за даними Державної служби статистики України за 9 місяців 2017 р. обсяг торгівлі між Ізраїлем та Україною склав 562,5 млн дол. США, що є меншим показником у порівнянні з відповідним періодом 2016 р. на 74, 7 млн дол. США. Сальдо торгівлі на цьому напрямку позитивне для України.

ІРАН

D+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	1	1
Діяльність	4	2
Результати	2	2
Загальна оцінка	C-	D+

Попри невисокий рівень офіційно задекларованого інтересу до Ірану, Україна проводила досить активну політику щодо розвитку двосторонніх відносин з ним, хоча результати поки залишаються досить скромними. Певні досягнення були пов'язанні зі сферою транспорту, крім того, Україна отримала обіцянку щодо поставок іранської нафти. Однак поки прориву у відносинах з Іраном не сталося попри сподівання.

Політичний інтерес

У порівнянні з минулим роком і так не надто високий інтерес України до Ірану не зріс. У 2017 р. Іран не згадувався у переважній більшості важливих політичних документів та виступах керівництва держави, не в останню чергу через позицію США щодо Ірану. Іран неодноразово фігурував у офіційних заявах лише тих міністерств, які у 2017 р. мали з ним прямі офіційні контакти – Міненерговугілля, Міністерства інфраструктури та Мінагрополітики.

Інституційна співпраця

Розвитком українсько-іранських відносин займаються МЗС, Міністерство енергетики і вугільної промисловості, МТЕР, Міністерство інфраструктури, Міністерство аграрної політики та продовольства. Їх діяльність координується Міжурядовою українсько-іранською спільною комісією з економічного та торговельного співробітництва, яка у березні 2017 р. провела своє уже шосте засідання у Києві.

Стратегічне бачення

Говорячи про плани співробітництва з Іраном на 2017 р. на відкритті пленарного засідання українсько-іранської Робочої групи з питань транспорту, яке відбулось 22 грудня 2016 року в Міністерстві інфраструктури у Києві, Міністр інфраструктури України В. Омелян заявив, що Іран розглядається як стратегічний партнер України. Посол України в Ірані С. Бурдіяк в інтерв'ю іранському агентству новин SHANA в Тегерані 22 травня 2017 р. також відзначив, що Іран може стати стратегічним партнером України у галузі енергетики. Однак Іран поки не згадується у жодному стратегічному документі України.

Діяльність

У 2017 р. Україна та Іран обмінялися меншою кількістю візитів рівня міністрів та їх заступників, ніж попереднього року. У березні 2017 р. Київ відвідав іранський міністр сільськогосподарського джихаду М. Ходжаті. Також відбувся візит в Іран на рівні заступника міністра інфраструктури.

Позитивним моментом стало співробітництво у сфері транспорту. Так, Україна та Іран разом із Азербайджаном, Грузією та Польщею беруть участь у проекті з розвитку міжнародного транспортного маршруту Південь – Захід, який передбачає організацію контейнерних вантажоперевезень з Індії/країн Перської затоки через Іран, Азербайджан, Грузію, Україну, Польщу до країн ЄС і зворотно. Зустрічі Координаційного комітету з розвитку цього проекту відбулися 7 вересня 2017 р. в Одесі та 1 листопада у Тегерані.

14 вересня 2017 р. у Києві відбулася зустріч першого заступника Міністра аграрної політики та продовольства України М. Мартинюка з іранською делегацією, яку очолив Президент Палати торгівлі, шахт і промисловості Ірану Г. Шафеї. Що характерно, незважаючи на задекларовану готовність співпрацювати у різних сферах сільського господарства, сторони не зуміли підписати не тільки контракти, а навіть меморандуми про взаєморозуміння, підписання яких відкладено до наступних зустрічей.

Досить активно працювало посольство України в Ірані. Так, 17 жовтня 2017 р. посол України в Ірані С. Бурдияк зустрічався з віце-президентом Ірану С. Соттері та обговорив з ним взаємодію в авіаційній галузі, активізацію зв'язків між дослідницькими інститутами обох країн, реалізацію спільних проектів у фармацевтичній сфері, а також питання збільшення кількості іранських студентів в українських ВНЗ.

Результати

У 2017 р. українські посадовці багато говорили про амбітні проекти співпраці з Іраном, але по факту на сьогодні маємо лише підписаний ще у 2016 р. Меморандум про взаємодію за підсумками роботи спільної українсько-іранської комісії і жодного контракту. На невизначений час відкладаються заплановані ще у 2016 р. візити найвищого рівня. Також досі неврегульованим залишається питання спрощення візового режиму між обома країнами, причому тут багато чого залежить саме від України.

Рівень товарообігу між Іраном та Україною залишається досить незначним. Утім, 2017 р. залишив принаймні певні сподівання на майбутні позитивні досягнення. Міністр енергетики та вугільної промисловості І. Насалик 31 серпня 2017 р. у Києві під час засідання української міжвідомчої робочої групи з питань функціонування ринку нафти і нафтопродуктів та розвитку нафтопереробної промисловості офіційно заявив, що є домовленість з Іраном про можливість постачання нафти до України. Певні позитивні результати були досягнуті в інформаційній сфері. Так, 1 серпня 2017 р. в одному із провідних ЗМІ Ірану (газета «Соїє») чи не вперше з 2014 р. наведена публікація, яка засуджує російську політику в Україні, зокрема щодо кримських татар. Згідно з офіційним повідомленням українського посольства в Ірані ця публікація стала можливою насамперед завдяки проведеній ним роботи серед політичної та релігійної еліти Ірану. Втім, домінування проросійської пропаганди в іранській пресі все ще залишається тотальним.

КИТАЙ

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	3	4
Діяльність	3	4
Результати	3	4
Загальна оцінка	C-	B-

У 2017 р. інтенсифікувалася співпраця України з КНР. Пожвавилось обговорення можливості участі України в проектах ініціативи «Один пояс, один шлях». Також Україну відвідав Віце-прем'єр Державної Ради КНР, та окреслилась перспектива поглиблення економічного співробітництва. Разом з тим відкритим лишається питання безвізового режиму та ЗВТ України з Китаєм.

Політичний інтерес/залучення

В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України за 2017 р. робиться наголос на поглибленні стратегічного партнерства між Україною і КНР та згадуються сигнали КНР щодо підтримки суверенітету і територіальної цілісності України. Крім того, у своїх заявах Президент України також підкреслював, що потенціал українсько-китайського співробітництва є великим, але недостатньо реалізованим.

Примітною була також листопадова заява Першого заступника Глави ВРУ, члена Групи з міжпарламентських зв'язків з Китайською Народною Республікою І. Геращенко, яка погодилась з Президентом щодо неповного використання потенціалу двосторонньої співпраці, але при цьому наголосила на інтересі України до активізації торговельно-економічних та культурно-гуманітарних відносин з КНР, важливості реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях».

Водночас слід зауважити недостатність або навіть відсутність предметної співпраці на міжпарламентському рівні, рівні депутатських груп.

Інституційна співпраця

Зважаючи на низку зустрічей перших офіційних осіб обох держав, слід віддати належне роботі українського МЗС як з адміністрацією Президента України, так і з причетними міністерствами. Координація з боку МЗС забезпечила візит української делегації на чолі з Першим віце-прем'єром С. Кубівим до КНР у травні 2017 р. для участі у форумі високого рівня з міжнародного співробітництва в рамках ініціативи «Один пояс, один шляху» та підготовку Третього засідання Комісії зі співробітництва між урядами двох країн у грудні.

Стратегічне бачення

У Стратегії національної безпеки України КНР згадується як один із ключових центрів впливу, з яким Україна прагне налагодити стратегічний розвиток взаємодії на засадах партнерських відносин. Поза тим, 5 грудня 2017 р. під час Третього засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом Китаю підписано План дій Україна – КНР з реалізації ініціативи спільної побудови «Економічного поясу Великого шовкового шляху» та «Морського шовкового шляху XXI ст.», що засвідчило увагу України до стратегічної співпраці з Китаєм.

КНР також згадується серед важливих партнерів у Національній експортній стратегії, ухваленій у грудні 2017 р.

Діяльність

У січні 2017 р. на полях саміту Всесвітнього економічного форуму в Давосі відбулася зустріч українського та китайського лідерів П. Порошенка і Сі Цзіньпіна. 18 вересня 2017 р. на полях 72-ї сесії Генасамблеї ООН у Нью-Йорку відбулася зустріч глав МЗС України П. Клімкіна та КНР Ван Ї. Знаковою була зустріч Прем'єр-міністра України В. Гройсмана з віце-прем'єром Державної ради Китайської Народної Республіки Ма Каєм, яка відбулася на початку грудня 2017 р. у рамках Третього засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР, на якій сторони обговорили широке коло питань торговельно-економічної сфери.

Під час грудневого візиту Віце-прем'єра Державної Ради Китайської Народної Республіки Ма Кая до України відбулася також зустріч китайського високопосадовця з Президентом України П. Порошенком. Український очільник в чергове закликав Китай дотримуватися політики невизнання тимчасової окупації Росією українського Криму. Було висловлено сподівання на конструктивну позицію китайської сторони з української проблематики в рамках ООН. Користуючись нагодою, П. Порошенко передав запрошення Голові КНР Сі Цзіньпіну відвідати Україну з візитом.

Результати

Пожвавилась співпраця на рівні ділових кіл КНР та України, зокрема у сфері відновлюваної енергетики, портової та дорожньої інфраструктури, агропромислового комплексу. Торгово-економічний вимір лишається домінуючим (примітним є інтерес до України з боку як приватних, так і державних корпорацій КНР), проте зрушення помітні і в політичній площині. Так, у 2017 р. підписано три міжурядові угоди (у сфері стандартизації, метрології, оцінки відповідності; в галузі освіти; в галузі охорони здоров'я і медичної науки) та шість протоколів засідань двосторонніх підкомісій/робочих груп/комісій. Водночас відкритими лишилися пропозиції китайської сторони щодо запровадження ЗВТ Україна – КНР та щодо безвізового режиму Україна – Китай.

Досягненням року можна вважати План дій Україна – КНР з реалізації ініціативи спільної побудови «Економічного поясу Великого шовкового шляху» та «Морського шовкового шляху XXI ст.», особливо з огляду на роль, яку відіграє ця ініціатива в зовнішній політиці і зовнішньоекономічній стратегії Китаю. Серед видимих результатів у цьому контексті – погодження з китайською стороною нових маршрутів руху поїздів із Чженчжоу до Словаччини, Польщі та Угорщини транзитом через територію України.

Другим позитивним сигналом може бути те, що Віце-прем'єр Державної Ради КНР Ма Кай під час свого візиту до України в грудні 2017 р. анонсував, що Китай передбачив для співпраці з Україною \$7 млрд, а за умови успішної імплементації проєктів – навіть більше. Водночас жоден із підписаних у грудні 2017 р. документів не містить згадки про конкретні інвестиції, а План дій містить лише загальні фрази про поглиблення співробітництва у визначених сферах без прив'язки до конкретних проєктів.

ЛИТВА

B+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	5	5
Результати	4	5
Загальна оцінка	B	B+

У 2017 р. Україна та Литва інтенсифікували двосторонню співпрацю. Литва продовжує підтримувати Україну як у двосторонніх відносинах, так і на рівні Європейського Союзу, будучи максимально однозначною у підтримці територіальної цілісності та суверенітету України, а також санкцій проти Росії. У відповідь на звернення українського уряду Литва надавала військову (озброєння, яке не відповідає стандартам НАТО), гуманітарну та іншу допомогу (лікування українських солдат, техніка). В Україні Литву називали «адвокатом європейських прагнень України», «другом» та «стратегічним партнером», що було підтверджено реальними діями з боку Литви. Проблемним моментом, що наражає на критику України в контексті підтримки її євроінтеграційних прагнень Литвою, як і в минулому році, залишилася антикорупційна реформа.

Політичний інтерес/залученість

У щорічному Посланні Президента до Верховної Ради про Литву не йдеться, а в аналітичній доповіді до звернення, підготовленої НІСД, Литва згадується лише один раз. Урядовий портал містить інформацію про культурну співпрацю й молодіжні обміни, а План пріоритетних дій Уряду на 2017 рік включає проекти молодіжного співробітництва між країнами, але більше нічого. Прем'єр-міністр В. Гройсман на зустрічі зі спікером Сейму Литви В. Пранцкетісом відзначав хороші відносини між державами та на особистому рівні між керівниками. Голова ВРУ А. Парубій зазначав, що «з Литви виходять ключові ініціативи щодо підтримки України», а голова комітету ВР у закордонних справах Г. Гопко назвала просування «Нового європейського плану для України» «одним із важливих питань в рамках політичного діалогу України та Литовської Республіки на рівні керівництва держави, Уряду, депутатів обох парламентів та МЗС».

Інституційна співпраця

Повного узгодження політики України щодо Литви, окрім діючих двосторонніх робочих груп, не відбулося. Існує координація позицій гілок влади стосовно ініціативи «Новий європейський план для України на 2017-2020 роки» – так, для представлення проекту у Брюсселі було створено урядово-парламентську робочу групу. Третій Українсько-Литовський Економічний Форум став традиційним майданчиком зустрічі президентів, представників урядів, бізнес-асоціацій, підприємців та економістів обох країн.

Стратегічне бачення

Під час зустрічей на рівні президентів та міністрів постійно наголошувалося на стратегічному характері співпраці між Україною та Литвою. Попри те, що Литва не згадується в основних стратегічних документах України, співпраця між державами на двосторонньому рівні відбувається відповідно до цих документів. Наприклад, згадані нижче домовленості у сфері енергетики реалізовано в рамках Енергетичної стратегії 2035.

Діяльність

Протягом року відбулося 10-те засідання Ради Президентів України та Литви, 16-та Міжурядова українсько-литовська комісія з питань торгово-економічної та науково-технічної співпраці, Третій Литовсько-Український Економічний Форум. Україна продовжила переймати досвід Литви у НАТО для реформування ЗСУ (координація в рамках литовсько-польсько-української бригади, участь у навчаннях НАТО). Державний концерн «Укроборонпром» та Литовська Асоціація Безпекової і Оборонної Індустрії (LDSIA) підписали меморандум про співпрацю. Наприкінці року уряд Литви ухвалив рішення передати Україні близь-

ко 7 тисяч автоматів Калашникова, міномети і протитанкову зброю (на суму 2 млн євро). 5 грудня МЗС Литви виділило 50 тис. євро на гуманітарну допомогу для України. У транспортній галузі у 2017 р. більш ніж удвічі (порівняно з 2016 р.) збільшилася кількість дозволів для українських перевізників щодо міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів у Литві. Українська сторона домовлялася про збільшення інвестицій у портову, річкову й авіаційні галузі, транспортний коридор Балтика-Чорне море. В умовах загострення ситуації з ввезенням на територію України автовок з литовськими номерами (на 1 листопада – більше 59000 одиниць з литовською реєстрацією, з яких 44600 автомобілів зареєстровано для тимчасового перебування в Україні), ДФС України та митні служби Литви розпочали спільне розслідування. Продовжилася ініціатива культурного партнерства України і Литви у 2017 р., проведено конкурс молодіжних проєктів на суму 500 тис. грн. Погоджено Програму двостороннього співробітництва Україна – Литва в галузі АПК на 2017-2019 рр.

Результати

На рівні Сейму Литви було ухвалено та представлено на 5-му саміті Східного Партнерства т.зв. План Маршала для України «Новий європейський план для України на 2017-2020 роки») на близько 50 млрд дол. МЗС та Президент Литви підтримали Україну в умовах тиску Угорщини щодо перегляду Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС під час зустрічі Ради Європейського Союзу у жовтні 2017 р. Зафіксовано нові енергетичні домовленості (створення електроенергетичного ринку, демонтаж атомних електростанцій, використання відновлювальних джерел енергії). Завдяки укладеним у минулих роках домовленостям збільшилася допомога в оборонному секторі, відбулися культурні та освітні ініціативи в режимі співфінансування. Зріс товарооборот і ще більше вирівнялося торгівельне сальдо України та Литви (за словами Президента України, торгівля між країнами зросла на 45%). Завдяки цьому контейнерний поїзд «Вікінг», який курсує з 2003 р., у 2017 р. перевіз на 97% більше вантажів (будівельні матеріали, автомобільні деталі, одяг, папір, полімери, алкоголь тощо), ніж у 2016 р. Внесено зміни до договору про соціальне забезпечення щодо пенсій та соціальної підтримки. Україна надалі має підтримку Литви у визнанні анексії Криму та російської гібридної війни. Єдина заувага Литви стосується завершення антикорупційної реформи в Україні.

МОЛДОВА

C+

Політичний інтерес/залученість
Інституційна співпраця
Стратегічне бачення
Діяльність
Результати
Загальна оцінка

2016	2017
4	4
2	2
3	3
3	4
2	4
C-	C+

Відбулась інтенсифікація двосторонніх відносин та досягнуто помітного прогресу в економічній співпраці, політичному діалозі, форматі «5+2» з врегулювання Придністровського конфлікту. Проте зберігається недостатній рівень інституційної співпраці, а також через російські позиції президента Молдови неможливий діалог Україна – Молдова на рівні глав держав.

Політичний інтерес/залучення

В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України за 2017 р. Республіка Молдова визнана Києвом партнером, що забезпечує стабільність і безпеку на південно-західному напрямку.

У контексті інтересу українських політиків до Молдови варто згадати доволі різку заяву депутата від БПП І. Фриз (листопад) на адресу Президента Молдови І. Додона стосовно Придністров'я, яке, за його словами, має два шляхи – або «стати частиною України, або частиною Республіки Молдова». Український парламентар у своїх публічних виступах підтримала прагнення Уряду Молдови вирішити придністровське питання, виступає за територіальну цілісність Молдови і Придністров'я, як невід'ємної її частини. Не менш критична у своїх виступах і депутат ВР України від «Самопоміч» В. Войцїцька на адресу В. Плахотнюка, який є лідером Демократичної партії Молдови (остання входить до правлячої коаліції і позиціонує себе як «проєвропейська»). Вона критикує молдовського політика за корупцію та за утиски політичних опонентів і правозахисників. Голова Комітету ВР у закордонних справах Г. Гонко у листопаді 2017 р. закликала до об'єднання енергосистем України та Молдови.

Поза тим, стаття 7 Закону України «Про освіту» про мову освіти викликала негативні оцінки країн-сусідів, зокрема і Президента Молдови. Зі слів члена БПП А. Співаковського, Україна і Молдова створюють робочу групу для комфортної реалізації Закону «Про освіту» з урахуванням інтересів молдовської меншини.

Інституційна співпраця

У поточному році відбулася інтенсифікація співпраці між міністерствами і відомствами у ході підготовки засідання 14-ї Міжурядової комісії з питань торговельно-економічного співробітництва. Окрім того, слід відзначити взаємодію між МЗС і Державною прикордонною службою в підготовці та відкритті двох спільних пунктів пропуску на українсько-молдовському кордоні.

Водночас зберігся низький рівень співпраці між Міністерством екології і природних ресурсів України, Міністерством енергетики та вугільної промисловості і МЗС щодо проблем басейну річки Дністер та донесення відповідної позиції України до молдовської сторони.

Стратегічне бачення

У плані стратегічного бачення змін не відбулося: Україна вбачає ризики у присутності військового контингенту РФ у Придністровському регіоні, а в Енергетичній стратегії України на період до 2035 року згадується про необхідність «укладення необхідної договірної бази та реалізації відповідних заходів інтеграції ринків електроенергії між Україною та Молдовою до 2018 р.» (Див. попередній рік)

Діяльність

Порівняно з минулими роками за цей рік інтенсифікувався міждержавний діалог між Україною і Республікою Молдова та відповідна робота з підтримки такого діалогу на рівні МЗС. У жовтні у Києві відбулася зустріч між Міністром освіти, культури і досліджень Молдови М. Бабуком з Міністром освіти і науки України Л. Гриневичем, під час якої домовилися про створення спільної молдовсько-української робочої групи, яка проведе детальний аналіз ситуації і розробить план заходів із забезпечення захисту прав національних меншин під час практичної імплементації Закону України «Про освіту». На найвищому державному рівні відбулися зустрічі як прем'єр-міністрів обох держав, так і Президента України П. Порошенка з Прем'єр-міністром Республіки Молдова П. Філіпом (липень). Загалом відбулося сім зустрічей – як у двосторонньому форматі, так і на полях міжнародних заходів. Проте не відбулося жодної зустрічі президентів, серед причин чого – проросійські позиції Президента РМ І. Додона.

Також відбулася низка зустрічей на рівні віце-прем'єрів, міністрів закордонних справ, голів Комітетів з закордонних справ (тематика зустрічей включала співпрацю в рамках «Східного партнерства», ОДЕР-ГУАМ, ініціативи «Один пояс – один шлях», інфраструктурних проектів, двосторонніх відносин).

У липні 2017 р. у Києві зустрілись Секретар РНБО України О. Турчинов і Віце-прем'єр-міністр Республіки Молдова з питань реінтеграції Г. Белан.

Результати

Поточний рік привніс в українсько-молдовські відносини непогані результати: після 6-річного «простою» відновилася робота Міжурядової українсько-молдовської змішаної комісії з питань торгово-економічного співробітництва, відкриті два спільні пункти пропуску на кордоні між Україною та Молдовою; на полях саміту ГУАМ було підписано документи, що стосуються створення зони вільної торгівлі між державами. Під час візиту Прем'єр-міністра України до Кишиневу у жовтні була підписана Дорожня карта (ДК) українсько-молдовської співпраці на 2018 р., а відповідна ДК на 2017 р. була виконана повністю, за винятком відкриття мосту Бронниця-Унгурь. Серед здобутків – також ратифікація Україною Договору між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво у сфері охорони і сталого розвитку басейну річки Дністер та підписання Угоди про readмісію.

Також відбулися зрушення у роботі формату «5+2» – вперше за майже півтора року. До того ж завдяки двостороннім зусиллям зріс більш ніж на 30% товарообіг між державами (за результатами січня – жовтня обсяг торгівлі товарами склав 651,5 млн дол., послугами за січень – вересень – 52 млн дол.).

ПОЛЬЩА

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	5	4
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	3	2
Діяльність	5	5
Результати	4	3
Загальна оцінка	B+	B-

Стосунки Польщі і України у 2017 р. визначала принципова дихотомія: нарощування темпів і обсягів співпраці на всіх рівнях (безпекова співпраця, підтримка на міжнародних форумах, енергетика, сприяння реформам та гуманітарна допомога), величезна кількість контактів у різних форматах і водночас подальше загострення конфлікту в розрізі історичної політики.

Політичний інтерес/залученість

Українсько-польські відносини і Польща як важлива сусідня держава перебувають у фокусі української зовнішньої політики та ЗМІ. Всі ключові політики та політичні сили тим чи іншим чином висловлювали свої думки щодо поточного стану та перспектив розвитку польсько-українських стосунків. Водночас тематика таких заяв визначалася як інтенсивністю позитивної співпраці, так і загостренням конфліктів навколо історичних питань. У 2017 р. до намагань налагодити стосунки активно долучилося громадянське суспільство (Польсько-український Форум партнерства, Група діалогу та ін.).

Інституційна співпраця

У 2017 р. багато уваги було приділено активізації міждержавних інституційних механізмів. АП задіяла Консультативний комітет президентів (11.04, 17.11); МЗС сприяло постанову української частини Українсько-польського форуму партнерства (15.03, 03.06), УІНП опікувався Польсько-українським форумом істориків (27-29.03, 19-21.10); вперше з 2012 р. відбулося VI засідання Польсько-Української Міжурядової комісії з питань економічного співробітництва (21-22.04). Спостерігалася певна різниця між підходами АП, МЗС, УІНП, СБУ та ін. Відтак заборона СБУ на в'їзд до України мера Перемишля (17.01) була скасована, а більш жорстка позиція УІНП та МЗС з історичних питань – пом'якшена після позачергового засідання Консультаційного комітету (17.11) та зустрічі Президентів (13.12).

Стратегічне бачення

2017 р. показав небезпеку збереження стратегічної пустки щодо цілей і напрямів розвитку українсько-польських відносин в умовах кризи існуючої логіки взаємин. У 2017 р. певні ідеї намагалися висувати і польська сторона (стаття В. Вашиковського), і українські депутати (стаття Г. Гопко і В. Романюка щодо військового союзу), і громадськість (дискусійна записка Діалогової групи «Пріоритетне партнерство»). Однак до формалізації нових стратегічних пріоритетів на державному рівні ще далеко.

Діяльність

Стосунки з Польщею залишалися одним з найактивніших зовнішньополітичних напрямків. Відбулося три зустрічі президентів – дві «на полях» (18.02, 19.09) та візит А. Дуди до Харкова (13.12). Численними були зустрічі міністрів закордонних справ, у т.ч. два візити П. Клімкіна до Варшави (15.03, 12.04), два – В. Вашиковського до України (01.03, 4-5.11), участь у засіданні «Україна+Група друзів України в ЄС», ініційована В. Вашиковським у Брюсселі (18.05) та ін. Польщу відвідував Голова ВРУ А. Парубій (засідання тристоронньої Міжпар-

ламентської Асамблеї Україна – Польща – Литва 27-28.03, візити 06-07.09, 21-22.10), а також члени депутатської групи з міжпарламентських зв'язків (15-18.02). Загалом протягом року обмінялися візитами представники широкого спектра міністерств і відомств.

Для України ключовими в стосунках були питання безпекової співпраці, розвитку військово-технічного співробітництва, забезпечення підтримки Польщі на міжнародних форумах, європейської та євроатлантичної інтеграції, співпраці в ООН (підтримка Польщі як непостійного члена РБ ООН з 2018 р.), співпраці у сфері забезпечення енергетичної незалежності (протидія «Північному потоку», побудова газового інтерконектора, розбудови Енергомоста Україна – ЄС). Польща сприяє реформам самоврядування і децентралізації, освіти, судочинства, боротьби з корупцією, втілює проект з гуманітарної допомоги та допомоги з розвитку, активно є транскордонна співпраця між органами місцевого самоврядування.

Загострення риторики на історичному ґрунті вилилося в лавину нот, коментарів та викликів послів до відповідних МЗС. Йдеться про провокації щодо дипустанов, місць пам'яті, зображень на польських паспортах, створення «чорних списків», окреслення польської присутності в міжвоєнний період як окупації, конфлікти між інститутами національної пам'яті. Пік кризи настав у листопаді, коли міністр В. Вашиковський рекомендував президенту не здійснювати візит до України, до Сейму було внесено законопроект про заборону «бандеризму», а запланована на 11 – 12 грудня польсько-українська міжпарламентська асамблея не відбулася. «Примирювальні» заходи зі спільного вшанування військових УНР, жертв Катинської трагедії, відкриття вулиць і пам'ятних таблиць, участь військових в урочистих парадах іншої держави суттєвого покращення двостороннього клімату не принесли.

Результати

Польща підтримувала Україну на міжнародній арені, однак почастишали заяви, що надалі така підтримка вимагатиме серйозних коректив української історичної політики. Зрештою, Україна погодилася перенести історичний діалог на рівень віце-прем'єр міністрів, замість відміни чорних списків добилася лише їх скорочення. Анонсованого на засіданні Консультативного комітету підписання дорожньої карти примирення між народами не сталося. Українська сторона не усвідомила масштабів і наслідків «проблеми Волині» для двосторонніх відносин і не скоригувала свого підходу, у той час як наростання історичного ревізіонізму в Польщі поставило під питання проведення конструктивного діалогу в принципі.

До результатів безпекової співпраці можна віднести досягнення бойової готовності ЛІТПОЛУКРБРИГ, домовленість про участь підрозділів ЗСУ у військових навчаннях країн V4 та розвиток військово-технічної співпраці. Не було здій-

снено належних кроків для залучення України до регіональних ініціатив «Три-мор'я». Підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо подальшої співпраці в рамках інфраструктурного проекту Via Carpatia (22.10). Кількість українців у Польщі перевищила мільйон осіб, що зумовило розширення мережі консульств, практики виїзних засідань, призначення посадовців у справах українців тощо. Також у 2017 р. українці отримали рекордну кількість робочих віз. Попри протести української сторони, польський уряд продовжує використовувати риторику «українських біженців» у спорах з ЄС. Кількість українських студентів у Польщі за різними оцінками досягла близько 30 тис. осіб.

У двосторонній торгівлі вдалося перевищити показники 2013 року. Польща зайняла 11 місце серед закордонних інвесторів, стала другим торгівельним партнером України серед держав ЄС. 23.10 домовлено відкрити ще чотири пункти пропуску на кордоні, а після кількарічного затигання були подані проекти та оголошені аукціони на використання польського кредиту у 100 млн євро.

РУМУНІЯ

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	4
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	4
Результати	3	4
Загальна оцінка	C+	B-

Зберігається позитивна динаміка у двосторонніх відносинах передусім на рівні силових та правоохоронних структур. Помітно посилилась інституційна співпраця, що дозволило відновити роботу міжурядових комісій. За умови врегулювання спірних питань щодо мовних положень Закону України «Про освіту» можна очікувати досягнення ще більшого поступу у двосторонніх відносинах.

Політичний інтерес/залученість

У контексті політичної залученості примітним є інтерес до Румунії з боку спікера ВРУ А. Парубія, зокрема його заклик до органів місцевого самоврядування чотирьох областей Карпатського євро регіону об'єднатися довкола єдиної концепції розвитку регіону та у тісній співпраці з сусідніми державами, в т.ч. з Румунією, реалізовувати спільні проекти, а також залучати кошти ЄС на інфраструктуру, туризм тощо. Згадував про Румунію у своїх виступах і співголова Групи з міжпарламентських зв'язків з Румунією, голова фракції «Народного фронту» М. Бурбак, який, серед іншого, висловив жаль з приводу скасування візиту парламентської делегації на чолі зі спікером А. Парубієм до Румунії (причиною стала негативна реакція Бухареста на ухвалення Закону України «Про освіту»). Із заявами негативного забарвлення виступав Голова Радикальної партії О. Ляшко, який критикував висловлювання окремих румунських посадовців щодо можливості автономії румун.

В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України за 2017 р. Румунія згадана як держава, що має потенціал і рішучість стати нашим стратегічним партнером у Чорноморському регіоні, згадується про зацікавленість у розвитку аерокосмічної галузі. Крім того, у Доповіді згадується військово-політична співпраця між Києвом і Бухарестом у контексті НАТО.

Інституційна співпраця

До прикладів належної інституційної співпраці можна віднести координацію по лінії МЗС – Держприкордонслужба. Свідченням інституційної співпраці на рівні українських міністерств і відомств стала також належна підготовка Другого засідання українсько-румунської спільної Комісії з питань економічного, промислового, наукового та технічного співробітництва у Бухаресті після 5-річної перерви (липень 2017 р.) та розблокування роботи Змішаної Україно-Румунської міжурядової комісії з питань забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин (вересень 2017 р.). Водночас брак координації між Міносвіти, МЗС та Верховною Радою призвів до того, що Закон України «Про освіту» з його контраверсійною з точки зору румунської сторони статтею 7 був ухвалений напередодні засідання Комісії (яке до того не відбувалось близько 10 років), що затьмарило порядок денний роботи Комісії та нівелювало попередні напрацювання. Понад те, внесення Верховною Радою поправок у Закон у ході голосування за нього призвело до скасування запланованого візиту Голови Верховної Ради до Румунії та відтермінування запланованого візиту Президента Румунії до України.

Стратегічне бачення

У плані стратегічного бачення змін не відбулося (*Див. попередній рік*).

Діяльність

У вересні 2017 р. відбулась зустріч Міністра закордонних справ України П. Клімкіна з його румунським колегою Т. Мелешкану на полях ГА ООН, а вже 13 жовтня Міністр закордонних справ України П. Клімкін відвідав Румунію. Сторони домовилися продовжувати конструктивну співпрацю у сфері освіти. У листопаді у рамках П'ятого саміту «Східного партнерства» відбулась зустріч Президента України П. Порошенка та Президента Румунії К. Йоханніса, під час якої сторони обговорили можливість консультацій щодо освітнього законодавства.

На фоні негативу, пов'язаного з ухваленням Закону «Про освіту», відбулися і позитивні зрушення у двосторонній співпраці: зокрема, у листопаді 2017 р. відбулась зустріч командувача ВМС ЗС України віце-адмірала І. Воронченко і начальника Головного штабу Морських сил Румунії віце-адмірала А. Міршу. Під час зустрічі обговорили питання безпеки в Чорному морі, приділили окрему розмову продовженню спільних морських навчань різних форматів. За підтримки Консультативної місії ЄС у Бухаресті відбулась зустріч представників Національної поліції України і Румунії. У серпні 2017 р. відбувся візит до Румунії Голови НАЗК Н. Корчак, результатом якого стало підписання Протоколу про співпрацю у сфері запобігання корупції між НАЗК та Антикорупційним генеральним директором МВС. Наприкінці жовтня був здійснений робочий візит представників Генеральної прокуратури України на чолі з заступником генпрокурора Є. Єніним до Бухаресту. У вересні у Бухаресті відбулась зустріч керівника НАБУ А. Ситника з Головою Антикорупційного директорату Румунії Л. Ковеші. Виглядає, що пріоритетом спільної діяльності поточного року є діяльність силових та правоохоронних відомств.

Результати

За результатами співпраці двох держав у 2017 р. варто відзначити запровадження спільного патрулювання ділянки українсько-румунського кордону в межах Чернівецької області, що є наслідком впровадження і виконання минулорічної Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про спільне патрулювання українсько-румунського державного кордону. У жовтні поточного року між генеральними прокуратурами двох країн був підписаний Меморандум про порозуміння, а в квітні - аерокосмічні агенції двох країн підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва у сфері дослідження та використання космічного простору у мирних цілях.

Поза тим, 23 червня 2017 р. нарешті було призначено Посла України в Румунії – О. Банькова (його попередника було звільнено 11 березня 2016 р.).

Водночас з огляду на цьогорічну діяльність за умови врегулювання спірних питань слід очікувати поживалення співпраці і в інших сферах двосторонніх відносин.

СЛОВАЧЧИНА

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	В-	В-

Відносини зі Словаччиною є необтяженими будь-якими серйозними проблемними питаннями, що суттєво відрізняє цю країну від інших українських партнерів у «Вишеградській четвірці». Українська дипломатія ще має капіталізувати цей факт, як і зростаючий вплив Словаччини у загальноєвропейських процесах. Попри насприятливі стартові умови, співпраця продовжує страждати від відсутності «великих тем» на двосторонньому порядку денному (за виключенням реверсу газу) в умовах фрагментарного інтересу країн одна до одної.

Політичний інтерес/залученість

В українському політичному дискурсі Словачка Республіка (СР) найчастіше згадувалась у контексті двох питань: 1) як приклад успішної моделі державного реформування у низці ключових сфер (фінанси, промисловість, бізнес, місцеве самоврядування, соціальна сфера тощо); 2) як партнер щодо гарантування енергетичної безпеки (транзит російського газу та реверс, спільна протидія реалізації газопроводу Nord Stream-2). Так, у щорічному Посланні Президента України до ВРУ «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» Словаччину згадано як лідера за рейтингом ЄБРР щодо успішності реформ у країнах Центральної Європи та Азії, а І. Міклош – колишнього словацького урядовця та радника Прем'єр-міністра України – як успішного реформатора. В аналітичній доповіді НІСД до цього Послання Словаччина згадується як партнер, що підтримує Україну з таких ключових питань, як: безвізовий режим для українських громадян, завершення ратифікації Угоди про асоціацію та розширення ЗВТ між Україною та ЄС, реалізація реверсу природного газу тощо.

Інституційна співпраця

Загалом міжвідомча координація не є сильною стороною зовнішньополітичної діяльності України. Втім, на словацькому напрямі не було зафіксовано проявів обструкціоністської позиції окремого органу влади чи дублювання функцій тощо. МЗС координує зовнішньополітичну діяльність, у рамках своїх компетенцій певні питання курували Міністерство культури та Міністерство регіонального розвитку (щодо засідань міжурядових комісій з питань національних меншин, освіти та культури і з питань транскордонного співробітництва, які відбулись навесні та восени відповідно); до певних питань підключались українські парламентарії (під час візиту групи дружби словацького парламенту до Києва). Повільна реалізація деяких напрямів співпраці з української сторони пояснюється скоріше інерцією, низьким політичним інтересом до Словаччини та часто браком матеріальних коштів (коли Кабмін не вносить фінансування засідань міжурядової комісії в пріоритети).

Стратегічне бачення

На рівні стратегічних документів словацький напрямок не є достатньо концептуально розробленим. Помітною в сфері стратегічних документів є відсутність «великих тем» на двосторонньому порядку денному (за виключенням реверсу газу) в умовах фрагментарного інтересу країн одна до одної. Це проявляється, зокрема, у відсутності українсько-словацьких міжурядових планів дій чи «дорожніх карт», а також згадок про СР в українських документах, окрім поодиноких згадок словацького досвіду в поточних політичних деклараціях.

Діяльність

У 2017 р. відбулась низка зустрічей українських та словацьких урядовців: Президента Порошенка з Президентом Кіскою в Нью-Йорку, з главою Уряду Фіцо в Брюсселі; міністрів закордонних справ України і СР на полях Мюнхенської безпекової конференції та конференції Globsec в Братиславі; візит міністра Лайчака до Києва. Важливою символічною церемонією була зустріч президентів обох країн та відкриття дверей до Європи на словацько-українському кордоні з нагоди запровадження безвізового режиму між Україною та ЄС. Відбулись засідання двох міждержавних комісій; засідання двосторонньої українсько-словацької комісії у сфері економіки, промисловості, науково-технічного співробітництва було перенесено на 2018 р. Продовжувалась співпраця в контексті протидії проекту Газпрому Nord Stream-2. У вересні 2017 р. словацькому реверсу газу в Україну виповнилось три роки, об'єми поставленого газу досягли 32,3 млрд кубометрів. Щодо часто згадуваної ідеї впровадження спільного прикордонного та митного контролю на українсько-словацькому кордоні, тут помітного прогресу не було.

2017 р. також став роком відновлення діяльності деяких міжвідомчих механізмів – наприклад, восени проведено засідання Українсько-словацького спільного комітету з комбінованих перевезень.

Результати

Політика СР щодо підтримки євроатлантичних прагнень та територіальної цілісності України залишилась незмінною, незважаючи на поодинокі недружні до України голоси в словацькому політикумі. У своєму виступі в Європарламенті Президент А. Кіска закликав ЄС бути відданим політиці розширення, посилити підтримку України на шляху реформ та тиск на Росію. Очільник МЗС висловлювався за активізацію участі ЄС у Нормандському форматі.

Водночас у словацькому істеблішменті існує відчуття, що Україною їх держава сприймається як малий сусід, який не може запропонувати воюючій Україні суттєву допомогу (хоча протягом 2014-2017 рр. СР надала матеріальну гуманітарну допомогу Україні у розмірі більше 1 млн євро).

Позитивна тенденція у зростанні обсягу взаємної торгівлі товарами між Україною та Словаччиною у 2017 р. продовжилась (за три квартали 2017 р. він зріс на 19,4 % у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р., а за підсумками 2017 р. обсяг торгівлі очікується на рівні 1,15 млрд дол. США). Словаччина також підтримала надання додаткових автономних торговельних преференцій Україні з боку ЄС.

У міждержавних домовленостях лідувала енергетична сфера. Були підписані відповідні Меморандуми між словацькою «SEPR» та «Укренерго» та між «Нафтогаз України» та «Укртрансгаз» та словацькою Eustream).

ТУРЕЧЧИНА

B+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	5	5
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	5	4
Діяльність	5	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	A-	B+

Аналіз турецького напрямку зовнішньої політики України свідчить, що існує політичний інтерес щодо співпраці з Туреччиною та адекватне усвідомлення її ролі в сучасних міжнародних процесах. Українсько-турецькі відносини продовжують бути активними та покривати широкий спектр сфер – від економічної до військово-політичної. Але поточній діяльності бракує стратегічного бачення, зв'язки є часто поверховими та формальними, а «вікна можливостей» використовуються недостатньо.

Політичний інтерес/залученість

Туреччина згадувалась представниками українського політичного істеблішменту в такому контексті: 1) підтримка територіальної цілісності України, її можливої участі в деокупації Криму та захисту прав кримських татар; 2) економічна співпраця; 3) нарощування спільних проектів в оборонно-промисловій сфері; 4) «особливі» відносин Росії та Туреччини, наприклад, у контексті загроз втрати транзитного статусу внаслідок реалізації проекту Газпрому «Турецький потік» тощо. В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ міститься суперечливе визначення, що Туреччина є стратегічним партнером, та «останні кроки з нормалізації відносин між Туреччиною та Росією не заважають розвитку українсько-турецьких стосунків». В оборонній сфері декларується бажання поєднати українські технічні та турецькі інвестиційні можливості. Можна стверджувати, що інтерес до розвитку стратегічного партнерства з Туреччиною є, але традиційно бракує змісту.

Інституційна співпраця

Інтенсивність контактів на різних секторальних напрямках потребує залученості широкого ряду органів державної влади України. Якість міжвідомчої координації можна оцінити як непогану. Важливе завдання покладається, зокрема, на МЕРТ щодо успішного завершення переговорів про ЗВТ з Туреччиною.

Стратегічне бачення

Свідченням непересічності відносин двох країн є щорічні засідання Стратегічної ради високого рівня між Україною і ТР за участю президентів країн та наявність міжурядових планів дій (у 2017 р. був підписаний план дій на 2017-2019 рр.). Існує інтерес щодо співпраці з Туреччиною та усвідомлення її ролі в сучасних міжнародних процесах. Відображенням тієї вагомості позиції, яку Туреччина посідає в структурі української ЗЕД, є включення Туреччини до переліку перспективних ринків у новій Експортній стратегії. Однак поточній діяльності бракує стратегічного бачення, а зв'язки є поверховими і формальними. «Вікна можливостей», які з'явилися в останні роки, використовуються недостатньо.

Діяльність

Інтенсивна динаміка контактів продовжувалась, у різних секторальних напрямках. Відбулись зустрічі президентів Порошенка та Ердогана у рамках участі у роботі 72-ї сесії ГА ООН (жовтень) та проведення засідання Стратегічної ради високого рівня (листопад); прем'єр-міністрів Гройсмана та Йилдирима (березень); голів парламентів Парубія та Кахрамана (липень); візит міністра закордонних справ ТР Чавушоглу (лютий) та міністра оборони ТР Джаникли (серпень); візит Секретаря РНБО України Турчинова до Туреччини (травень) тощо.

Проведено декілька раундів переговорів щодо підписання Угоди про вільну торгівлю, залишається узгодити декількох торговельних позицій. На засіданні Стратегічної ради Президент Порошенко запросив Туреччину долучитись до міжнародної групи друзів деокупації Криму, збільшити представництво в спеціальній моніторинговій місії ОБСЄ та підтримати розгортання миротворчої місії ООН на сході країни. Туреччина була визначена як одна з пріоритетних країн для співпраці в галузі оборонної продукції. Істотно активізувались контакти в галузі освіти (наприклад, в Стамбульському університеті була відкрита спеціальність «українська мова», розвивались зв'язки між українськими та турецькими ВНЗ).

Результати

У жовтні за посередництва Анкари Росія звільнила засуджених в анексованому Криму заступників голови Меджлісу кримськотатарського народу Чийгоза та Умерова. Під час візиту прем'єра-міністр Гройсмана турецька сторона надіслала ноту про заборону турецьким суднам відвідувати окупований Крим (хоча порушення продовжуються). З трьох визначених урядом пріоритетних документів в економічній сфері були підписані два: оновлена Угода про взаємне сприяння та захист інвестицій та Угода про уникнення подвійного оподаткування. Питання про підписання Угоди про вільну торгівлю залишається відкритим. Було затверджено рішення про запровадження режиму взаємних поїздок громадян на основі ID-карток. Характерно, що ініціатива з деокупації Криму «Женева плюс» за участі Туреччини, яку Україна активно озвучувала ще в минулому році, фактично зникла з дискурсу.

В економічній сфері Туреччина є у топ-5 українських торговельних партнерів та топ-10 іноземних інвесторів. Туреччина, на відміну від багатьох інших партнерів, наростила обсяг прямих інвестицій в українську економіку (за період 2014 – I квартал 2017 рр. на 37 % або 0,08 млрд дол. США). Обсяги двосторонньої торгівлі товарами і послугами між Україною та Туреччиною зростають (складають близько 4 млрд дол.), але не досягли рівня 2013 року. Приклади успішних проєктів в оборонно-промисловій галузі, незважаючи на заявлений інтерес, залишаються поодинокими; гальмуються проєкти у сфері міжнародних комбінованих/контейнерних перевезень.

На результати діяльності впливає той факт, що разом із відсутністю довгострокового стратегічного бачення цілей відносин з української сторони, в українсько-турецьких відносинах є й інші об'єктивні обмеження. Прикладом є реалізація проєкту Газпрому «Турецький потік», який іде врозріз із енергетичними інтересами України, наміри Туреччини купувати російські системи протиповітряної оборони С-400, будівництво Росатомом першої турецької АЕС в Аксуу.

УГОРЩИНА

C-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	2	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	5	3
Результати	4	2
Загальна оцінка	C+	C-

2017 р. показав, як неналежна увага України до співпраці з Угорщиною може призвести до серйозної кризи у взаємовідносинах. Угорщина продовжила свою політику щодо України, акцентуючи свою увагу на відстоюванні інтересів угорської меншини в Закарпатській обл. У свою чергу, українські урядовці не спромоглися спрацювати на випередження і мусили реагувати вже на наслідки кризи. Головним досягненням українсько-угорських відносин стало дотримання Угорщиною офіційної позиції щодо збереження санкцій проти РФ, а також сприяння впровадженню безвізового режиму між Україною та ЄС.

Політичний інтерес/залученість

Угорщина позиціонується Україною як партнер у галузі безпеки та енергетичної незалежності, а також в європейських та євроатлантичних інтеграційних устремліннях. Так, в Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 р.» вказується на потребу об'єднання зусиль у протидії гібридним загрозам та необхідності збереження санкцій проти РФ. Підкреслюється, що Угорщина залишається важливим регіональним партнером, зокрема, стосовно диверсифікації джерел постачання енергоносіїв. Проте у більшості висловлювань українських політиків звучить негативне ставлення до ультимативної позиції Угорщини щодо нового українського закону «Про освіту» та намагання протидіяти інтеграційному поступу України.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця щодо Угорщини загалом має низький рівень. Криза у відносинах з Угорщиною, пов'язана з прийняттям в Україні нового закону «Про освіту» була не в останню чергу спровокована неспроможністю структур української влади працювати узгоджено. Лише на піку протистояння Міністерство освіти і науки та Міністерство закордонних справ змогли провести ряд узгоджених дій, хоча місцева влада в особі голови Закарпатської ОДА Г. Москаля продовжила критикувати центральну владу. Більш інтенсивно відбувається інституційна співпраця на регіональному рівні, переважно в Закарпатській області, що пов'язано з зацікавленістю місцевих еліт у залученні фінансової допомоги з боку Угорщини. Співпраця різних відомств також спрямована на реалізацію ініціатив, націлених на лікування учасників АТО та допомогу переселенцям із Донбасу.

Стратегічне бачення

В офіційних документах стратегічного характеру окремо Угорщина не згадується, але при розгляді важливих для України галузей як зразок для досягнення бажаного рівня економічного та соціального розвитку вказують саме країни Центрально-Східної Європи. Також це стосується питань у галузі безпеки та енергетичного забезпечення.

Діяльність

Зовнішня політика щодо Угорщини відбувається переважно у форматі інтенсивних двосторонніх відносин. Відбулися зустрічі, двосторонні консультації та контакти, у т.ч. і на вищому рівні – Президент України П. Порошенко зустрічався з Прем'єр-міністром Угорщини В. Орбаном (30.03.2017), мала місце телефонна розмова між прем'єр-міністрами України та Угорщини (03.07.2017). Неодноразово зустрічалися міністри закордонних справ, інші міністри обох країн, а також чиновники різних урядових відомств. 31.08.-01.09.2017 та 12.10.2017 відбулися робочі візити до Угорщини Міністра закордонних справ України П. Клімкіна. Посольство України в Угорщині також провадить активну діяльність в країні.

В угорських ЗМІ опубліковано декілька інтерв'ю з П. Клімкіним, Л. Непоп та іншими українськими державними діячами попри активну протидію угорських мас-медіа через політичну кризу, пов'язану з мовними нормами нового українського закону «Про освіту». 21.04.2017 відбувся Перший українсько-угорський аграрний бізнес-форум у м. Кішварда, 08.06.2017 – Українсько-угорський бізнес-форум у м. Будапешт.

Результати

Зовнішня політика щодо Угорщини в 2017 р. була досить активна, але недостатньо результативна. Угорщина протягом року надала Україні значну фінансову допомогу в різних сферах, зокрема, близько \$100 млн виділено на розвиток прикордонної інфраструктури та фінансування проєктів у галузі АПК. Надано кошти на розвиток медичних та освітніх закладів. Продовжено лікування бійців, поранених у зоні АТО, а також 700 українських дітей було оздоровлено в Угорщині. Серед результатів українсько-угорських відносин стало – відкриття 15.06.2017 авіакомпанією «Міжнародні Авіалінії України» прямого рейсу між Києвом та Будапештом.

Крім того, Угорщина сприяла реалізації безвізового режиму для України та підтримала санкцій ЄС проти РФ, і в той же час демонструвала більш активну російську позицію. Угорщина використовувала мову ультиматумів через звернення до міжнародних організацій та спроби блокування української співпраці з ЄС та НАТО. Запобігти цьому Україна виявилася не здатна і мусила реагувати вже на наслідки такої політики, при цьому значну роль у захисті українських інтересів взяли на себе представники громадського сектору. Також необхідно врахувати, що переважна більшість угорських інфраструктурних та гуманітарних проєктів діє виключно на Закарпатті, в інтересах етнічних угорців. З огляду на це постає потреба у формуванні політики щодо інтеграції етнічних угорців в український освітній та соціальний простір.

РОСІЯ

C+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3+	3
Інституційна співпраця	3+	3+
Стратегічне бачення	3	4-
Діяльність	3-	3+
Результати	1+	2
Загальна оцінка	C-	C+

	Загальна оцінка	Політичний інтерес/залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Політичні відносини	C+	4	4	5	3	1
Економічні відносини	C-	3	4	2	3	2
Енергетичні відносини	C	2	2	4	4	3

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ

2017 р. не приніс принципових змін в україно-російських політичних відносинах, гібридна агресія РФ щодо України перетворилася на один із вимірів російської політики. Не знайшовши впливової політичної сили в українській політиці, котра здатна була би виконувати функцію політичного партнерства, російська влада намагалася застосовувати делегітимаційні стратегії щодо української держави через підтримку «проросійських» політиків у західних країнах-партнерах України. Двосторонні міждержавні стосунки будуть залишатися на критично низькому рівні без перспективи змін принаймні в середньостроковій перспективі.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес української правлячої еліти регламентується наразі розумінням реальності російської загрози українській державі. Як наслідок, жодна парламентська політична сила не декларує в своїх політичних програмах «проросійської» зовнішньополітичної стратегії. Протягом 2017 р. Верховна Рада України ухвалила низку постанов щодо засудження триваючої збройної агресії проти України та закликів до міжнародних партнерів сприяти в протидії цій агресії. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України 2017 р. «російському питанню» вже традиційно приділено надзвичайну увагу. Російська зовнішня політика визначається у доповіді як «політика Кремля як головний виклик національній безпеці». Наряду з оцінкою високої серйозності повномасштабної агресії з боку РФ у політичному та експертному середовищі розглядаються стратегії та забезпечення деокупації й реінтеграції окупованих українських територій.

Інституційна співпраця

Виклик зовнішньої військово-політичної загрози з боку Російської Федерації на тлі доволі однозначної позиції західних партнерів щодо засудження даної агресії призвів до формування високого рівня координації та співпраці серед інститутів української влади щодо «російського питання» й інституційного закріплення протидії російській агресії як стратегії подальшого існування української держави. Разом з цим головна концентрація міждержавного політичного діалогу відбувається у посередницьких форматах – «Нормандський» та «Мінський», що наразі вичерпали свій інституційний ресурс і потребують перезавантаження та, можливо, розширення.

Стратегічне бачення

Поточний рівень україно-російських відносин загалом відображає стан політичних відносин між країнами, що знаходяться в стані «гібридної війни». У стратегічних нормативно-правових документах (Закон України «Про засади

внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України та ін.) Російська Федерація визначається як істотна та довготривала загроза Україні. З огляду на російську військову агресію та окупацію окремих суверенних українських територій Президент України П. Порошенко 4 жовтня 2017 р. вніс до Верховної Ради законопроект № 7163 «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях». Верховна Рада України 6 жовтня 2017 р. проголосувала за даний законопроект у першому читанні, а 18 січня 2018 р. ухвалила його в цілому.

Діяльність

Триваюча російська агресія та, як наслідок, загальний владно-політичний консенсус в Україні щодо поступового курсу на пониження рівня дипломатичних відносин із Росією призвели до того, що дипломатичне представництво в посольствах обох країн здійснюється на рівні тимчасово повірених у справах. Водночас незважаючи на постійні заклики до української влади від радикальних політичних кіл щодо розриву дипломатичних відносин із РФ у відповідь на триваючу російську агресію, дипломатична діяльність українських консульських установ залишається основною інституційною складовою для нагальних питань двосторонніх відносин (юридичний супровід захисту ув'язнених українських заручників на території РФ, представництво інтересів громадян України на території РФ тощо). Триває політико-дипломатичне протистояння двох країн у рамках міжнародних організацій, насамперед ООН, ОБСЄ, РЕ, МАГАТЕ та ін.

Результати

2017 р. засвідчив триваючу гібридну військово-політичну агресію російської держави у відношенні до України. Політичний діалог у двосторонніх відносинах було згорнуто до критично низького рівня, логічним продовження чого є «гра з нульовою сумою»: перемога однієї сторони стане повною поразкою іншої. Попри відсутність результативних контактів у двосторонніх відносинах, закінчення року ознаменувалося звільненням кримських політв'язнів і масштабним обміном військовополонених поміж Україною та ОРДЛО (за допомоги міжнародних посередників). Істотною подією 2017 р. стало позитивне голосування за оновлений проект резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)» у Третньому комітеті Генеральної асамблеї ООН (в оновленому проекті резолюції ситуація в Криму визнана триваючою окупацією і міжнародним збройним конфліктом, підтверджується територіальна цілісність України й невизнання російської анексії Криму, міститься залик до РФ припинити порушення прав людини в Криму) та прийняття даної резолюції на засіданні Генеральної асамблеї ООН 19 грудня 2017 р.

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Зовнішня політика щодо економічного співробітництва з РФ у 2017 р. залишається невизначеною. Дії України, як і раніше, здебільшого полягають у реагуванні на застосування фінансово-економічних важелів впливу з боку РФ. Незважаючи на посилення конфронтації, дискримінаційну політику та її негативні наслідки, РФ залишається найбільшим торговельним партнером і продовжує відігравати важливу роль для української економіки.

Політичний інтерес/залученість

На офіційному рівні зберігається політичний консенсус та розуміння суті гібридної війни РФ проти України, контекст якої стосується і сфери економічного співробітництва. У 2017 р. питання економічного співробітництва України з РФ не належало до першорядних у політичному дискурсі, де головну увагу приділено безпековим питанням. Дискусія, яка розпочалась щодо розриву дипломатичних відносин із РФ, практично не враховує економічну складову. Щорічне Послання Президента України містить тезу про недопущення залежності від російського ринку, в якій держава перебувала протягом перших двадцяти п'яти років незалежності. Зменшення російського впливу на українську економіку продовжує розглядатись через трансформацію моделі соціально-економічного розвитку та диверсифікацію Україною міжнародних економічних зв'язків, зокрема поглиблення інтеграції з ЄС.

Інституційна співпраця

Реалізація заходів в економічній сфері щодо РФ характеризується узгодженими позиціями суб'єктів реалізації зовнішньої політики (РНБОУ, ВРУ, Президент України, КМУ, НБУ, СБУ). Інституційна співпраця належного рівня забезпечує збереження міжнародного консенсусу із продовження та розширення санкційного режиму по відношенню до РФ. Прикладом міжінституційної співпраці є застосування у беззні строком на рік санкцій до п'яти банків з російським капіталом у частині заборони виводити капітал за межі України на користь пов'язаних з ними осіб. Водночас термін дії українських санкцій, введених у відповідь на російські, сливає 31 грудня, а питання їх продовження не супроводжується належним інформаційно-аналітичним супроводом.

Стратегічне бачення

Надалі залишається відсутнім стратегічне бачення щодо економічної політики України щодо РФ. Щорічне Послання Президента України не містить чітких тез за цим напрямком, економічна стратегія по відношенню до РФ не формалізована в офіційних документах. Не дає чітких дороговказів щодо цього питання й експортна стратегія. Озвучена заступником міністра економічного розвитку та

торгівлі теза, що Україні не варто повністю відмовлятися від торгівельних відносин з Росією і потрібно не зменшувати імпорт, а збільшувати експорт, не може вважатись стратегічною, а швидше є дискусійною. Як наслідок, органи влади продовжують діяти тактично і вимушено реагувати на виклики в економічній сфері, які продукуються РФ. Заходи реагування зорієнтовані на зменшення залежності від російського економічного впливу з одного боку, але з іншого – призводять до негативних наслідків для вітчизняної економіки від втрати традиційного ринку. Показовою є груднева заява Президента щодо готовності України відновити закупівлі природного газу у Росії за умови його дешеvizни і прозорості укладення відповідних договорів. До цього часу не знайдено відповідь на ключове питання, як вибудовувати економічні відносини з країною-агресором, взаємозв'язки з якою були і до цього часу залишаються значними.

Діяльність

Протистояння України та Росії у сфері економічних відносин залишається домінантою 2017 р. РФ розширила перелік продуктів, імпорт яких з України заборонено, та подовжила його дію. Українське ембарго діє до кінця року. Також протягом року вводились додаткові санкції. Зазначені обмеження не мають вирішального впливу на загальні обсяги торговельно-економічного співробітництва країн, які продовжують зростати. РФ направила до органу з вирішення спорів СОТ та уряду України запит на проведення консультацій у зв'язку з обмеженнями, які постійно вводяться, починаючи з 2014 р. Україна, зі свого боку, направила до СОТ вимогу про консультації з РФ через численні обмеження імпорту української продукції. СОТ вже розглядає чотири спори між Україною та РФ: у двох Україна виступає позивачем, а ще у двох — відповідачем. У січні Україна подала позов до Міжнародного суду проти Росії щодо порушення Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму. Також продовжується розгляд позову РФ до України щодо євробондів на 3 млрд дол. США.

Результати

Економічні відносини України з РФ залишаються складними з невизначеними перспективами. Офіційний діалог у сфері економічного співробітництва відсутній. 2017 р. ознаменувався зростанням показників зовнішньої торгівлі між країнами. Зростає як експорт, так і імпорт, але імпорт – випереджаючими темпами (за рахунок енергоносіїв, добрив та запчастин) і створює значне від'ємне сальдо України. За 11 місяців обсяг торгівлі зріс на 27% до майже 10 млрд дол. США, а негативне сальдо склало 2,7 млрд дол. США. Зберігається висока активність економічних відносин на рівні громадян – за приблизними оцінками на території РФ перебувають близько 2 млн українців, які виїхали на заробітки. Обсяг перерахованих ними коштів в Україну за три квартали хоча і зменшився на 40%, але становить майже 460 млн дол. США. Загалом за рік українці більше 4 млн разів перетнули державний кордон із Росією. РФ залишається найбільшим партнером України за обсягами торговельно-економічного співробітництва, і тому залежність української економіки від російського ринку зберігається на високому рівні.

ЕНЕРГЕТИЧНІ ВІДНОСИНИ

У 2017 р. Україна не імпортувала російський газ з огляду на продовження розгляду справ у Стокгольмському арбітражі та можливостей закупівлі достатньої кількості на спотових площадках в ЄС. Транспортна блокада мінімізувала постачання вугілля з РФ, мали місце технологічні перетоки електроенергії, продовжує скорочуватися постачання ядерного палива та технологічна співпраця. Натомість зростає залежність від імпорту нафтопродуктів через бездіяльність із створення стратегічних запасів, збільшується вплив монополістів від «Опозиційного блоку», які виступають за розширення співпраці з РФ.

Україна змогла у співпраці з міжнародними партнерами стримати реалізацію газогону «Північний потік II», однак РФ розпочала реалізацію проекту «Турецький потік», що загрожує зміні режиму транзиту російського газу як мінімум у напрямку Балкан та Туреччини.

Політичний інтерес/залученість

2017 р. пройшов із млявим публічним політичним інтересом до тематики енергетичної співпраці з РФ при інтенсифікації закулісних перемовин та збільшенні обсягів торгівлі, в тому числі енергоресурсами. Транспортна блокада постачання вугілля з окупованих територій Донбасу та її екстраполяція на постачання з РФ викликала масовану кампанію з дискредитації її учасників як представниками опозиційних проросійських, так і пропрезидентських політичних сил, і лише рішенням РНБО України «Про невідкладні додаткові заходи із протидії гібридним загрозам національній безпеці України» (15 березня) вдалося частково згладити конфлікт між владою та радикально налаштованою частиною суспільства.

Ні уряд, ні парламент, ні президент не проявили бажання вирішити питання щодо створення стратегічних запасів нафти і нафтопродуктів, чим зберегли вразливість національної економіки до ймовірного створення штучного дефіциту шляхом блокування імпорту в Україну зусиллями РФ. Політичні партії в парламенті, КМУ та Президент України замість консолідації зусиль з НАК «Нафтогаз України» щодо протидії російським обхідним газопроводам намагалися відновити контроль над компанією, в результаті чого не вдалося заблокувати дії РФ із просування проекту газогону «Північний потік» та початку будівництва «Турецького потоку» в напрямку Стамбулу.

Інституційна співпраця

У 2017 р. дедалі більше почали проявлятися конфронтаційні тенденції за перерозподіл сфер впливу на окремі галузі енергетичного сектору, зокрема, виконанча влада намагалася підпорядкувати собі НАК «Нафтогаз України», поширилася практика непублічних преференцій для компаній, які постачають енергоносії з РФ, зокрема вугілля та нафтопродукти.

Замість інтенсифікації співпраці з метою посилення енергетичної безпеки зросла кількість конфліктів, за якими проглядаються інтереси олігархічних груп. Так, дії виконавчої влади призвели до переформування наглядової ради НАКу, відмова від продовження лібералізації газового ринку зберігає монополію облгазів, більша частина яких підконтрольна проросійському бізнесмену Д. Фірташу.

Сумнівні рішення НКРЕКП на користь вугільної генерації за рахунок атомних АЕС поглиблює залежність від імпорту вугілля, значна частина якого є російським за походженням, а також позбавляє фінансових ресурсів галузь, яка забезпечує близько 60% електроенергії та показала значні успіхи в подоланні залежності від російського палива і технологій.

Стратегічне бачення

Енергетична стратегія України на період до 2035 року визначає РФ як джерело загроз для енергетичної безпеки держави. З метою мінімізації російського впливу визначається перелік стратегічних цілей, досягнення яких має прямо та опосередковано сприяти стійкості держави, а саме: безпека, енергоефективність та конкурентоспроможність. Через модернізацію, скорочення споживання, реформи і співпрацю з партнерами Україна має створити конкурентоспроможний енергетичний ринок та інтегрувати його в європейський законодавчий і регуляторний контур.

На тлі закріплених в Енергетичній стратегії цілей дуже дивним видається активізація непрозорих взаємовідносин із РФ в енергетичному секторі за ініціативи окремих фінансово-промислових груп та сприяння української влади, що загрожує за декілька років нівелювати досягнутий рівень енергетичної незалежності, збільшити вразливість держави, поставити під сумнів результати реформ та перспективи сталого збалансованого розвитку національної економіки.

Діяльність

У 2017 р. було затверджено Енергетичну стратегію України на період до 2035 року, яка визначила серед іншого стратегічними завданнями скорочення залежності від РФ у питаннях імпорту енергоресурсів та відносин в енергетичному секторі як такому через використання їх у якості засобу політичного впливу й елементу неоголошеної війни проти нашої держави.

Компанія «Укренерго» підписала угоду про приєднання до загальноєвропейської енергосистеми ENTSO-E, чим створила передумови для початку переорієнтації ринку електроенергії з пострадянського, контрольованого РФ, на європейський після 2025 р.

Компанія «Укртрансгаз» продовжила напрацювання договірної бази з партнерами із сусідніх західних країн з метою запровадження європейської моделі в транспортуванні природного газу після закінчення контрактних відносин між НАК «Нафтогаз України» та «Газпром» у 2019 р., що зміцнює позиції компанії напередодні переговорів про умови подальшої співпраці.

Розпочато будівництво Централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива, що дозволить відмовитися від його вивезення в РФ та заощадити кошти і перспективну сировину для використання в майбутніх модифікаціях реакторів.

Відбулася низка зустрічей між представниками НАК «Нафтогаз України» та «Газпрому» з метою обговорення умов для відновлення відносин, однак без результатів. Сторони очікують на рішення Стокгольмського арбітражу за транзитним контрактом, однак навіть після цього ймовірно є продовження конфронтації, що вигідно російській компанії для аргументування будівництва «Північного потоку 2».

Результати

Як і в попередній рік, Україна забезпечила себе газом з неросійських джерел, причому закупила більше, створивши додатковий запас на випадок холоднішої зими. Стокгольмський арбітраж виніс рішення щодо позовів НАК «Нафтогаз України» та «Газпрому» за контрактом на постачання російського газу в Україні, яке в цілому стало позитивним для нашої країни через зміну значної частини дискримінаційних положень (умови «бери або плати», принципів формування ціни, обсягів обов'язкової закупівлі газу тощо) на більш прийнятні на газовому ринку ЄС.

Україна продовжила збільшувати закупівлю ядерного палива у компанії Westinghouse (6 з 13 блоків ВВЕР-1000), збільшивши частку до майже 40% від загального обсягу імпорту. При цьому, однак, зросла залежність від імпорту нафтопродуктів РФ та Білорусі і скрапленого газу з РФ, мав місце непрозорий переділ ринку скрапленого газу, в тому числі з використанням силових та правоохоронних структур знову ж таки на користь маловідомих компаній, які різко наростили закупівлю цього ресурсу в компанії «Роснефть» і «Газпром», довівши загальну частку цього ресурсу до майже 70% від загального обсягу імпорту.

РФ залишилася попри громадську блокаду одним із головних постачальників вугілля в Україну з часткою близько 80% від усього об'єму імпорту переважно антрацитових марок. За результатами Стокгольмського арбітражу за контрактом на постачання російського газу Україна, ймовірно, буде змушена у 2018 р. повернутися до закупівлі близько 4 млрд м3 для виконання умов судового рішення.

РЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ

АТР	C
Близький Схід	C
Західні Балкани	C-
Країни Балтії	B+
Північна Європа	C+
Латинська Америка	D+
Південна Азія	C-
Субсахарська Африка	D+
Центральна Азія	D-
Чорноморський регіон	C

АЗІЙСЬКО- ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН

С

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	2
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	2	4
Результати	3	4
Загальна оцінка	С-	С

2017 р. позначився певним поживавленням візитів на рівні керівництва МЗС до країн регіону та двосторонніми домовленостями у сфері юстиції, торговельного та сільськогосподарського співробітництва, можливостей співробітництва у сфері ВПК. Найбільша увага приділялась Австралії, Тайланду та Індонезії. Водночас політичний інтерес до країн регіону є вкрай низьким. Окремо стояло питання ядерної програми Північної Кореї, що було предметом українських заяв на міжнародних майданчиках.

Політичний інтерес/залученість

Політичні заяви протягом 2017 р. здебільш стосувалися досвіду країн азійсько-тихоокеанського регіону щодо посилення економічних позицій, а також гуманітарної підтримки України. Окрема увага приділялась проблемі Північної Кореї, про що неодноразово наголошувалось на міжнародних майданчиках, зокрема у доповіді Президента в ООН.

В Аналітичній доповіді до Послання Президента приділено увагу відносинам з Індонезією, Південною Кореєю, Австралією. Зокрема, наголошено на невідповідності рівня економічного співробітництва з Південною Кореєю його потенціалу, підтримці з боку Австралії у захисті суверенітету і територіальної цілісності України та можливостям торгівлі озброєнням з Індонезією. Окрему увагу приділено організації АСЕАН. Водночас у самому Посланні цей регіон не згадується.

Інституційна співпраця

Необхідність просування українських товарів, зокрема військово-промислового комплексу, не знайшла належної підтримки з боку відповідних міністерств. Інституційна співпраця щодо співробітництва з країнами АТР залишалась на низькому рівні через відсутність значного політичного інтересу до цього регіону. Позитивним є те, що всі посольства регіону мають послів (у тому числі у 2017 р. відбулась оперативна заміна посла у Південній Кореї), хоча більшість країн мають представництво за сумісництвом.

Стратегічне бачення

У стратегічних документах азіатсько-тихоокеанський регіон не розглядається. Наявні згадки є поодинокими та сформульовані у загальних рисах у переліку з іншими пріоритетами. Протягом 2017 р. не було підписано важливих двосторонніх документів із країнами регіону. В Експортній стратегії України, прийнятій у 2017 р., серед перспективних ринків для експорту української продукції названі Індонезія, Тайланд, Філіппіни та Японія.

Діяльність

Основна діяльність зосередилась на урядовому та парламентському рівнях. Зокрема, у листопаді та грудні відбулися візити представників парламентської делегації Ради Народних представників Республіки Індонезія, під час яких вони зустрілися зі своїми колегами з ВРУ та обговорили поглиблення українсько-індонезійського торговельно-економічного співробітництва та підтримки територіальної цілісності України. У рамках візиту до України Президента Сенату Парламенту Австралії Стівена Перрі (2.10.2017) відбулися зустрічі з Головою

Верховної Ради, Прем'єр-міністром та Президентом України. Окрему увагу було приділено посиленню міжпарламентської співпраці двох держав та утворення у парламенті Австралії оновленої групи дружби Австралія – Україна.

У січні відбувся офіційний візит Міністра закордонних справ України до Сінгапуру, у ході якого відбулись зустрічі з Прем'єр-міністром, Міністром закордонних справ, Міністром внутрішніх справ та Міністром права, а також перший в історії українсько-м'янманських відносин офіційний візит до Республіки Союз М'янма, під час якого обговорили можливості розширення договірної бази між державами. У червні відбувся перший в історії українсько-тайських відносин офіційний візит Міністра закордонних справ України до Таїланду, та окремо – візит заступника Генерального прокурора. У вересні Міністр закордонних справ України здійснив офіційний візит до Соціалістичної Республіки В'єтнам, під час якого відбулися зустрічі з Прем'єр-міністром, Міністром закордонних справ та Міністром промисловості і торгівлі В'єтнаму. Вже в листопаді відбувся робочий візит до Королівства Таїланд Міністра оборони України С. Полторака з метою участі в міжнародній виставці «Оборона та безпека – 2017» та проведення переговорів з військово-політичним керівництвом Таїланду.

4-6 вересня 2017 р. відбувся візит Міністра інфраструктури України до Сеула (Південна Корея), під час якого відбулась зустріч із Міністром землі, інфраструктури та транспорту Республіки Корея та представниками корейських компаній. Крім того, у квітні в м. Сеул відбувся 4-й українсько-корейський економічний форум, організований Торгово-промисловою палатою України та Корейською асоціацією міжнародної торгівлі. 12 квітня заступник міністра аграрної політики України зустрілася із заступником міністра сільського господарства, продовольства і аграрних питань Республіки Корея, а також з генеральним директором Бюро з безпечності імпортованих продуктів Міністерства безпечності продовольства та ліків. Було обговорено перспективи сертифікації української молочної продукції, м'яса птиці та морепродуктів. Домовлено посилити двосторонню координацію з метою прискорення процесу проходження відповідних технічних процедур. Крім того, делегація міністерства юстиції України на чолі з міністром юстиції П. Петренком взяла участь у конференції Міжнародної асоціації адвокатів у Сіднеї у жовтні.

Україна продовжила постачання в Таїланд основних бойових танків (ОБТ) «Оплот-Г» у рамках укладеного в 2011 р. контракту обсягом понад 240 млн дол. А також у березні Україна вперше була представлена на Міжнародній виставці морської та авіакосмічної техніки ЛІМА-2017 (Малайзія), що є однією з найбільших у світі.

9-10 жовтня 2017 р. у м. Київ пройшло 14-те засідання українсько-в'єтнамської Міжурядової комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва, а також українсько-в'єтнамський бізнес форум.

Результати

Протягом 2017 р. між Україною та країнами АТР було підписано низку галузевих документів, зокрема Меморандум про взаєморозуміння між Урядом Австралії, Урядом Королівства Бельгія, Урядом Малайзії, Урядом Королівства Нідерландів та Урядом України щодо політичної підтримки кримінального переслідування винних у збитті літака рейсу МН17 17 липня 2014 року (20.09.2017) та Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Корейським відомством інтелектуальної власності Республіки Корея щодо усестороннього співробітництва у сфері інтелектуальної власності (03.10.2017).

У рамках візитів до Тайланду у червні було підписано Договір між Україною та Королівством Таїланд про взаємну правову допомогу у кримінальних справах та Торговельну Угоду між Урядом України та Урядом Королівства Таїланд, а також Угоду про взаємне співробітництво між Генеральною прокуратурою України та Офісом Генерального прокурора Королівства Таїланд.

У вересні в ході візиту до В'єтнаму була підписана Угода про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Соціалістичної Республіки В'єтнам і Меморандум про взаєморозуміння між Дипломатичною академією при МЗС України та Дипломатичною академією МЗС СРВ. У грудні в м. Янгон (Республіка Союз М'янма) було підписано Угоду про співробітництво між Українським союзом промисловців та підприємців і Федерацією торгових палат та промисловості РСМ, що стало першим двостороннім документом, спрямованим на розвиток економічного співробітництва між двома державами.

Крім того, затверджено Угоду між урядами України та Австралії про співробітництво в галузі використання ядерної енергії в мирних цілях, що передбачає співробітництво в усіх видах діяльності з використанням ядерної енергії у мирних цілях, у тому числі можливість передачі ядерних, спеціально визначених неядерних матеріалів та технологій. Верхня палата австралійського парламенту ухвалила заяву до 85-х роковин Голодомору 1932-33 років в Україні. Визначною подією стало відкриття Почесного консульства України в Сідней – першого в історії двосторонніх українсько-австралійських відносин.

БЛИЗЬКИЙ СХІД

С

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	2
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	4	4
Результати	3	4
Загальна оцінка	С	С

У 2017 р. взаємодія України з країнами Близького Сходу зберегла минулорічні темпи, про що свідчить низка візитів до країн регіону, включаючи візити на найвищому рівні, та угоди, укладені за результатами цього. Варто відзначити вищий рівень взаємодії з низкою країн регіону, а саме: Саудівською Аравією, ОАЕ, Катаром, Кувейтом, Іраком. Зниження політичного інтересу до регіону не дозволяє створити зовнішньополітичну стратегію на цьому напрямку для виходу на новий рівень відносин. Політичний вимір взаємодії стосується широких питань безпеки та носить декларативний характер.

Політичний інтерес/залученість

Близькосхідний вектор зовнішньої політики України не має статусу пріоритетного, про що свідчить відсутність системної зацікавленості цим напрямом з боку українських політиків. Згадки про регіон носять епізодичний характер. У безпековому вимірі з-поміж низки проблем регіональної безпеки значну увагу з боку української сторони було приділено конфлікту в Сирії. Під час виступу на загальних дебатах 72-ї Генеральної Асамблеї ООН президент України П. Порошенко висловив занепокоєння ситуацією в країні та позначив виконання умов Женевського комюніке та Резолюції РБ ООН 2254 необхідною умовою для врегулювання конфлікту. Керівництво країни, зокрема, президент П. Порошенко та Секретар РНБО О. Турчинов, неодноразово згадували про дестабілізуючий вплив РФ на Близькому Сході та про спрямованість російських дій в Сирії на підірив системи міжнародної безпеки.

Українська сторона зацікавлена у сприянні з боку країн Близького Сходу у вирішенні проблеми порушення прав кримськотатарського населення в окупованому Криму. П. Порошенко, заступники спікера Верховної Ради І. Геращенко та О. Сироїд закликали близькосхідних партнерів долучитись до захисту прав своїх єдиновірців. Зацікавленість у розвитку регіонального співробітництва проявлена у бажанні України здобути статус спостерігача в Організації Ісламського Співробітництва, про що заявляла голова Комітету ВР у закордонних справах Г. Гопко.

Загалом, спостерігається відсутність цілісного сприйняття регіону як сфери зовнішньополітичних інтересів України. Заяви про зацікавленість у поглибленні співробітництва стосувалися окремих країн та окремих галузей. Наприклад, перший заступник Секретаря РНБО О. Гладковський висловлював зацікавленість в інтенсифікації співробітництва у військово-технічній сфері з ОАЕ та Кувейтом (під час зустрічі з послами цих країн). Заступник міністра закордонних справ А. Заяць в інтерв'ю для йорданських ЗМІ заявив про бажання українського політичного керівництва та представників ділових кіл розвивати відносини з Йорданією, зокрема у сферах торгівлі та туризму.

В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента до Верховної Ради 2017 р. Близький Схід згадується в контексті кризи системи міжнародної безпеки. На відміну від 2016 р., країни Близького Сходу не фігурують як цікаві або важливі для співробітництва.

Інституційна співпраця

Рівень взаємодії інститутів української влади стосовно реалізації зовнішньої політики на близькосхідному напрямку не є високим через відсутність комплексної стратегії. Проте, координація дій між Адміністрацією Президента та МЗС стосовно визначення та виконання конкретних завдань присутня. До реалізації близькосхідної політики залучена законодавча гілка влади. Так, у 2017 р. було створено групу з міжпарламентських зв'язків із Тунісом.

У Плані дій Уряду 2017 р. сформульовано мету приєднання до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила проходження для розширення ринків експорту, в контексті чого Ліван, Єгипет та Туніс згадуються як потенційні ринки.

Стратегічне бачення

Відсутність згадок про Близький Схід у більшості стратегічних документів України свідчить про брак стратегічного виміру відносин із країнами регіону. Декларативна згадка про близькосхідний регіон є в законі «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», де зазначена зацікавленість в економічному співробітництві з країнами ОПЕК. У Воєнній доктрині регіон згадується в широкому контексті проблем міжнародної безпеки. У двосторонніх відносинах відсутні угоди стратегічного характеру.

Діяльність

Можна виділити два напрями діяльності України щодо Близького Сходу у 2017 р. Перший спрямований на інтенсифікацію політичного діалогу та поглиблення співробітництва у ключових сферах інтересів (торговельно-економічна, інвестиційна, військово-технічна, аграрна, транспортна) з окремими країнами регіону, зокрема на найвищому рівні. У листопаді відбувся візит президента України П. Порошенка до Саудівської Аравії та ОАЕ, в рамках якого відбулися зустрічі з очільниками країн та представниками бізнес-кіл. Зокрема, під час візиту до ОАЕ П. Порошенко зустрівся з керівником компанії DP World, який підтвердив наміри інвестувати кошти в портову галузь України. Міністр закордонних справ України П. Клімкін у жовтні здійснив офіційний візит до Катару, а під час 34-ї сесії Ради ООН з прав людини провів зустріч із своїм туніським візаві.

Спостерігалась взаємодія на міжурядовому та міжпарламентському рівнях. У березні відбувся візит української військової делегації на чолі з начальником Генерального штабу В. Муженком до Кувейту, де було обговорено питання військово-технічного співробітництва. В листопаді делегація Депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків на чолі з народним депутатом І. Лапіним перебувала з візитом в Іраку.

У контексті реалізації мети щодо розширення ринків експорту українська сторона взяла участь у низці економічних форумів та міжнародних виставок, що проводились у країнах регіону, зокрема засідання Міжурядової українсько-кувейтської комісії з економічного, технічного та торговельного співробітництва, українсько-ліванський бізнес-форум, українсько-арабський бізнес-форум у Кувейті. Українські компанії були представлені на міжнародній авіаційній виставці Dubai Air Show (ОАЕ), VI виставці «Оборона, безпека та авіація» (Ірак), сільськогосподарській виставці «AGRITEQ-2017» (Катар), міжнародній виставці озброєнь IDEX (ОАЕ).

Другим напрямом діяльності стали проблеми регіональної безпеки в рамках непостійного членства України в Раді безпеки ООН. Українська сторона брала активну участь в обговоренні ключових близькосхідних питань (ситуація в Афганістані, Сирії, Ємені, Лівії, Лівані та Іраку) та закріпила свою позицію шляхом голосування за низку резолюцій (щодо ситуації в Лівії, щодо ситуації в Іраку, щодо становища у Лівані та ін.). Значну увагу було приділено сирійському питанню. Зокрема, під час свого головування в РБ в лютому Україна ініціювала обговорення гуманітарної ситуації в країні.

Результати

Головним досягненням України на близькосхідному напрямку стало укладання низки двосторонніх угод з Саудівською Аравією та ОАЕ за результатами візитів П. Порошенка. Із Саудівською Аравією підписано Меморандум про інвестиційне співробітництва у сфері сільського господарства, Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці та обміну новинами між Українським національним інформаційним агентством та Саудівським пресовим агентством, Програму співробітництва між Дипломатичною академією України при МЗС України та Інститутом дипломатичних досліджень МЗС КСА. Крім того, висловлено задоволення співробітництвом у сфері літакобудування (минулорічна угода з КБ «Антонов»), у контексті чого розглядається питання налагодження серійного виробництва. Досягнуто домовленості про зниження розміру плати за візи.

Із ОАЕ підписано Меморандум про взаєморозуміння між КМУ та Урядом ОАЕ про взаємне скасування візових вимог, Угоду про співробітництво у сфері культури, Меморандум про взаєморозуміння між ДКАУ та Космічним агентством ОАЕ у сфері дослідження космосу.

У торговельно-економічній сфері за даними Державної служби статистики України за 9 місяців 2017 р. обсяг торгівлі між Україною та країнами Близького Сходу (без урахування Туреччини, Ірану, Ізраїлю) склав 4,1 млрд дол. США (% від загального), що є на 300 млн дол. більше у порівнянні з відповідним періодом 2016 р. Експорт склав 3,8 млрд дол. США, імпорт – 301,7 млн дол. США, що свідчить про значне позитивне сальдо. За обсягами експорту головними торговельними партнерами України стали Єгипет, Алжир, Саудівська Аравія та ОАЕ. У порівнянні з минулим роком збільшились обсяги торгівлі з Алжиром (на 105%), Тунісом (на 51%), ОАЕ (на 34%), Катаром (220%).

ЗАХІДНІ БАЛКАНИ

С-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	2	3
Інституційна співпраця	3	2
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	4	2
Результати	4	3
Загальна оцінка	С	С-

Протягом 2017 р. увага України до регіону Західних Балкан не підвищувалась і залишалась диференційованою залежно від членства країн у ЄС і НАТО та їх ставлення до Росії. Протидія агресії РФ на міжнародному рівні та економічні перспективи стали ключовими напрямками співпраці України з країнами регіону. Було підписано та ратифіковано досить велику кількість документів, які створюють базу для подальшого розвитку відносини.

Політичний інтерес/залученість

Західні Балкани, як регіон у цілому, не мали суттєвого політичного інтересу з боку України у 2017 р. Країни регіону згадуються в Аналітичній доповіді до Послання Президента до Верховної Ради у 2017 р. у контексті багатосторонньої співпраці України (НАТО і Тримор'я), Плані дій Уряду на 2017 рік у контексті питань економічної співпраці (ЗВТ і СОТ) та приєднання до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження, а також у парламентських документах і заявах щодо розвитку міжпарламентських зв'язків та сприяння двосторонній, переважно економічній, співпраці. Відсутність консолідованого політичного підходу пояснюється членством окремих країн регіону в ЄС і НАТО та різними рівнями їхньої співпраці з Росією і, відповідно, українському пошуку міжнародної підтримки у протидії російській агресії, на чому у своїх заявах наголошували Президент П. Порошенко і Прем'єр-міністр В. Гройсман. Ключовим індикатором відносин був рівень підтримки України з боку країн регіону у протидії російській агресії та її євроінтеграційних прагнень. З огляду на це, основну увагу Україна приділяла Хорватії і Словенії (як членам ЄС). Дружній характер стосунків підтримується з Чорногорією і Македонією, більш опосередкований – з Албанією й Боснією і Герцеговиною (БіГ), гірший – із Сербією. Так, у коментарі МЗС України від 7 листопада 2017 року висловлена занепокоєність участю сербських найманців у бойових діях у складі російсько-терористичних військ та незаконними контактами представників країни з окупованим Кримом.

Інституційна співпраця

Західні Балкани залишалися не повністю охопленими дипломатичними представництвами України – інтереси в Албанії представляє тимчасовий повірений-радник в Афінах, у БіГ – представник ПУ в Хорватії, в Чорногорії – тимчасовий повірений у справах. Звідси і різний рівень активності в регіоні, помножений на відсутність послів у деяких державах. Після призначення у жовтні Посла України в Македонії відзначається посилення двосторонньої співпраці, зокрема міжпарламентської. Загалом інституційна співпраця протягом року була на невисокому рівні, хоча міжпарламентське співробітництво з регіоном дещо посилилось, зокрема, за рахунок початку функціонування з 30 березня групи дружби з Македонією. Однак із Боснією і Герцеговиною група дружби так і не була сформована. Більш-менш скоординованими є підходи українських державних органів до розвитку економічного співробітництва з регіоном та захисту інтересів України у міжнародних організаціях.

Стратегічне бачення

Відносини з країнами Західних Балкан не належать до стратегічних пріоритетів України. Між тим з офіційних документів та заяв українських посадовців можна виділити такі ключові пріоритети зовнішньої політики України щодо Західних Балкан, як: підтримка України на міжнародному рівні; міжпарламентське співробітництво; економічна співпраця; енергетична безпека; пост-конфліктне відновлення; оздоровлення дітей і учасників АТО (у Словенії та Хорватії).

Діяльність

Активність зовнішньополітичної діяльності України щодо Західних Балкан визначалась стратегічним баченням. Найвищого рівня вона досягла у відносинах з Хорватією завдяки візиту Прем'єр-міністра України В. Гройсмана 13-14 липня до Загреба, започаткуванню 26 травня Робочої групи зі співробітництва України і Хорватії, міжпарламентським контактам й активності Посольства України, та спрямовувалась на економічне, енергетичне, військово-технічне і гуманітарне співробітництво. Лютневий візит Президента Словенії Б. Пахора до України посприяв активним двостороннім стосункам зі Словенією, що були конкретизовані на українсько-словенських політичних консультаціях у травні, зокрема у торговельно-економічній, енергетичній, безпековій (розмінування) і гуманітарній сферах. Міжпарламентські контакти з Македонією активізувались завдяки зустрічі груп міжпарламентських зв'язків двох країн. З БіГ, Чорногорією та Албанією співпраця розвивалась переважно на рівні посольств. Україна та Чорногорія активно взаємодіяли в рамках міжнародних організацій. З Албанією обговорювалось відкриття повноцінних дипломатичних представництв. Непродуктивний розвиток відносин із Сербією пояснюється проросійською позицією керівництва країни, що навіть призвело до дипломатичного загострення у листопаді через негативну реакцію сербської сторони на публічні заяви з боку Києва щодо його пасивної позиції Уряду Сербії по відношенню до сербських найманців на Донбасі.

Важливим напрямом діяльності України в регіоні Західних Балкан було спростування неправдивої інформації про російсько-український конфлікт, яку поширювала РФ у регіоні.

Результати

Найбільших результатів у відносинах України з регіоном Західних Балкан у 2017 р. було досягнуто із Словенією і Хорватією. З Хорватією було підписано меморандум про співробітництво у молодіжній сфері та ратифіковано угоди про економічне співробітництво і про сприяння та взаємний захист інвестицій. За ініціативи керівників урядів двох країн розглядається участь України у проєкті формування нового газового коридору Хорватія – Угорщина – Україна та підписано План взаємодії українсько-хорватської робочої групи з питань співробітництва, яка опікуватиметься передусім питаннями реінтеграції територій. Із Словенією ратифіковано угоду про здійснення оплачуваних видів діяльності членами сімей співробітників дипломатичних представництв, проводилась робота над проєктом угоди між Урядом України та Урядом Республіки Словенія про співпрацю у сфері протимінної діяльності, ініційовано підписання меморандуму у галузі енергетики та міжміністерської угоди про обміни між молоддю, крім того, відновлені регулярні прямі рейси між Києвом та Люблянєю. Словенія та Хорватія також прийняли на оздоровлення сотні дітей і учасників АТО. Були ратифіковані угоди з Чорногорією про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і вантажів та про співробітництво в галузі освіти і науки. Проведення бізнес-форумів з Хорватією і Словенією сприяло розширенню економічних зв'язків України з цими державами. Македонія ініціювала участь українських компаній у будівництві газопроводів. Водночас не вдалось , досягти результату щодо угоди про ЗВТ між Україною і Сербією. Остання також єдиною серед країн регіону (БіГ утрималась) не надала міжнародну підтримку Україні у протидії російській агресії, проголосувавши 19 грудня проти резолюції ГА ООН «Положення у сфері прав людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь».

КРАЇНИ БАЛТІЇ

B+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	5
Результати	4	5
Загальна оцінка	B-	B+

У 2017 р. увага України до країн Балтії зросла, про що свідчать неодноразові зустрічі високого рівня та повідомлення, якими обмінювалися глави держав щодо проведення Україною реформ та врегулювання конфлікту на сході країни. Насамперед, співпраця відбувалася у військовій, гуманітарній та економічній сферах. Особливу увагу було приділено інтеграції України до ЄС, у т.ч. питанням безвізового режиму та ратифікації УА, а також утвердженню санкцій проти РФ. Україна меншою мірою будувала відносини із регіоном комплексно, більше фокусуючись на двосторонніх відносинах із кожною з країн окремо.

Політичний інтерес/залученість

У 2017 р. українські політики продовжували наголошувати на спільному з країнами Балтії протистоянні російській агресії.. Естонія – єдина з країн регіону, яку у поточному році згадано у щорічному Посланні Президента до Верховної Ради як приклад успішності економічних реформ, зокрема приватизації та інновацій (е-урядування та ІТ-сектор). 2017 р. позначив 25-ту річницю встановлення дипломатичних відносин з Естонією та Латвійською Республікою, що супроводжувалось спільними політичними заявами на найвищому рівні.

Окрім безпекової, у деклараціях українських політиків дедалі частіше з'являється економічна складова співпраці з регіоном. Президент України П. Порошенко, Прем'єр-міністр України В. Гройсман, віце-прем'єр-міністр С. Кубів неодноразово наголошували на необхідності посилення інвестиційної, транспортної співпраці з балтійськими країнами.

Окремим напрямом політичного інтересу до регіону Балтії продовжувала бути концепція Балто-Чорноморського Союзу, яка періодично з'являлась у заявах політиків, зокрема у виступах голови ВРУ А. Парубія.

Інституційна співпраця

Особливою з точки зору міжвідомчої координації діяльності в 2017 р. стала підготовка до проведення в Києві другого Українсько-Балтійського Форуму Глав Урядів. Спільна заява чотирьох прем'єрів, що охоплює десять пунктів, засвідчує широкі попередні консультації на урядовому рівні в Україні.

Особливим напрямом міжінституційної співпраці на національному рівні можна вважати підготовку спільної української позиції до пріоритетів головування Естонії в Раді ЄС у другій половині 2017 р., а також узгодження позиції щодо підсумкової декларації Саміту СхП у Таллінні.

Беручи до уваги кількість тем до обговорення, а також підписаних двосторонніх угод, можна назвати ефективним міжвідомчу координацію підготовки до проведення 10-го засідання Ради Президентів України та Литви.

Традиційно проводяться засідання української частини спільних комісій. Відповідно пророблена попередня робота щодо проведення 16-ої Міжурядової українсько-литовської комісії з питань торгово-економічної та науково-технічної співпраці. Активізації координаційної роботи сприяло відновлення діяльності в грудні 2016 р. Міжурядової українсько-латвійської комісії з економічного, промислового та науково-технічного співробітництва. Це дозволило в 2017 р. вийти на планову роботу українських інституцій, пов'язаних з організацією співпраці з Латвією. У 2017 р. українська сторона також ініціювала розгляд питання про активізацію діяльності аналогічної двосторонньої інституції перед естонськими партнерами.

Стратегічне бачення

Регіон Балтії має стратегічне значення для України для відстоювання позицій у ЄС та НАТО, а також продовження санкцій проти РФ. Хоча цей підхід не закріплено на рівні документів, наявні відповідні публічні заяви представників уряду.

Спільна заява Прем'єр-міністрів України, Естонської Республіки, Латвійської Республіки та Литовської Республіки, ухвалена в квітні 2017 р., може вважатись певним стратегічним дороговказом відносин України та країн Балтії. Втім дана декларація не є виключно українським баченням і не передбачає побудову програмних документів на її виконання.

Діяльність

Президент України неодноразово зустрічався з главами держав Балтії протягом року, а також здійснив низку офіційних та робочих візитів у цей регіон (офіційний візит до Естонії в січні 2017 р., офіційний візит до Латвії в квітні 2017 р.) поряд із зустрічами на полях міжнародних заходів. Проведено засідання Ради Президентів України та Литви.

Знаковим є проведення у квітні Українсько-Балтійського Форуму Глав Урядів з прийняттям спільного політичного порядку денного. Така інституалізація політичної співпраці посилює ефективність реалізації спільних проєктів, а також формування узгодженої міжнародної позиції. Крім того, тема безпеки так чи інакше була предметом переважної більшості зустрічей керівників держав і урядів в Україні, балтійських чи третіх країнах. Так, наприклад, Президент України зустрічався з усіма трьома міністрами оборони країн Балтії.

З огляду на головування Естонії в Раді ЄС у другому півріччі 2017 р., значно активізувалася українсько-естонська співпраця, зросла кількість взаємних візитів на урядовому рівні.

Українські посадовці стали активніше залучати підтримку офіційних осіб країн Балтії на міжнародному рівні. Слід відзначити міністерські зустрічі та укладені двосторонні угоди України із державами Балтії у сфері культури, освіти та молодіжної політики. Зокрема, підписано Програму співробітництва між міністерствами культури України та Естонії на 2017–2021 роки, триває обговорення переваг цифрової економіки, економічних успіхів, е-урядування, питань безпеки обміну даними та кібербезпеки. Із Латвією підписано Меморандум для координації повернення в Україну фінансових активів (між НАЗК та Бюро із запобігання і боротьби з корупцією), Угоду про двостороннє співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища (між відповідними міністерствами).

Активно розвивалась співпраця в сфері АПК. Досвід балтійських країн (Литви та Латвії) серед інших став основою проекту Twinning із наближення законодавства України до ЄС у сфері засобів захисту рослин (2017-2018 рр.). Підписано спільну заяву щодо реалізації узгодженої Програми двостороннього співробітництва Україна – Литва в галузі АПК на 2017-2019 рр.

Результати

Важливою точкою відліку у розвитку відносин України з країнами Балтії є повна підтримка українських стратегічних прагнень з боку держав регіону. Спільна підсумкова заява Прем'єр-міністрів України, Естонії, Латвії і Литви від 6 квітня 2017 р. декларує підтримку територіальної цілісності України, засудження агресії Росії проти України, спонукання допомоги Україні, в т.ч. з боку ЄС і НАТО, підтримку євроатлантичного курсу України, ратифікації УА та набуття дії безвізового режиму. У цьому контексті також слід відзначити і двосторонні спільні заяви: Спільна заява Президентів України і Естонської Республіки (січень 2017 р.) та Спільна заява Президента України та Президента Латвійської Республіки (квітень 2017 р.).

Спільні багатосторонні ініціативи, насамперед, стосуються навчання українських військових інструкторами країн Балтії/НАТО та європейської інтеграції України.

Найкращі результати співпраці наявні між Україною та Литвою: кількість договорів зросла від 127 у 2016 р. до 160 станом на 2017 р. З Латвією на кінець року Україна мала 123 договори, з яких у 2017 р. підписано 9.

Литва також зберігає лідерство серед країн Балтії і в торгових відносинах з Україною, чому частково сприяє періодичне проведення Українсько-Литовського Економічного Форуму (у 2017 р. було проведено втретє). Втім, для всіх представників регіону характерне зростання обсягів двосторонньої торгово-економічної кооперації з Україною.

ВИШЕГРАДСЬКА ГРУПА

C+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	5	4
Діяльність	4	4
Результати	4	3
Загальна оцінка	B	C+

У 2017 р. співпраця України з Вишеградською групою будувалась переважно на двосторонніх відносинах з країнами-членами. Продовжилась інституційна співпраця у різних сферах, але мав місце і цілий ряд проблемних питань, зокрема у відносинах з Польщею та Угорщиною. Частково це відобразилося і на рівні регіональної співпраці з В4, де в 2017 р. почергово головували Варшава та Будапешт. Утім, загальна політична підтримка перспективи членства України, надання безвізового режиму з боку Вишеградської групи залишились незмінними, як і збереження санкцій ЄС проти Росії.

Політичний інтерес/залученість

Країни Вишеградської групи (В4) продовжують розглядатися як успішний приклад на шляху євроінтеграції і є беззаперечним орієнтиром для України. Це відзначають у виступах та інтерв'ю українські політики у контексті бажаного для України рівня економічного та соціального розвитку. Також країни В4 згадуються і в Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 р.». Утім, протягом року інтерес з боку політиків до Вишеградської групи не був особливо помітним. Частково це можна пояснити погіршенням відносин з окремими країнами В4 (Польща та Угорщина), які за збігом обставин головували в ініціативі у 2017 р.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця щодо країн В4 загалом є досить незначною, якщо йдеться саме про регіональну співпрацю. Порівняно з 2015-2016 рр. рівень координації зусиль української сторони у виробленні політики співпраці з В4 значно знизився. Співпраця має місце у двосторонньому вимірі на рівні українських частин міжурядових комісій, міжвідомчих комісій та робочих груп. Утім, для кожної з країн тут спостерігається своя динаміка. З виникненням проблемних питань у двосторонніх відносинах з окремими країнами гостро стала відчутна відсутність ефективного механізму співпраці різних відомств України. Почалися створюватися ad hoc групи чи ініціативи для вирішення нагальних питань двостороннього порядку денного. Зокрема, можна вказати на посилення співпраці між МЗС України та Міністерством освіти та науки України в кінці 2017 р.

Стратегічне бачення

Традиційно у документах стратегічного характеру продовжують згадуватися країни Вишеградської групи щодо галузей, важливих для України: соціальної, оборонної, безпекової та енергетичної. Так, у Стратегії національної безпеки України підкреслюється, що для забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері на субрегіональному рівні Україна продовжуватиме співробітництво з В4. Ще однією стратегічно важливою галуззю співробітництва є енергетика. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та Енергетичній стратегії 2035 вказується на необхідність інтеграції енергосистем України в Європейську мережу системних операторів передачі газу (ENTSOG), до якої входять країни з В4. На цьому тлі необхідно вказати, що незважаючи на заяви Президента України щодо бажання України приєднатись до В4, що лунали в 2014-2015 рр., Україні не вдалося сформувати системну регіональну стратегію щодо співпраці з Вишеградською групою. Жодного публічного документа, який би претендував на короткострокову чи середньострокову дорожню карту, не було створено.

Діяльність

Діяльність на регіональному рівні у форматі В4+Україна значно втратила в динаміці в 2017 р. У квітні міністри закордонних справ В4 (Словаччини, Угорщини та Чехії) відвідали зі спільним робочим візитом Україну. Традиційно в червні пройшла зустріч начальників генеральних штабів В4+Україна, в якій взяла участь українська делегація на чолі з В. Муженком, начальником Генштабу ЗСУ. Цього року цей формат був розширений ще на країни Балтії, що позитивно може вплинути на посилення регіональної оборонної співпраці.

Утім, показово, що в 2017 р. формат В4+Україна поступово витіснявся форматом В4+СхП, у якому країни регіону воліли бачити співпрацю з Україною. У двох зустрічах (у квітні та серпні) вказаного формату взяв участь Міністр закордонних справ П. Клімкін.

На початку липня мала місце телефонна розмова про поглиблення взаємодії України та В4 між прем'єр-міністрами України та Угорщини, яка прийняла на себе головування у В4. Цікавою стала ініціатива послів країн В4 в Україні, які протягом вересня-жовтня провели спільні візити, під час яких зустрічалися з керівництвом областей та представниками регіональних еліт (м. Київ, м. Львів, м. Івано-Франківськ, Тернопільська та Закарпатська області).

Утім, домінуючим залишився формат двосторонніх відносин, значна робота по забезпеченню якого виконується українськими посольствами у столицях країн В4. У 2017 р. відбулася значна кількість зустрічей вищих посадових осіб України з посадовцями країн В4. Крім цього були телефонні розмови на вищому рівні, двосторонні консультації та контакти.

Результати

Зовнішня політика України щодо країн Вишеградської групи у 2017 р. була досить неоднозначна, не говорячи вже про використання можливостей В4 як регіонального об'єднання. Наявність непорозумінь у двосторонніх відносинах з Польщею та Угорщиною, які головували в В4 в 2017 році, послабила позиції України у співпраці з самою групою. На цьому тлі симптоматично, що під час підготовки до головування в В4 угорська сторона відхилила всі ініціативи Посольства України в Угорщині щодо включення до програми свого президентства заходів у форматі В4+Україна.

Водночас країни групи залишаються солідарними в питанні продовження санкцій ЄС проти Росії, а також щодо невизнання анексованих територій. Декларація В4+СхП у квітні 2017 р. підтвердила підтримку країнами В4 пропозиції надання перспективи членства в ЄС під час Саміту СхП. Країни В-4 виступили з політичною підтримкою у питанні надання Україні безвізового режиму з ЄС.

Завдяки співпраці з країнами групи скоротилася залежність України від постачання газу з РФ, а окремі члени В4 є одними з найбільших імпортерів української електроенергії (на Угорщину припадає 55,5%, на Польщу – 18%).

Істотно посилилося військове співробітництво, країни В4 протягом 2017 р. продовжили надавати значну гуманітарну допомогу Україні, здійснювалося лікування поранених українських бійців, а також оздоровлення дітей військово-службовців-учасників АТО за рахунок приймаючих країн В4.

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА

D+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	2	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	1	2
Діяльність	3	2
Результати	3	2
Загальна оцінка	D+	D+

Незважаючи на помітну активізацію двосторонньої співпраці з країнами регіону у 2017 році, все ще спостерігається повільне усвідомлення українських інтересів у цьому регіоні, визначення ключових партнерів і перспективних сфер та напрямів діяльності. Як і в попередні роки, потенціал Латинської Америки виявився недооціненим з боку українських владних інституцій. Це позначилося як на вкрай повільному зростанні показників українського експорту, так і на іміджевих втратах (наприклад, вже вдруге спостерігаємо відсутність міжнародної підтримки України в питанні протидії агресії РФ з боку владних еліт, зокрема, Аргентини, Бразилії, Мексики і Перу, про що свідчать попередні результати голосування в комітеті ГА ООН за запропоновану цього року Україною резолюцію «Становище з правами людини в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі (Україна)».

Політичний інтерес/залученість

Оскільки у 2017 р. відзначалася 25-та річниця встановлення дипломатичних відносин практично з усіма країнами регіону, 120-та і 125-та річниці від початку української еміграції до Аргентини і Бразилії та 50-та річниця створення Світового Конгресу Українців, було оприлюднено достатньо багато офіційних заяв від Президента, керівників ВРУ та МЗС, у яких наголошується на потребі активізувати двосторонні відносини з латиноамериканськими країнами в політичній, економічній та гуманітарній сферах. Спостерігаємо чергову (вже третю за адміністрації нинішнього президента) спробу перегляду наших ключових партнерів у Латинській Америці, зумовлену, як наголошується в аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України, ставленням окремих країн регіону до оцінки політики РФ щодо України. Виходячи із цього, «особливим партнером» визначено Аргентину, «перспективними партнерами» – Мексику, Бразилію і Перу. Також вказано на необхідності посилити українську присутність у регіоні через відкриття повноцінного дипломатичного представництва в Чилі. Під час презентації у ВРУ Експортної стратегії України на 2017 – 2021 роки присутні депутати, представники МЗС та перший віце-прем'єр-міністр України, очільник МЕРТ, С. Кубів неодноразово згадували регіон як перспективний для реалізації експортного потенціалу України.

Інституційна співпраця

Рівень координації діяльності між різними владними структурами зумовлений відсутністю зрозумілої стратегії щодо регіону. Зокрема, на ефективності роботи окремих ЗДУ позначається неналежне кадрове забезпечення (по 1-3 співробітника у посольствах України в Перу та на Кубі та зволікання з призначенням послів). Є проблеми і в реалізації експортної стратегії, оголошеної КМУ. Для її координації між різними органами влади при КМУ 04.07.2017 було створено Раду з міжнародної торгівлі з дорадчими функціями. Втім, в Україні вже існує кілька подібних органів: Рада підприємців при КМУ, Офіс з просування експорту при МЕРТ, Рада експортерів та інвесторів при МЗС. Однак, у 2017 р. жоден із них не проводив тематичних заходів із просування української продукції на ринки Латинської Америки. Не виконано також ЗУ «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» від 20.12.2016, що передбачав створення Експортно-кредитного Агентства (мало запрацювати влітку 2017 р.), та на який було сподівання щодо фінансового стимулювання українського експорту, у тому числі і до латиноамериканських країн. Натомість, прикладом успішної співпраці з використанням зовнішньополітичних інструментів можна назвати співробітництво ГПУ, СБУ та МЗС у справі екстрадиції колишнього високопосадовця В. Каськіва з Панами.

Стратегічне бачення

У 2017 р. латиноамериканському напрямку в цілому, як і в попередні роки, приділялося недостатньо уваги. Попри загальний курс на відновлення експортного потенціалу України, визначений у Плані пріоритетних дій КМУ на 2017 р., Плані заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі від 07.06.2017, пошуку нових та розширення вже існуючих ринків для збуту продукції (про що наголошувалося в Аналітичній доповіді до Послання Президента), ні регіон загалом, ні окремі країни не потрапили до розробленої МЕРТ Експортної стратегії України на 2017 – 2021 рр..

Діяльність

Упродовж 2017 р. міжурядові контакти лишалися, в основному, несистемними, а започатковані минулого року ініціативи не отримали продовження. Водночас у двосторонніх відносинах спостерігалися і деякі позитивні тенденції. Зокрема, логічним продовженням активізації українсько-аргентинської співпраці, що намітилась восени 2016 р., стало обговорення керівниками обох МЗС «на полях» 72-ї сесії ГА ООН питання щодо можливих термінів проведення візиту Президента України до Аргентини. Під час роботи української урядової делегації на 11 конференції СОТ (Аргентина) досягнуто домовленості про проведення у лютому 2018 р. відео-конференції «Україна – Бразилія» та відновлення роботи Міжурядової українсько-бразильської комісії зі співробітництва.

Помітно активізувалася міжпарламентська співпраця з Аргентиною та Бразилією, у чому заслуга як керівництва українських Груп з міжпарламентських зв'язків, так і відповідних посольств. У 2017 р. відбулися зустрічі «на полях» міжнародних заходів між керівниками МЗС України та Гватемали. Також послі України в державах регіону мали зустрічі із керівниками МЗС (Уругваю, Чилі, Гватемали, Панами, Коста-Ріки), МО Чилі, Мінекономіки Гватемали, місцевими високопосадовцями та представниками бізнесових кіл, а також взяли участь у роботі міжнародних та регіональних форумів. Зріс інтерес до співробітництва між органами місцевої влади України (зокрема, Тернопільської та Івано-Франківської областей, м. Києва) та відповідними структурами в Аргентині, Бразилії та Мексиці. Спостерігається нарощування присутності України на міжнародних виставках, які проводяться в регіоні (зокрема, LAAD-2017 Defence & Security у Бразилії, Міжнародна енергетична виставка PECOM та Міжнародна авіакосмічна виставка FAMEX у Мексиці). У гуманітарній сфері почастишали ознайомчі візити української молоді та школярів до країн регіону (Бразилія та Аргентина) за благодійними програмами. Цього року вперше молоді українські діаспоряни з Аргентини та Бразилії взяли участь у програмі стажування у ВРУ та українських центральних ЗМІ. Завдяки наполегливій діяльності послів України в Аргентині, Мексиці і Бразилії відбувається стабільне нарощування інформування громад-

ськості країн регіону про Україну і ситуацію із анексованим Кримом та окупованими територіями Донбасу шляхом публікацій у місцевих ЗМІ, участі в теле- і радіоефірах, виступів у ВНЗ перед студентською та науковою спільнотою.

Серед негативних тенденцій значимо невисоку ефективність роботи посольств України в Перу і на Кубі через зменшення кількості співробітників та відсутність інтересу до проведення засідань жодної із шести наявних спільних Міжурядових комісій з питань торговельно-економічного співробітництва (українсько-аргентинської, українсько-бразильської, українсько-парагвайської, українсько-перуанської, українсько-мексиканської та українсько-чилійської).

Результати

Не відповідає дійсності твердження з аналітичної доповіді до щорічного Послання Президента України щодо «помітного зміцнення» позицій України в регіоні, у тому числі з огляду на подальшу відсутність підтримки з боку ключових країн регіону в питаннях, що стосуються анексованого Криму. Серед помітних результатів співпраці із країнами регіону у 2017 р. можна назвати такі: створення у ВРУ групи з міжпарламентських зв'язків з Колумбією і перший візит її голови до країни; відкриття Почесного консульства України в Коста-Ріці та відділення Посольства України в Аргентинській Республіці в Республіці Чилі, а також перша в історії незалежної України резонансна екстрадиція із Панами колишнього високопосадовця, экс-голови Держагенства з питань залучення інвестицій В. Каськіва.

У січні 2017 р. створено підприємницький альянс «Україна – Мексика» за участю представників авіаційного, енергетичного, фармацевтичного бізнесу, який сприятиме інтенсифікації торговельного та науково-технічного співробітництва між обома країнами. В торговельно-економічній сфері відзначається невелике зростання показників українського експорту товарів та послуг до країн регіону (товарний обіг за січень-вересень 2017 р. склав майже 240,2 млн дол.). Помітно збільшився український експорт до Аргентини, Багамських островів, Белізу, Бермудських островів, Болівії, Венесуели, Гайани, Гаїті, Кайманових островів, Нікарагуа, Сальвадору, Перу, Пуерто-Ріко, Суринаму; спостерігається невелике зростання експорту до Куби, Коста-Ріки, Колумбії, Панами, Парагваю, Сент-Вінсент і Гренадін, Уругваю, Тринідаду-і-Тобаго. Водночас фіксується падіння експорту до ключових партнерів України в регіоні – Бразилії, Мексики, Чилі, а також Гватемали, Антигуа і Барбуди. Водночас стрімко впав (на рівні менше 20% до показників минулого року) експорт до Віргінських островів, Домініканської Республіки та Еквадору. Порівнюючи із 2017 р., розпочався український експорт до Гренади, Домініки, Барбадосу та Ангільї. Зберігається негативне сальдо у торгівлі з переважною більшістю країн регіону, за винятком Куби, Панами, Перу, Колумбії, Венесуели, Гаїті, Коста-Ріки, Белізу, Багамських та Віргінських островів.

ПІВНІЧНА ЄВРОПА

C+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	4
Інституційна співпраця	2	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	C	C+

2017 рік став роком поступового зростання усвідомлення важливості регіону Північної Європи з точки зору, зокрема, безпекової політики України та впровадження європейських реформ. Країни регіону впевнено підтримували Київ у питаннях територіальної цілісності України та протидії військовій агресії Росії, у тому числі, в міжнародних організаціях. Спостерігалось поживлення політичного діалогу та торговельно-економічного співробітництва з усіма країнами регіону, окрім Ісландії. Сферами активізації співробітництва стали енергетика, енергоефективність, боротьба з корупцією. Водночас стратегічне бачення цього регіону і системний підхід до співпраці з ним є переважно відсутніми або недостатніми у низці важливих для України сфер. Необхідно вирішити і певні питання інституційної співпраці, зокрема призначити посла України до Королівства Данія та посилити діалог з Республікою Ісландія.

Політичний інтерес / Залученість

У 2017 р. політичний інтерес з боку України до співпраці з країнами Північної Європи помітно зріс. В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» відзначається принципово важливе значення для України партнерства з державами Північної Європи. Саме у контексті безпекового потенціалу України документ розглядає допомогу з боку країн регіону у сфері європейської інтеграції та заохочення подальших реформ у нашій державі. У сфері безпекового партнерства країни Північної Європи згадуються на рівні США, Великої Британії, країн Центрально-Східної Європи.

Слід відзначити низку політичних заяв Президента України щодо відносин із країнами регіону, зроблених ним протягом року переважно під час візитів (Фінляндія, Данія). Пріоритетні завдання України, окреслені в них, включають підтримку територіальної цілісності України, підтримку політики санкцій по відношенню до Росії до повного виконання Мінських домовленостей, недопущення реалізації проекту «Північний потік – 2».

Політичний інтерес з боку чільних представників інших гілок влади до регіону був істотно меншим. Під час візиту до Норвегії Голова ВР А. Парубій відзначив два ключові питання міжпарламентської взаємодії з цією країною: протидія «Північному потокові – 2» та визнання Голодомору геноцидом на парламентському рівні. Наприкінці року в одному з інтерв'ю Прем'єр-міністр В. Гройсман відзначив країни Скандинавії як орієнтир для України з точки зору економічно-го і соціального розвитку.

У Верховній Раді України інтерес до регіону спостерігався переважно з боку Комітету у закордонних справах. У 2017 р. було створено Депутатську групу Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Республікою Ісландія, отже, подібні групи існують наразі з усіма п'ятьма країнами регіону.

Інституційна співпраця

В інституційній площині взаємодія з регіоном Північної Європи та його країнами традиційно координується на рівні МЗС України. Регіон сам по собі не розглядається державною владою як такий, де інтереси України вимагають створення окремих структур координації співпраці.

На двосторонньому рівні взаємодія з Фінляндією і Норвегією має координуватися на урядовому рівні в рамках міжурядових комісій, які, однак, не засідали протягом 2017 року. Сказане не означає, втім, відсутності міжвідомчої координації в рамках конкретних двосторонніх заходів і проектів. Такої координації вимагали, зокрема, підготовка і проведення заходів у рамках двох візитів Президента

України до країн регіону (Фінляндія та Данія). Окремим прикладом позитивної інституційної взаємодії законодавчої та виконавчої гілок влади можна вважати ратифікацію Верховною Радою України Угоди з Норвегією про технічне та фінансове співробітництво.

Україна має власні дипломатичні установи в усіх країнах регіону, окрім Ісландії. Об'єктивно немає підстав для створення в цій країні повноцінного посольства, проте слід подбати про використання повною мірою вже наявних можливостей активізації відносин із Рейк'явіком. Політичним питанням, що вимагає негайного вирішення, є тривала (з 2014 року) відсутність посла в Королівстві Данія.

Стратегічне бачення

Окремі посилення на регіон Північної Європи відсутні в таких стратегічних урядових документах, як План пріоритетних дій Уряду на 2017 рік та Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2017 року. Звіт про роботу Уряду за перше півріччя містить згадку про старт проекту «Антикорупційна ініціатива ЄС», що, правда, не згадуючи Данію як країну, що забезпечує її реалізацію.

Попри те, що членство північноєвропейських країн регіону в ЄС або в НАТО об'єктивно підвищує їхню стратегічну важливість для України, питання відпрацювання цілісної стратегії розвитку відносин України з країнами регіону залишається актуальним.

Поточна договірно-правова база відносин України з державами регіону нараховує понад 150 двосторонніх документів і в цілому більш-менш відповідає рівню взаємодії з цими країнами в ключових сферах (торгівля, уникнення подвійного оподаткування, захист інвестицій, енергетика тощо). Базові договори про дружбу та співробітництво не укладалися, зважаючи на усталену договірну практику цих країн. З іншого боку, геополітичні зміни, що сталися з 2014 року, знайшли відображення лише в одному двосторонньому політичному документі – Спільній декларації про партнерство з Королівством Норвегії від 2016 р. З огляду на посилення ролі Північної Європи у безпековому та військово-політичному вимірах Україні слід прагнути до розширення договірних рамок військового співробітництва з країнами регіону.

Діяльність

Протягом року відчутно поживався діалог з країнами Північної Європи, насамперед на найвищому рівні. Президент України здійснив два офіційні візити: до Фінляндії (січень) та Данії (квітень), а також зустрівся під час міжнародних заходів з Президентом Фінляндії Саулі Ніністьо, прем'єр-міністрами Фінляндії Юхою Сіпіля, Швеції Стефаном Льовеном та Данії Ларсом Льюкке Расмуссеном.

На урядовому рівні слід відзначити системний підхід та активність Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України І. Климпуш-Цинцадзе, яка у 2017 році відвідала усі країни регіону, окрім Ісландії. Діалог на рівні глав зовнішньополітичних відомств мав місце з Данією, Швецією та Фінляндією. Особливо варто відзначити такий нестандартний захід, як відвідання міністрами закордонних справ України та Данії зони АТО, що дало нагоду очільнику данського зовнішньополітичного відомства А.Самуельсену на власні очі побачити масштаби російської агресії в Україні.

На міжпарламентському рівні найбільшою активністю відрізнявся Комітет у закордонних справах, голова якого Г. Гопко провела численні заходи разом з парламентаріями Фінляндії, Швеції та Норвегії. У травні Голова Верховної Ради А. Парубій здійснив візит до Норвегії.

2017 р. став роком активізації міжнародного співробітництва з країнами Північної Європи по лінії оборонних відомств (зустріч міністрів оборони України С. Полторака та Фінляндії Ю. Нінініє 16 листопада, візит в Україну Головнокомандувача ЗС Швеції М. Бюдена 1-3 жовтня, низка інших заходів). Проте рівень співробітництва з країнами регіону в оборонній сфері суттєво відстає від рівня, досягнутого, наприклад, з країнами Балтії чи провідними країнами НАТО.

Результати

На політичному рівні ключовим результатом року у відносинах з країнами Північної Європи можна вважати міцну підтримку позицій України у питаннях її територіальної цілісності, засудження російської військової агресії на Донбасі, у продовженні санкцій проти Росії тощо. Наочною ілюстрацією цьому став факт співавторства чотирьох країн регіону (Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія) Резолюції ГА ООН «Становище з правами людини в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі (Україна)». Варто відзначити й окрему заяву МЗС Норвегії «Три роки незаконної анексії Криму Росією» від 16 березня.

У сфері сприяння реформам в Україні найактивнішою є позиція Копенгагена. Успішним проектом взаємодії в цій галузі можна вважати діяльність Дансько-українського енергетичного центру, який наприкінці 2017 року розпочинає свою другу фазу. З інших проектів слід відзначити підтримку з боку Фінляндії реформ у сфері відновлювальної енергії та впровадження фінського досвіду у сфері освіти, підтримку з боку Швеції діяльності Реанімаційного пакету реформ та впровадження електронного урядування.

Важливим чинником реформ в Україні є реалізація за підтримки данської сторони проекту «Антикорупційна ініціатива ЄС» (EUACI). Успішно реалізується норвезькою стороною Проект щодо зниження ризиків корупції в системі управління персоналом Міністерства оборони України.

У контексті розширення договірно-правової бази відносин важливе значення мали ратифікація Верховною Радою України Угоди з Норвегією про технічне та фінансове співробітництво, а також підписання Меморандумів про взаєморозуміння у сферах енергоефективності та відновлюваної енергетики з Фінляндією та Данією.

У торговельно-економічній сфері за підсумками 9 місяців 2017 р. спостерігалося значне зростання експорту товарів з України до Данії (на 34 %) та Норвегії (на 38,5 %), а також зростання, хоча й меншими темпами, експорту до Фінляндії (на 26,7 %) та Швеції (13,7%). Різким контрастом на цьому тлі є падіння обсягів експорту до Ісландії до 64,6 % від рівня 9 місяців 2016 р. Зростали також і прямі інвестиції з усіх країн регіону до України, проте їхній рівень продовжує залишатися недостатнім.

ПІВДЕННА АЗІЯ

С-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	2	2
Інституційна співпраця	2	2
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	С-	С-

У 2017 р. Україна почала проводити більш прагматичну лінію у співпраці з партнерами у Південній Азії. Зокрема, з'явилося розуміння, що не варто очікувати залучення цих держав до активної протидії російській агресії, натомість слід зосередитися на відтворенні іміджу України та економічному співробітництві. Співпраця з Індією та Бангладеш сфокусована на розвитку взаємовигідної торговельно-економічної співпраці, контактів у галузі освіти, туризму, військово-технічному співробітництві. Відбулися певні зрушення в правовому регулюванні співробітництва, почастишали контакти на міжлюдському рівні. Водночас у 2017 р. фактично відсутнє співробітництво з іншими країнами регіону – Непалом, Бутаном, Шрі-Ланкою та Пакистаном.

Політичний інтерес/залученість

Окремо регіон Південної Азії у напруженнях зовнішньополітичної діяльності України традиційно не простежується. Протягом минулого року гострих заяв щодо відсутності підтримки державами регіону української позиції не було. Спостерігається розуміння того, що Україна є перспективним партнером, зацікавленим у розвитку співробітництва.

Поза тим, у доповіді до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради було окремо зазначено, що відносини з Республікою Індія «залишаються досить невиразними». Народні депутати фактично не цікавились питаннями співробітництва з країнами Південної Азії, окрім зустрічі голови комітету у зовнішніх справах Г. Гопко з Надзвичайним і Повноважним Послом Індії в Україні, у ході якої, зокрема, обговорили можливість проведення у парламенті України презентації стану та перспектив розвитку українсько-індійських відносин.

Інституційна співпраця

Маємо відзначити, що простежується співпраця і взаємні зусилля українського парламенту і МЗС, направлені на відновлення українсько-індійського діалогу. Зважаючи на постійно зростаючий потенціал Індії, вагу цієї країни в різних багатосторонніх форматах, традиції українсько-індійського співробітництва і великий ринок Індії, Україна просто не може собі дозволити ігнорувати настільки важливий напрямок дипломатичної діяльності, тому такі спільні зусилля мають бути позитивно оцінені. На сьогодні посольство України в Індії за сумісництвом покриває Бангладеш, Мальдіви, Непал, Шрі-Ланку та Бутан.

Стратегічне бачення

У 2017 р. регіон так і не з'явився у принципових державних документах, але принаймні була озвучена позиція української влади щодо актуальних завдань української дипломатії в регіоні Південної Азії. У першу чергу, це стосується українсько-індійських відносин (під час офіційного візиту П. Клімкіна в Делі). Йдеться про активізацію політичного діалогу та поглиблення економічних контактів з метою розширення співпраці у галузі літакобудування, участі українських підприємств у модернізації промислового обладнання індійських машинобудівної та металургійної галузей, тощо. Також перспективними визначені галузі енергетики, транспорту, сільського господарства та інформаційних технологій.

Якщо у відносинах з Індією наголос робиться саме на економічній складовій співробітництва, то у випадку співпраці з Пакистаном загалом йдеться про традиційну військово-технічну галузь, а також про важливість співпраці в сфері інформаційної політики.

Індія та Бангладеш були зазначені серед топ-20 ринків, які, за умови вибору правильних форм та інструментів роботи з ними, здатні показати досить швидкі результати у затвердженні у 2017 р. Експортній стратегії України.

Діяльність

У січні 2017 р. Перший віце-прем'єр-міністр – Міністр економічного розвитку і торгівлі України С. Кубів взяв участь у 23-му Саміті партнерства «Стійке зростання економіки держав в умовах глобального економічного порядку» в Нью-Делі, під час якого провів зустрічі не тільки з керівництвом відомств Індії, а й з Міністром торгівлі Непалу Р. Г. Тхакалі. У вересні вперше в історії двосторонніх відносин в Індії перебувала Торговельна місія України на чолі із заступником Міністра економічного розвитку та торгівлі – Торговим представником України Н. Микольською та заступником Міністра аграрної політики та продовольства О. Трофімцевою.

У жовтні 2017 р. візит до Республіки Індія здійснив міністр закордонних справ України П. Клімкін. У ході переговорів, у тому числі під час зустрічі з міністром закордонних справ Індії С. Сварадж, було розглянуто весь спектр двосторонніх відносин на тлі глобальних і регіональних проблем. Сторони погодилися з необхідністю суттєвої активізації політичного діалогу і в принциповому плані домовилися про обмін візитами на вищому рівні у 2018 р. Окремо було відзначено помітне поглиблення двостороннього економічного співробітництва та ділових контактів. 8-10 листопада 2017 р. у рамках візиту до Індії делегація Міністерства освіти і науки України на чолі з заступником міністра Р. Гребою провела зустрічі з першим заступником міністра розвитку людських ресурсів Індії К. К. Шармою, головою Медичної ради Індії Дж. Мехтою та ін. Сторони відзначили необхідність удосконалення двосторонньої договірно-правової бази та спрощення консульських процедур, зважаючи на кількість бажаючих навчатися в Україні (переважно на медичних та інженерних спеціальностях). Крім того, українська делегація взяла участь у Міжнародній аерокосмічній виставці «Aero India-2017» (м. Бангалор, Індія, лютий), під час якої відбулися зустрічі з керівництвом міністерства оборони Індії та командувачами різних родів військ ЗС Індії, а також заступником командувача ВПС ЗС Бангладеш і діловими колами Індії.

Так само традиційною залишається специфіка українсько-пакистанських відносин. Після першого візиту в Пакистан Міністра оборони України С. Полторака у листопаді 2016 р. військово-технічна співпраця продовжує бути рушійною силою двосторонніх відносин між державами. Пакистанська делегація була представлена на найвищому рівні під час проведення в Києві виставки DEFEXPO в жовтні 2017 р. ІПП стала однією з небагатьох учасників цієї виставки, яка не лише проявила інтерес до української продукції, але й представила власну (наприклад, бронезилети). Співробітництво в галузі культури було продовжено в контексті святкування 25-ї річниці двосторонніх відносин і 70-річчя незалежності країн, було організовано цілий ряд подій – від чергового Дня йоги до святкування Дня ненасилля 2 жовтня 2017 р. у Києві.

Зустрічі з представниками Бангладеш відбувалися на полях міжнародних заходів. Зокрема, віце-прем'єр С. Кубів у рамках 11-ї конференції Міністрів ВТО (м. Буенос-Айрес, грудень) зустрівся з Міністром комерції Народної Республіки Бангладеш Т. Ахмедом, де було обговорено зростання товарообігу та перспективи двосторонньої співпраці у машинобудуванні, сільському господарстві і будівництві інфраструктури.

Результат

З урахуванням зростаючого інтересу до здобуття вищої освіти у вітчизняних ВНЗ та реальні прибутки від такої співпраці Україна зробила певні кроки назустріч (зокрема, введення додаткової консульської посади в посольстві). Як результат кількість індійських студентів в Україні збільшилася за останній рік майже вдвічі і зараз складає приблизно 12 тисяч. Ще один позитивний здобуток 2017 р. полягає у тому, що Індія була включена до переліку тих країн, громадянам яких туристична віза надається безпосередньо під час прильоту до України. Це вже збільшило потік туристів з Індії і працюватиме на перспективу. Крім того, у липні було здійснено обмін Ратифікаційними Грамотами Договору між Україною та Республікою Індія про взаємну правову допомогу у цивільних та господарських справах, який було укладено ще 10 грудня 2012 р. (відповідно до положень Договору він вступає в силу тільки після обміну Ратифікаційними Грамотами).

Підтвердженням важливості співпраці з Пакистаном стало підписання 20 лютого 2017 р. в рамках оборонної виставки «IDEX-2017» у м. Абу-Дабі Меморандуму про розуміння щодо співпраці в оборонній сфері, який серед іншого передбачає, взаємодію у виробництві, реконструкції і модифікації танків. У галузі освіти і культури реалізовано ряд проектів (круглі столи, лекції послів, спільні культурні заходи) як з індійською, так і з пакистанською стороною.

Пакистан зайняв принципову позицію позитивного нейтралітету у питанні російської агресії проти України та окупації Автономної Республіки Крим (на відміну від індійської позиції). Зокрема, під час голосування за резолюції ООН щодо ситуації з правами людини в Криму як у 2016 р., так і у 2017 р. Індія голосувала проти, а Пакистан утримався.

Набрали чинності Договір про взаємну правову допомогу у кримінальних справах та Договір про передачу засуджених осіб між Україною та Шрі-Ланкою, підписані у 2016 р. (грудень).

Водночас можна зазначити фактичну відсутність активності та зацікавленості у розвитку відносин з іншим країнами регіону, зокрема Бангладеш та Шрі-Ланкою. Загалом такий стан справ не відповідає інтересам України та потребує суттєвих додаткових зусиль з боку української дипломатії.

СУБСАХАРСЬКА АФРИКА

D+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	2
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	3	2
Результати	3	3
Загальна оцінка	C-	D+

Вище керівництво України демонструє зацікавленість у пошуку шляхів розширення можливостей співробітництва з державами Субсахарської Африки. Проте обсяг заходів, що вживаються для посилення українських позицій у регіоні, лишається недостатнім. Африканський напрямок – поза увагою державних документів, що мають стратегічний характер, отже, послідовна політика щодо регіону відсутня. Основою двосторонніх відносин виступає переважно торговельно-економічне співробітництво. Хоча обсяги товарообігу між Україною та африканськими державами зростають, це є недостатнім для переходу відносин на новий якісний рівень.

Політичний інтерес/залученість

У програмних документах парламентських політичних сил відсутні положення, що стосувалися би питань відносин України з державами Субсахарської Африки. Регіон продовжує лишатися поза увагою українських політичних сил. Водночас вище керівництво Верховної Ради України в особі спікера А. Парубія та першого заступника голови парламенту І. Геращенко у своїх виступах у парламенті вказували на необхідність посилення міжпарламентського співробітництва з окремими державами Африки. Голова парламентського Комітету у закордонних справах Г. Гопко, як і раніше, продовжує відігравати вагомий роль в артикуляції тези про необхідність поглиблення двосторонніх відносин України з країнами африканського континенту.

Президент України П. Порошенко у своїх виступах зазначає, що ринки африканських держав представляють інтерес для українського бізнесу. Зокрема, у жовтні 2017 р. він підкреслив, що Україна зацікавлена у застосуванні унікального досвіду і логістичних можливостей Мальти для просування вітчизняної продукції на ринки держав Африки, що має допомогти розширити географію реалізації української аграрної та машинобудівної продукції.

В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України в 2017 році» йде мова про наявний великий потенціал для співробітництва України з країнами Африки, серед яких понад 30 мають угоди про асоціацію з ЄС різного рівня. У доповіді зазначається, що технологічний розвиток Африки співвідноситься із можливостями України, й українські компанії могли би споруджувати на цьому континенті об'єкти з переробки сільськогосподарської продукції, сховища для аграрної сировини, будувати базову інфраструктуру, підприємства деревообробки, гідро- і теплоелектростанції.

Інституційна співпраця

У 2017 р. спостерігалось зниження взаємодії між вищими органами державної влади щодо посилення зв'язків з державами Субсахарської Африки. Найбільш активно в напрямку активізації діалогу з державами африканського континенту працювала Верховна Рада. Це стимулювало налагодження міжпарламентської співпраці. Під егідою Комітету у закордонних справах було ініційовано утворення трьох груп дружби – з Ефіопією, Південно-Африканською Республікою та Республікою Нігерія.

З метою укріплення зв'язків з африканськими партнерами в економічній та освітній галузях свою діяльність координували МЗС, МЕРТ, Міністерство аграрної політики та продовольства та Міністерство освіти і науки України. Зазначені інституції стали організаторами проведення щорічного «Дня Африки» в травні 2017 р.

Стратегічне бачення

Проблематика нормативно-правового закріплення довгострокових завдань розвитку відносин між Україною та державами Субсахарської Африки продовжує лишатися без належної уваги. В державних документах, що були схвалені у 2017 р. та мають стратегічний характер, не міститься згадки щодо Африки.

У затвердженій у грудні 2017 р. Кабінетом міністрів Експортній стратегії України на період 2017-2021 рр. згадується лише єдина держава Африканського континенту: в переліку ТОП-20 ринків, які за умови вибору правильних форм і інструментів роботи з ними здатні показати досить швидкі результати, зазначено Єгипет. Водночас Республіка Нігерія, що входила до переліку 10 перспективних країн, і щодо якої мав бути розроблений план дій на найближчі п'ять років, до фінального варіанту Експортної стратегії включена не була.

Діяльність

Політичні контакти у 2017 р. здебільшого підтримувались через керівництво Верховної Ради, міністрів закордонних справ, їх заступників та на рівні послів.

У 2017 р. відбувся прорив у відносинах України з Кенією. У травні 2017 р. вперше в історії україно-кенійських відносин Київ відвідала делегація Сенату Кенії на чолі з його спікером Е. Етуро. Голова ВРУ А. Парубій зазначив, що більш ефективній реалізації національних інтересів сприяла б акредитація посла Кенії в одній із європейських країн за сумісництвом в Україні або відкриття на основі взаємності Посольства Кенії у Києві. У вересні міністр закордонних справ України П. Клімкін провів робочу зустріч з міністром закордонних справ і міжнародної торгівлі Кенії А. Мохамед. У центрі уваги були передусім питання торговельно-економічного співробітництва. У листопаді державний секретар МЗС України А. Заяць взяв участь в офіційній церемонії складання присяги переобраним президентом Кенії У. Кеніятою.

Увага МЗС також приділялась таким країнам, як Ефіопія, ПАР, Судан, Сомалі та Алжир. Посольство України в Нігерії активізувало свою роботу з метою нейтралізації ризику можливого згортання нігерійської місії в Києві.

По лінії Міністерства оборони України в африканському регіоні у рамках миротворчих місій ООН несуть службу 382 українських військовослужбовці: Місія ООН зі стабілізації у ДРК, Місія ООН у Ліберії, Тимчасові сили ООН із забезпечення безпеки в Аб'ей та Місія ООН в Південному Судані.

Результати

Загалом у відносинах України з державами Субсахарської Африки не спостерігається значного прогресу. На тлі стабілізації військово-політичної ситуації у державах регіону сукупні здобутки української сторони могли бути істотно більшими, ніж наявні показники. Це стосується і політичної, й економічної сфери.

Дипломатична присутність України в державах Субсахарської Африки розширилася за рахунок відкриття двох почесних консульств: на Сейшельських островах (червень 2017 р.) та в Мозамбіку (жовтень 2017 р.). Водночас три посольства України в регіоні лишаються без призначених послів (дипломатичні місії в ПАР, Анголі та Ефіопії). Голосування у Генеральній Асамблеї ООН щодо резолюції «Ситуація з правами людини в АР Крим і місті Севастополь, Україна» у грудні 2017 р. засвідчило, що українська дипломатія має докласти більше зусиль у роботі з державами Субсахарської Африки. Лише три держави регіону підтримали Україну в принциповому для неї питанні: Ботсвана, Ліберія та Сейшельські острови. Заразом через активність російської дипломатії як на рівні ООН, так і безпосередньо в державах Африки наявні проблеми Києва з такими країнами, як Бурунді, Еритрея, ПАР, Уганда та Зімбабве.

Спостерігається зростання українського експорту до держав Субсахарської Африки на 30%. Частка держав регіону в загальному експорті України за підсумками 2017 р. склала 2,22%. При цьому сальдо торговельного балансу є позитивним для України та складає 378 млн дол. У той же час сукупний обсяг українського експорту до усіх держав Африки, включно з Магрибом, знизився на 13%. Нарощування українських поставок спостерігалось до таких країн, як Того (в 16 разів), Замбія (в 8,8 разів), Ліберія (в 7,4 рази), Мавританія (в 5 разів), Буркіна-Фасо (в 4,3 рази), Камерун (в 2,5 рази), Гана (в 2,4 рази).

До групи найбільших покупців української продукції з-поміж держав регіону увійшли Ефіопія (11,4% від загального обсягу українського експорту до Субсахарської Африки), Нігерія (9,8%), Сенегал (9,7%), Кенія (8,2%), ПАР (8,1%), Кот д'Івуар (7%), Мавританія (7%) та Гана (6,4%).

Падіння товарообороту спостерігалось з такими країнами, як Конго (Браззавіль), Нігерія, Габон, Гвінея, Джибуті, Малаві, Центральноафриканська республіка та Південний Судан.

Основними товарними позиціями українського експорту лишаються аграрна продукція й металопродукція. У свою чергу український імпорт також складається переважно з різних видів сировини, продукції АПК та енергоносіїв. Українська енергетична компанія «ДТЕК Енерго» законтрактувала в 2017 р. 675 тис. тон антрацитового вугілля з ПАР. Станом на кінець року через український порт «Южний» було здійснено перевалку 600 тис. тон африканського вугілля.

Студенти з держав Субсахарської Африки продовжують складати значну частину серед іноземців, що приїждять на навчання до України. Освіту в українських ВНЗ здобувають понад 12000 громадян африканських країн, у тому числі вихідці з Нігерії, ДРК, Гвінеї, Сьєра-Леоне, Сенегалу та Кот д'Івуару. Вагомим досягненням у соціально-гуманітарній сфері можна назвати проведення у лютому-квітні 2017 р. «Українських Днів в Кейптауні» (ПАР).

ЦЕНТРАЛЬНА АЗІЯ

D-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	2	1
Інституційна співпраця	2	2
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	3	2
Результати	2	2
Загальна оцінка	D+	D-

Відсутність прямого географічного доступу України до регіону, внутрішньополітичний і геополітичний порядок денний країн Центральної Азії та агресивна зовнішня політика РФ щодо України продовжують стримувати українську присутність у Центральній Азії. Наразі зберігається тенденція до консервації та подальшого згорання співробітництва у двосторонніх міждержавних відносинах України із країнами регіону.

Політичний інтерес/залученість

Український політичний інтерес до регіону Центральної Азії у порівнянні із попередніми роками знаходиться на критично низькому рівні. Так, у поточних програмах українських парламентських політичних партій тематика розвитку відносин зі структурами та країнами Центральної Азії (Казахстан, Киргизія, Таджикистан, Туркменістан та Узбекистан) продовжує бути фактично відсутньою. Країни Центральної Азії як партнери або стратегічний для України регіон в офіційних виступах українських політиків та у внутрішньополітичному дискурсі як такому також відсутні. По суті, можна впевнено стверджувати, що Україна через низку обставин втрачає можливості політичного діалогу та економічних відносин із країнами пострадянської Центральної Азії. Колишня економічна, політична та гуманітарна присутність України заміщується присутністю гравців, що мають значний геополітичний, геоекономічний та геокультурний вплив на країни центральноазійського регіону, а саме: Росії, Китаю та Туреччини.

Політичний діалог з авторитарними режимами країн даного регіону не розглядається вітчизняними політичними елітами як процес персональних політичних інвестицій через зміну еліт в Україні та критичне зниження співпраці українських бізнесових кіл з країнами даного регіону. Обмежений інтерес України до країн регіону істотним чином детермінується географічною віддаленістю та російською транзитною блокадою традиційних шляхів сполучення України із Центральною Азією. В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України 2017 р. Центральна Азія як регіон з українськими інтересами присутня лише в контексті «ланки сполучення» у розширенні транзитно-транспортного сполучення із Китаєм (ініціатива «Один пояс – один шлях»).

Інституційна співпраця

Рівень координації діяльності, спрямованої на співробітництво з країнами Центральної Азії, між інститутами української влади можна визначити як низький. Зазначимо, що у форматі двосторонніх відносин інститути української влади не демонструють помітної координації, але і відкриті конфлікти або протистояння поміж ними щодо поточних питань співробітництва із державами Центральної Азії є відсутніми. Окремою проблемою, що варта уваги, є відсутність наразі послів у Казахстані та Киргизії, що, безмовно, ускладнює політичний діалог та економічну співпрацю з даними країнами.

Стратегічне бачення

Регіон Центральної Азії значним чином втратив стратегічну привабливість для українських еліт та змістився на периферійне положення щодо реалізації зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних відносин. У стратегічному пакеті (Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України, Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», Стратегічний оборонний бюлетень України, Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017 – 2021) будь-які згадки про країни регіону Центральної Азії відсутні. Не створює контексту для стратегічного співробітництва наразі та в майбутньому пасивна позиція країн регіону Центральної Азії щодо російської агресії проти України.

Діяльність

Стримана позиція щодо російської анексії Криму та відсутність засудження агресивних дій РФ з боку центрально-азійських країн, по-перше, не залишає ефективних перспектив присутності України у спільних регіонально-політичних проектах, по-друге, обмежує співпрацю у рамках проектів, у яких присутня РФ. Це значним чином ускладнює можливості подальшої інституційної співпраці між Україною та державами регіону. Втрата інтересу з боку України до ЄвразЕС, згортання присутності України в СНД та стримане відношення до ШОС переводить співпрацю із країнами Центральної Азії у двосторонні формати, що наповнені здебільшого питаннями економічного та гуманітарного співробітництва.

З огляду на загальний рівень відносин між Україною та державами регіону Центральної Азії співробітництво зосереджується на рівні дипломатичних представництв, окремих органів виконавчої влади і бізнес-структур. Протягом 2017 р. діалог високо рівня між політичними лідерами країн Центральної Азії та України не відбувся, також не було достатньо активних стосунків по лінії виконавчої та законодавчої гілок влади. Найбільшим значним міждержавним заходом на двосторонньому рівні стала 13-та Спільна Міжурядова українсько-казахстанська комісія з економічного співробітництва (14-16 червня 2017 р.) в Астані.

Результати

2017 р. не став роком подолання стагнації зовнішньополітичних та зовнішньо-економічних відносин між Україною та державами Центральної Азії. Навпаки, за винятком декількох економічно привабливих проєктів, обсяги експорту-імпорту товарів та послуг між Україною та державами Центральної Азії не просто залишаються загалом незначними, але й зберігається стійка тенденція до подальшого зниження взаємної ділової активності. Фактично відсутність спільного економічного та політичного порядку денного призводить до ситуації виходу України з регіону в середньостроковій перспективі.

Важливим показником дефіциту перспективних відносин із країнами регіону Центральної Азії є вже усталена зовнішньополітична позиція даних держав щодо питання російської окупації Криму. Так само як і в попередні випадки, красномовним є негативне консолідоване голосування як у Третьому Комітеті Генеральної асамблеї ООН (14.11.2017), так і на Генеральній Асамблеї ООН (19.12.2017) за резолюцію «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)». Так, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан (Туркменістан не брав участі в голосуванні) проголосували проти оновленої резолюції з прав людини в окупованому Криму. Традиційно дана позиція пояснюється авторитарним характером влади пострадянських центрально-азійських режимів та їх стриманим відношенням до питання прав людини в міжнародному вимірі. Однак не в останню чергу результати голосувань Казахстану та Киргизстану в ООН є наслідком відсутності у них українських послів. Водночас російський вплив на режими зазначених країн та відсутність ефективної української присутності в регіоні закривають його для подальшого перспективного співробітництва з Україною.

ЧОРНОМОРСЬКИЙ РЕГІОН

С

Політичний інтерес/залученість
Інституційна співпраця
Стратегічне бачення
Діяльність
Результати
Загальна оцінка

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	3	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	C-	C

У 2017 р., як і роком раніше, Чорноморський регіон продовжував розглядатися майже виключно в безпековій площині усіма центрами прийняття зовнішньополітичних рішень в Україні. Цілком природно, що в 2017 р. реалізація зовнішньої політики України в Чорноморському регіоні більшою мірою була пов'язана з вирішенням питань на більш високому, ніж регіональний рівень. Перш за все, це стосується пошуку позарегіональних механізмів протистояння російській агресії. В умовах тривалої окупації Криму та збройної напруги на Сході країни певна увага Україною була приділена подальшим крокам зближення з НАТО та її членами з числа чорноморських країн та намаганням більш тісніше співпрацювати в системі ОЧЕС, де Україна головувала з 1 липня по 31 грудня 2017 р.

Політичний інтерес/залученість

Державні інституції та політики України з різним ступенем наполегливості все ж таки приділили увагу посиленню військової та енергетичної безпеки, розвитку двостороннього співробітництва з окремими країнами регіону, налагодженню економічної співпраці в рамках Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Залежно від політичної орієнтації парламентських сил, кожна з парламентських партій протягом року намагалась запропонувати відповідний алгоритм захисту «чорноморських» інтересів у зазначених сферах (певну активність проявляли представники БПП та Народного Фронту). Втім, на відміну від попереднього року, особливих політичних розбіжностей у поглядах на чорноморський вектор зовнішньої політики України майже не було помітно. Чорноморський регіон, як окрема зовнішньополітична одиниця, в щорічному Посланні Президента до Верховної Ради «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2017 році», як і в 2016 р., не згадується, хоча президент говорив про перспективи повернення Криму, що також може вважатися частиною чорноморської політики.

Втім, інтерес до регіону в політичних колах не втрачається, в т.ч. і в контексті того, що триває будівництво Росією Керченського мосту, а в тандемі з Туреччиною Росія добудовує «Турецький потік». Так, ще наприкінці вересня Президент України доручив подати до суду на Росію через екологічну шкоду, яку спричиняє будівництво Керченського мосту. Міністр інфраструктури України В. Омелян неодноразово наголошував, що тиск міжнародних партнерів на Росію і додаткові санкції можуть допомогти зупинити будівництво Керченського мосту. У ході візиту міністра зовнішніх справ Туреччини до Києва у лютому Президент України озвучив стурбованість співпрацею Туреччини з Росією в енергетичній сфері, на що пан Чавушоглу відповів, що «Турецький потік» не спрямований проти України. Втім, у жовтні голова Нафтогазу А. Коболев озвучив оцінку збитку від старту першої ланки «Турецького потоку» у розмірі 0,5 млрд дол. США в рік.

Інституційна співпраця

У 2017 р. співпраця між різними інститутами української влади (зокрема АП, МЗС, КМУ, ВРУ) була більш тісною, ніж у попередні роки. З одного боку, це може бути зумовлено відсутністю серйозних розбіжностей у поглядах на ті регіональні питання, вирішення яких має об'єднавчий характер. З іншого, питання залишалося здебільш в руках виконавчої влади. Представництво України в регіональних організаціях й надалі підсилювалось практичною співпрацею ВРУ, відповідних комітетів та МЗС, а КМУ у співпраці з АП мав можливість оперативно відстоювати інтереси України в рамках ОЧЕС.

Стратегічне бачення

Як і в попередні роки, аналіз зовнішньої політики України в Чорноморському регіоні ускладнюється відсутністю «чорноморської» доктрини зовнішньої політики України. У 2017 р. так і не з'явився комплексний підхід у пошуках дієвих відповідей на актуальні питання, які мають загально регіональний характер, ні на двосторонньому, ні на багатосторонньому рівнях. Попри те, що в Стратегії національної безпеки України 2015 р. Чорноморський регіон згадується в контексті європейської інтеграції України, деокупації Криму, планів по денуклеаризації та демілітаризації регіону, діяльності ГУАМ та ОЧЕС, у плані пріоритетних дій Уряду на 2017 р. пряма згадка про Чорноморський регіон або про Чорне море відсутня, хоча постановка питань щодо тимчасово окупованої Автономної Республіки Крим є досить широкою.

Діяльність

Досить помітною й логічною в 2017 р. була діяльність державних органів влади в рамках ОЧЕС, яку Україна очолила з 1 липня на піврічний термін. У липні 2017 р. новим представником України при ОЧЕС був призначений Генеральний консул України в Стамбулі О. Гаман за сумісництвом. Вчасно спрацював депутатський корпус ВРУ, який наприкінці листопада в остаточний варіант декларації 50-ої Генасамблеї ПАЧЕС вніс поправку про необхідність сприяти відновленню територіальної цілісності держав ЧЕС. У вересні перший віце-прем'єр-міністр України С. Кубів обговорив з Генеральним секретарем Постійного міжнародного секретаріату ОЧЕС М. Хрестідісом питання більш тісної взаємодії для реалізації травневої стамбульської Спільної декларації країн ОЧЕС та проблеми створення регіональної зони вільної торгівлі в Чорноморському регіоні. Вже в рамках співробітництва України з НАТО вперше за роки проведення регіонального семінару «Роуза-Рота» ключовою його темою була безпека і стабільність у Чорноморському регіоні. У жовтні за безпосередньої участі української делегації Парламентська асамблея НАТО в Бухаресті прийняла резолюцію «Зміцнення стабільності й безпеки в Чорноморському регіоні» з урахуванням поправки української делегації, що передбачає продовження стратегічного обговорення з Україною та Грузією питання чорноморської безпеки в рамках діяльності НАТО. У діяльності КМУ превалювали питання забезпечення військової та економічної безпеки в Чорноморському регіоні. Традиційно велика увага була прикута до багатонаціональних військово-морських навчань «Сі Бриз-2017».

Результати

2017 р. виявився рубіжним для відносин в Чорноморському регіоні з огляду на 25-ту річницю започаткування відносин з більшістю країн, та продемонстрував майже повну підтримку українських інтересів з боку регіональних акторів, принаймні на політичному рівні. Це відобразилося у вдалому головуванні України в ОЧЕС. Утім, лише деякі тактичні питання (наприклад, в у березні в Києві держави-члени ГУАМ за участі участю прем'єр-міністра В. Гройсмана підписали Протокол про взаємне визнання окремих митних процедур щодо товарів і транспортних засобів, що переміщуються через державні кордони країн-членів організації) вдалося реалізувати. В той же час не вдалося привернути увагу міжнародних партнерів щодо можливого тиску на РФ з метою зупинки будівництва Керченського мосту чи переконати країни Чорноморського регіону в недоцільності реалізації турецько-російського проекту «Турецький потік».

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

ОБСЄ

ООН

Рада Європи

В-

В+

А-

ОБСЄ

В-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	3
Інституційна співпраця	4	3
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	5	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	B+	B-

Співпраця України з ОБСЄ у 2017 р. була відзначена високим рівнем контактів, візитів та взаємодії на рівні ключових інституцій ОБСЄ. Після обрання голів ключових інститутів (Генеральний секретар, Верховний комісар з питань нацменшин, Представник з питань свободи медіа, Директор БДІПЛ) відбулись їх візити в Україну. Як і в попередні роки, зберігався високий рівень двосторонньої співпраці по лінії Спеціальної моніторингової місії, участі представників України в Тристоронній Контактній Групі з врегулювання конфлікту на Донбасі. Через причини, незалежні від України, залишається неповним виконання мандату Спеціальної моніторингової місії, здійснення нею моніторингу вздовж всієї лінії україно-російської ділянки кордону і тимчасово окупованого Криму. ОБСЄ активно використовувалася як політичний майданчик для порушення питань російської агресії проти України та консолідації підтримки України.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес щодо співпраці з ОБСЄ, як і в 2016 р., був найвищим з боку БПП «Солідарність» та об'єднання «Самопоміч» в силу входження голів і найбільш активних представників цих партій до Тристоронньої контактної групи із врегулювання конфлікту на Донбасі (віце-спікер І. Геращенко) та належності до комітету ВР із зовнішньої політики та європейської інтеграції. Інші фракції проявляли нижчий інтерес до формулювання зовнішньополітичного порядку денного і ролі ОБСЄ в ньому.

Інституційна співпраця

Як і в попередні роки, у 2017 р. спостерігалась інституційна узгодженість між Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України (провідним актором залишається МЗС України). У тісній співпраці з Бюро демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ), а також Координатором проектів ОБСЄ в Україні продовжує перебувати Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Імплементация в 2017 р. завершальної фази проекту БДІПЛ «Посилення діалогу громадянського суспільства з урядовим сектором» сприяла посиленню співпраці урядових і парламентських інституцій, а також дискусій щодо актуальних питань реформування політичної системи.

У силу невідповідності комунікації Міністерством освіти і профільних комітетів ВР щодо Закону України «Про освіту», зокрема, т.зв. «мовної» статті 7, Міністерство закордонних справ стало ключовим антикризовим комунікатором як з країнами, що висловили претензії до України щодо дотримання прав нацменшин, так і з Офісом Верховного комісара ОБСЄ з питань нацменшин.

Стратегічне бачення

Меморандум про взаємопорозуміння між Урядом України та ОБСЄ про розміщення спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, який було підписано у Відні 14 квітня 2014 р., залишається одним із основних стратегічних документів, які регламентують взаємодію сторін (у тому числі, визначаючи координацію з іншими інституціями ОБСЄ) у контексті протидії російській агресії.

Проектна діяльність ОБСЄ в Україні здійснюється на основі Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і ОБСЄ щодо створення нової форми співробітництва 1999 р.

Діяльність

Із призначенням голів ключових інституцій ОБСЄ (Генерального секретаря, Директора БДПЛ, Верховного комісара з питань нацменшин, Представника із свободи медіа) відбулись їх візити в Україну.

Крім того, на початку головування Австрії в ОБСЄ у 2017 р. Діючий голова ОБСЄ, міністр закордонних справ Австрії С. Курц у ході візиту в Україну відвідав зону АТО.

Звіти Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в 2017 р. залишаються важливим джерелом інформації щодо дії і наслідків агресії РФ на окупованих територіях на Донбасі і завдяки звітуванню на засіданнях Постійної ради ОБСЄ слугують джерелом інформації для країн-членів.

У грудні в рамках засідання Ради Міністрів ОБСЄ у Відні відбувся захід міністерського рівня, присвячений ситуації з правами людини в окупованому Криму та політичним в'язням Кремля, в якому взяли участь звільнені з російського полону А. Чийгоз та І. Умеров. Захід дав потужний політичний сигнал міжнародної підтримки України та збереження теми Криму на міжнародному порядку денному.

Результати

Одним із ключових результатів роботи Тристоронньої контактної групи, зокрема в гуманітарному вимірі, стало звільнення 73 громадян України, які перебували в заручниках на території ОРДЛО, 27 грудня 2017 р.

Завдяки роботі Постійного представництва України при міжнародних організаціях у Відні мандат Спеціальної моніторингової місії продовжено (як і мандат місії на кордоні з Росією в пункті пропуску Гуково). Водночас через чинники, які не залежать від МЗС України, мандат місії в 2017 р. не виконувався в повному обсязі через відсутність доступу до українсько-російської ділянки кордону, а також до анексованого Криму.

Попри ухвалену Верховною Радою постанову зі зверненням до ОБСЄ щодо неприпустимості ігнорування незаконних виборів в окупованому Криму в 2016 р. (попри те, що БДПЛ не вів спостереження за виборами в Криму, оприлюднений звіт не містив ані політичного, ані правового аналізу проведення незаконних виборів в Криму), а також запит щодо розроблення методології оцінювання дотримання стандартів виборів у випадку вчинення агресії з боку одної держави-члена до іншої, реакція ОБСЄ/ БДПЛ не знайшла публічного вираження. Водночас у 2017р. відбулись робочі візити представників цієї інституції з метою оцінки виконання рекомендацій за підсумками виборів Президента України та Верховної Ради України 2014 р.

На літній сесії Парламентської Асамблеї ОБСЄ у Мінську ухвалено ініційовану українською парламентською делегацією резолюцію «Щодо відновлення суверенітету та територіальної цілісності України», в якій вкотре засуджується факт російської збройної агресії проти України, тимчасова окупація Росією АР Крим та м. Севастополь, продовження агресії Росії проти України на Донбасі. У Мінській декларації зафіксовано заклик до РФ припинити військові дії в Україні, засуджені факти переслідування і залякування спостерігачів СММ ОБСЄ, які мають місце в ОРДЛО, вперше в документах ОБСЄ міститься формулювання «російські гібридні війська».

ООН

В+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	5	4
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	5	5
Результати	5	5
Загальна оцінка	A-	B+

Другий рік непостійного членства України в Раді Безпеки ООН продовжився активною роботою як щодо залучення ООН до проблем всередині України (в першу чергу, щодо розгортання миротворчої місії), так і щодо вирішення кризових ситуацій в інших куточках світу. Україні вдалося не тільки тримати українське питання на постійному порядку денному інституцій ООН, а й досягти позитивного результату щодо прийняття важливих резолюцій ГА ООН стосовно Криму та щодо захисту критичної інфраструктури РБ ООН.

Політичний інтерес/залученість

У 2017 р. значна увага приділялась як діяльності України в рамках ООН, так і співробітництву України та ООН для вирішення окремих питань протидії російській агресії, насамперед розгортання миротворчої місії ООН в Україні. Останньому питанню значну увагу приділив Президент П. Порошенко у своєму щорічному Посланні до ВРУ. Високий інтерес щодо діяльності в рамках ООН підкреслює участь Президента України у відкритті 72-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у вересні, де він, зокрема, говорив про необхідність реформування ООН, ситуацію навколо України, миротворчу місію на Донбасі.

Водночас відсутнє згадування про співробітництво з ООН в Аналітичній доповіді до Послання Президента та у Плані пріоритетних дій Уряду на 2017 р. У свою чергу в Аналітичній доповіді приділено увагу інституційним можливостям ООН у врегулюванні конфлікту на сході України, питанням Криму, міжнародно-правовим механізмам ООН.

Ставлення до ООН не є контроверсійним серед різних політичних партій, а пріоритети діяльності України в якості непостійного члена РБ ООН та участь в інших засіданнях організації були на порядку денному Комітету у закордонних справах ВРУ (жовтень, листопад).

Інституційна співпраця

Питання порядку денного ООН та діяльності України в рамках системи ООН не викликають суперечностей у різних гілок влади. Водночас іноді ООН зникає з порядку денного центральних органів влади. Наприклад, План дій Уряду на 2017 рік зазначає одним із завдань «продовження участі в міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки під проводом НАТО», але нічого не згадує про участь в операціях під приводом ООН. Взагалі про ООН сказано лише у контексті інших організацій у завданні щодо «забезпечення ефективного використання всіх наявних механізмів та інструментарію міжнародних організацій з метою консолідації міжнародної підтримки України у протидії російській агресії», а також щодо відповідності декільком Конвенціям ООН у сфері екології та охорони здоров'я.

Значну роль у 2017 р. відіграє Постійне представництво України при ООН. Варто відзначити рішення РНБО України (лютий) щодо захисту критичної інфраструктури, що стало наслідком резолюції РБ ООН з цього питання, розгляд якого ініціювала Україна.

Стратегічне бачення

У 2017 р. стратегічне бачення роботи України в рамках ООН не зазнало змін. Більшість поточних стратегічних документів України, окрім Закону «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», мають згадування ООН. У зв'язку з членством України в РБ ООН у 2016-2017 рр. стратегічне бачення було підсилено оголошеними пріоритетами діяльності, які в той же час обмежуються лише пріоритетами роботи в рамках Радбезу. Водночас Стратегія миротворчої діяльності України є застарілою та не відповідає поточній ситуації.

Діяльність

Серед різноманітної та різнорівневої діяльності у 2017 р. варто відмітити кілька моментів.

У рамках головування України в РБ ООН у лютому 2017 р. вдалося привернути увагу до теми конфліктів у Європі. Зокрема, під головуванням Міністра закордонних справ України П. Клімкіна були проведені відкриті дебати міністерського рівня в Нью-Йорку. У березні 2017 р. за українською ініціативою було проведено засідання РБ у форматі Арріа на тему «Гібридна війна як загроза міжнародному миру та безпеці», що стало першим обговоренням проблеми на рівні ООН, а в квітні – на тему «Вплив зміни клімату на безпеку: зростання рівня морів». Починаючи з закритих консультацій щодо загострення ситуації на Донбасі (31 січня), під час засідань РБ ООН українське питання постійно залишалося серед пріоритетних.

У багатьох засіданнях РБ ООН у Нью-Йорку брали участь українські високопосадовці. Зокрема, Президент України взяв участь у відкритті 72-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН та у Засіданні високого рівня РБ ООН щодо реформування операцій ООН з підтримання миру (вересень), Віце-прем'єр-міністр І. Климпуш-Цинцадзе – у відкритих дебатах «Жінки, мир та безпека» (жовтень), Міністр закордонних справ П. Клімкін – у міністерській зустрічі з проблематики нерозповсюдження зброї масового знищення (вересень). У засіданнях РБ ООН брали також участь заступники міністра закордонних справ: В. Пристайко – щодо КНДР та Сомалі (березень), С. Кислиця – щодо торгівлі людьми в умовах конфліктів (березень), прав людини і попередження конфліктів, ситуації на Близькому Сході (квітень) та ін.

Українська делегація продовжила приділяти значну увагу вирішенню конфліктів в Африці. Зокрема, Постійний представник України при ООН В. Єльченко активно діяв як Голова санкційного комітету РБ ООН щодо Центральноафриканської Республіки, а також як Голова Комітету РБ ООН 1591 відвідав Республіку Судан (травень). Українські дипломати брали участь у першому в історії візиті РБ ООН до держав регіону басейну озера Чад (березень), з ініціативи України відбулося спільне засідання трьох санкційних комітетів РБ ООН щодо Судану, Південного Судану та Лівії, тощо.

Менш публічною залишається діяльність представництв у Відні та Женеві, які координують діяльність з окремими спеціалізованими інституціями ООН.

У 2017 р. 448 військовослужбовців ЗСУ та 47 поліцейських представляють Україну в операціях ООН з підтримки миру у ДР Конго, Ліберії, Південному Судані, Косово, на Кіпрі, провінції Аб'ей (Судан), що є одним із найнижчих показників за останні десять років.

Результати

Більшість поставлених завдань та пріоритетів щодо діяльності України в рамках ООН у 2017 р. було виконано. Блокування прийняття окремих резолюцій з боку Росії не мало значного впливу на результативність привертання уваги до проблем, пов'язаних з незаконної окупацією Криму та безпекової ситуації на Сході України. Так, у Третьому Комітеті ГА ООН (14.11.2017) і на Генеральній Асамблеї ООН (19.12.2017) другий рік поспіль було позитивно проголосовано за резолюцію «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)».

Крім того, з ініціативи України вперше в історії Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію про захист критичної інфраструктури від терористичних загроз, співавторами якої стала 41 держава.

Серед позитивних результатів варто відмітити винесення наказів про тимчасові заходи Міжнародного суду ООН у справах «Україна проти РФ».

Негативний результат щодо можливого розміщення миротворчої місії ООН в Україні (через дії РФ) не може впливати на позитивну оцінку роботи України за напрямком ООН, оскільки був очікуваний, а рівень підтримки партнерів, яким залучилась Україна в цьому питанні, є безпрецедентним.

РАДА ЄВРОПИ

A-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	5
Інституційна співпраця	4	5
Стратегічне бачення	3	4
Діяльність	5	4
Результати	5	5
Загальна оцінка	B	A-

У порівнянні з 2016 р. діяльність України в Раді Європи, була не так проактивною, а швидше носила характер відповіді на проблемні моменти (наприклад, наслідки ухвалення Закону України «Про освіту», використаний країнами-сусідами в якості тригера у двосторонніх відносинах). Водночас завдяки консолідованій позиції української делегації впродовж весняної сесії Парламентської Асамблеї РЄ вдалось активізувати дискусії щодо зловживання повноваженнями з боку керівного складу ПА та змін до регламенту інституції, що можна розглядати як проактивний підхід. У плановому режимі проходила реалізація плану дій Ради Європи для України на 2015-2017 рр.

Політичний інтерес

Як і в попередньому році, активність української делегації в Парламентській Асамблеї РЄ залишалась на високому рівні. У переважній більшості демонструвалась консолідована позиція парламентських фракцій щодо захисту інтересів на сесіях Асамблеї. У цьому контексті слід зазначити діяльність БПП «Солідарність».

Інституційна співпраця

У 2017 р. коло інституцій, залучених до співпраці з Радою Європи, залишалося на рівні 2016 р. (Міністерство юстиції, комітет Верховної Ради України з прав людини, нацменшин та міжнаціональних відносин, Генеральна прокуратура України, регіональні органи місцевого самоврядування). Серед інституцій, які залучилися в 2017 р., слід зазначити Міністерство освіти і науки України в контексті імплементації Закону України «Про освіту». МЗС залишається провідною інституцією, яка здійснює підтримку при розробці відповідних проектів резолюцій українською делегацією в ПАРЕ.

Стратегічне бачення

Як і в попередньому оціночному році, Стратегія національної безпеки України, Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України», «Стратегія – 2020» не містять прямих згадувань стратегічної необхідності співробітництва з Радою Європи. Проте цілі, визначені у вказаних документах, достатньою мірою відображаються через імплементацію Плану дій для України, ухваленому Комітетом Міністрів РЄ на 2015-2017 рр. (конституційна реформа, належне врядування, виборча реформа, боротьба з корупцією та відмиванням грошей, сприяння кібербезпеці, моніторинг та підтримка імплементації Національної стратегії з прав людини та плану дій до неї, розробка всеосяжної Національної стратегії із захисту внутрішньо переміщених осіб та плану дій до неї, реформування системи суспільного телебачення і радіомовлення). Міністерство з питань окупованих територій та внутрішньопереміщених осіб розробило Стратегію інтеграції внутрішньопереміщених осіб, передбачену Планом дій співробітництва між Україною та РЄ.

Діяльність

Весняна сесія ПАРЕ (квітень) та активність української делегації вивели на новий рівень питання відповідності регламенту роботи Асамблеї реаліям часу, зокрема в частині, що стосується відставки Президента Асамблеї у випадку невідповідності його дій етичним стандартам.

Осіньна сесія ПАРЕ (жовтень) активізувала питання дотримання прав нацменшин у зв'язку з підписанням Закону України «Про освіту». Серйозним викликом для української дипломатії було призначення термінових дебатів «Новий український закон про освіту: серйозна перешкода для викладання рідних мов національних меншин». У ході дебатів депутати ПАРЕ від Румунії, Франції, Угорщини, Болгарії, Молдови піднімали контраверсійні, а подекуди провокативні питання ефективності виконання Мінських домовленостей, створення антикорупційного суду, налагодження діалогу з окупованими територіями.

Протягом року в рамках РЕ проведено низку політико-інформаційних заходів із проблематики реформ в Україні та щодо ситуації з правами людини в окупованому Криму.

Результати

Попри те, що роль української делегації не слід вважати вирішальною у питанні відставки Президента ПАРЕ П. Аграмунта, саме винесення на розгляд Асамблеї порушення П. Аграмунтом етики дотримання прав людини через візит до Сирії з російською делегацією слугував поштовхом до більш серйозних процесів реформування Асамблеї і характеру ухвалення рішень в ній, а також відставки П. Аграмунта, прийнятої на осінній сесії ПАРЕ.

Висновок Венеціанської комісії РЕ від 8 грудня 2017 р. щодо Закону України «Про освіту» не містить однозначно негативного тлумачення положень ст. 7. Водночас у висновку містяться рекомендації щодо використання повною мірою гнучкості, передбаченої п. 4 ст. 7, при ухваленні імплементаційного законодавства з метою забезпечення достатнього рівня викладання різними мовами ЄС для відповідних меншин. Крім того, важливими є рекомендації щодо необхідності розпочати діалог з усіма зацікавленими сторонами щодо вирішення мовного питання в освіті, а також покращити якість викладання державної мови для представників меншин. Як видно із зазначених рекомендацій, вони є досить компромісними, проте питання імплементації статті 7 залишається конфліктним чинником для окремих країн-сусідів. Водночас рекомендації щодо продовження перехідного періоду до початку імплементації норм сьомої статті Угорщина вважає перевагою і врахуванням своїх позицій.

У травні Комітетом Міністрів Ради Європи ухвалено рішення щодо ситуації в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь (Україна), в якій визнана відповідальність Росії згідно з міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом у галузі прав людини та міститься заклик до влади РФ виконувати свої зобов'язання і припинити репресії.

У листопаді Комітетом Міністрів Ради Європи ухвалено важливе рішення щодо України, в якому надається висока оцінка українських реформ та підтримка у боротьбі з агресією РФ.

У жовтні біля будівлі Ради Європи Президентом України відкрита зірка на честь Героїв Небесної Сотні як символ боротьби України за європейські цінності.

У кадровому вимірі визнанням професійних заслуг української делегації є обрання народних депутатів Г. Логвинського віце-президентом ПАРЕ, переобрання В. Ар'єва головою комітету з питань свободи слова та обрання О. Сотнік головою юридичного комітету Асамблеї. Окрім того, Віце-президентом Венеціанської комісії обрано С. Головатого.

ІНІЦІАТИВИ БАГАТОСТОРОННЬОГО ХАРАКТЕРУ

Захист прав людини

A-

Зміна клімату

C

Нерозповсюдження
ядерної зброї

C

Питання міжнародної
безпеки

C+

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

A-

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	5
Інституційна співпраця	4	5
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	4	5
Результати	4	5
Загальна оцінка	B	A-

У 2017 р. активність МЗС України та профільних інституцій, зосереджених на забезпеченні дотримання Україною її міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав людини, залишалася на високому рівні. На новий рівень вийшла активізація питання дотримання прав людини на окупованих територіях України та в анексованому Криму, зокрема за рахунок підвищення активності МЗС із залученням Міжнародного суду ООН. Основними механізмами, які використовувалися для просування питання дотримання прав людини в Україні, залишались майданчики ООН, Ради Європи, ОБСЄ.

Політичний інтерес/залученість

У 2017 р. до виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері прав людини, а також звернення до тематики прав людини як інструменту зовнішньої політики були залучені майже всі фракції Верховної Ради України. Найвищу активність демонстрували представники партії БПП «Солідарність», «Батьківщина», «Народний фронт», що можна пояснити, зокрема, залученням їх представників до питань, пов'язаних із Мінським процесом, роботою в комітеті ВР з прав людини, нацменшин та міжнаціональних відносин.

Інституційна співпраця

У 2017 р. на сталому рівні залишалася діяльність інституцій, сфокусованих на імплементації та моніторингу дотримання прав людини. Зокрема, зміцнилася роль МЗС, комітету Верховної Ради України з прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Міністерства юстиції України. На порядку денному згаданих інституцій піднімалися питання, важливі для постконфліктного врегулювання, зокрема реалізації правосуддя перехідного періоду.

У досліджуваній період відбулась активізація інституцій, діяльність яких прямо не пов'язана із зовнішньою політикою, проте сприяє дотриманню прав людини як інструменту дипломатії. Заслугує на позитивну оцінку внесок Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньопереміщених осіб (МінТОТ). МінТОТ стало одним із розробників Програми інтеграції внутрішньо-переміщених осіб та розгорнуло активну діяльність із вивчення міжнародного досвіду миротворчої діяльності, а також сприяло залученню коштів міжнародних донорів для подолання наслідків конфлікту на сході України, спричиненого російською збройною агресією. На високу оцінку заслуговує діяльність Прокуратури Автономної республіки Крим, яка впродовж 2017 р. зібрала істотну доказову базу щодо порушення прав людини і – ширше – злочинів, вчинених Російською Федерацією в анексованому Криму.

У порівнянні з попередніми роками активізувалася діяльність Міністерства соціальної політики та Міністерства юстиції у зв'язку із завданнями, які вказані інституції виконували у відповідних комітетах ООН під час звітування України.

Стратегічне бачення

Дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері прав людини є пріоритетом Національної стратегії з прав людини, ухваленої в 2015 р., яка залишається єдиним стратегічним документом, що фокусується саме на правах людини. Попри щорічне звітування на виконання Плану дій до неї, відсутність чітких індикаторів становить певні труднощі у вимірюванні прогресу виконання. В інших стратегічних документах, що визначають зовнішню політику України, права людини залишаються одним з наскрізних питань, проте прямо не згадуються.

Діяльність

16 січня 2017 р. МЗС України подано позов до Міжнародного суду ООН з метою притягнення Російської Федерації до відповідальності за вчинення актів тероризму та дискримінації внаслідок незаконної агресії проти України. Україна також звернулася до Міжнародного суду ООН з проханням запровадити тимчасові заходи, спрямовані на запобігання продовження порушень прав людини з боку Російської Федерації протягом розгляду справи Судом по суті.

17 жовтня 2017 р. заступник прокурора Автономної Республіки Крим О. Удовиченко в рамках участі у засіданні П'ятого раунду консультацій Україна – Європейський Союз з питань правових наслідків тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополь у м. Брюссель порушував питання забезпечення прав мешканців півострову, розслідування кримінальних проваджень за фактами незаконного в'їзду на тимчасово окуповану територію, зведення мосту через Керченську протоку, перешкоджання журналістській діяльності, а також вжиття реальних політико-економічних кроків, необхідних для звільнення Криму від агресора.

У 2017 р. Уряд України представляв звіт із виконання міжнародних зобов'язань у Комітеті ООН із подолання всіх форм дискримінації щодо жінок (щодо виконання Конвенції щодо подолання всіх форм дискримінації проти жінок). У листопаді 2017 р. Україна представила третю Національну доповідь щодо ситуації в галузі прав людини в рамках Універсального періодичного огляду Ради ООН з прав людини, в якому привернуто увагу до порушень прав людини на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України.

Як і в попередні роки, відбувалось залучення представників громадянського суспільства (правозахисних організацій) до заходів з проблематики людського виміру ОБСЄ, на яких висвітлювалися проблеми захисту прав людини на окупованих територіях Криму і Донбасу, незаконно ув'язнених і утримуваних громадян України на території Російської Федерації та окупованого Криму.

Результати

Одним із досягнень української дипломатії у 2017 р. є рішення Міжнародного суду ООН, яке поновлює захист колективних прав людини в анексованому Криму. Так, 19 квітня 2017 р. було оголошено рішення про запобіжні заходи. Міжнародний суд ООН в Гаазі визначив, що Росія має утриматися від обмежень відносно Меджлісу кримськотатарського народу та поновити його діяльність. Серед іншого суд закликає забезпечити доступність освіти у Криму українською мовою. Водночас Міжнародний суд ООН відмовив Україні у затвердженні тимчасових заходів проти Росії за конвенцією із заборони фінансування тероризму.

У контексті ситуації, що склалася у сфері захисту прав людини в Криму внаслідок його незаконної окупації Росією, важливим стало ухвалення другим рік поспіль Третім комітетом і Генеральною Асамблеєю ООН резолюції «Стан дотримання прав людини в окупованих Криму і м. Севастополь». У зазначеному документі відповідно до міжнародного гуманітарного права визначені зобов'язання Росії як держави-окупанта в умовах збройного конфлікту, зокрема щодо гуманного поводження з населенням, що перебуває на окупованій території, та захисту його прав згідно з міжнародним гуманітарним правом. Резолюція також містить заклик до РФ забезпечити безперешкодний доступ міжнародним правозахисним механізмам на тимчасово окупований півострів для здійснення моніторингу та звітування щодо стану дотримання прав людини.

У рамках Ради Європи у травні ухвалено рішення Комітету Міністрів РЄ щодо ситуації в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь (Україна), що визнає відповідальність Росії згідно з міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом у галузі прав людини та містить заклик до влади РФ виконувати свої зобов'язання і припинити репресії.

У ході Парламентської асамблеї ОБСЄ схвалено внесену парламентською делегацією України резолюцію Парламентської асамблеї ОБСЄ «Відновлення суверенітету та територіальної цілісності України», що містить положення щодо захисту прав людини на окупованих територіях.

Досягненням переговорного процесу в рамках гуманітарної підгрупи Мінського процесу є звільнення 26 грудня 2017 р. 73 громадян України, які перебували в заручниках в ОРДЛО. Впродовж року відбувалось звільнення громадян України, незаконно заарештованих в Криму представниками Російської Федерації. Водночас значна кількість громадян України продовжують залишатися в незаконному ув'язненні як на території Російської Федерації, так і в Криму й ОРДЛО.

ЗМІНА КЛІМАТУ

С

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	2	2
Інституційна співпраця	2	4
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	4	4
Результати	2	3
Загальна оцінка	D+	C

У 2017 р. Україна активізувала роботу в екологічній сфері і змогла виконати частину зобов'язань за Угодою про асоціацію та міжнародними конвенціями. У грудні введено в дію Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», який має стати ключовим інструментом для попередження та запобігання шкоди довкіллю від реалізації нових масштабних проєктів. Уряд схвалив Єдиний реєстр оцінки впливу на довкілля, Концепцію та План заходів реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р. Мінекології розробляє Стратегію низьковуглецевого розвитку на виконання Паризької кліматичної угоди.

Прийняття низки законів в енергетичному секторі матиме прямий вплив на скорочення викидів парникових газів та внесок України в боротьбу із змінами клімату.

При цьому Україна протягом 2017 р. не скористалася можливостями щодо пошуку та залучення екологічних (зелених) інвестицій з глобального фінансового ринку, а відповідні міжвідомчі робочі групи в Мінекології та Держенергоефективності переважно займалися внутрішнім ринком у розрізі Кіотського протоколу та екологічним податком для промисловості.

Політичний інтерес/залученість

В Україні протягом 2017 р. політичні сили, представлені в парламенті, не виявили високого інтересу ні до проблематики екології в цілому, ні до зміни клімату зокрема. Лише під тиском громадськості та міжнародних партнерів вдалося прийняти Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», який все ще містить певні недоопрацювання, наприклад, щодо особливостей його застосування у газовидобувній промисловості. При цьому ініціаторами певних обмежень у порівнянні з відповідним європейським законодавством виступили представники пропрезидентських політичних сил.

Українська влада не проявила інтересу до переоцінки та оновлення національного внеску в глобальну боротьбу із зміною клімату в рамках Паризької кліматичної угоди, на що очікують перш за все європейські країни-підписанти та чого вимагає громадськість.

Водночас фактично вперше Мінекології стало ініціатором розробки кліматичної політики, змогло забезпечити підтримку низки документів на рівні КМУ та забезпечити міжвідомчу координацію.

Після вичерпання фінансових ресурсів за Кіотським протоколом майже відсутня зацікавленість з боку політичних сил до створення нових, особливо ринкових умов приваблення зелених кліматичних фінансів у національну економіку.

Інституційна співпраця

Після ліквідації Агентства кліматичних інвестицій у 2014 р. деяка робота щодо залучення зелених кліматичних фінансів проводилася на рівні міжвідомчих груп. Однак у Мінекології така робоча група збиралася лише один раз у січні 2017 р., а міжвідомча робоча група в Держенергоефективності працювала над створенням фіскального механізму для промисловості з метою вдосконалення механізмів використання екологічного податку для інвестування в модернізацію та серед іншого скорочення викидів парникових газів.

Україна достатньо активно приймала участь у тематичних заходах зі зміни клімату на міжнародному рівні. Секретаріат Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Програма ООН з навколишнього середовища, німецьке Gesellschaft für die internationale Zusammenarbeit, Європейська комісія, USAID надають як технічну, так і фінансову допомогу для розробки стратегічних документів та реалізації окремих пілотних проектів в Україні, спрямованих на протидію змінам клімату.

Мінекології стало одним з ЦОВВ, що розпочало системну розробку кліматичної політики та змогло організувати взаємодію з іншими органами влади для прийняття відповідного законодавства та нормативно-правової бази на рівні КМУ. Мінекології та Міненергетики почали налагоджувати діалог для адаптації

кліматичної та енергетичної політики. Очікується, що в рамках напрацювання плану заходів з реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2035 року відбудеться узгодження відповідних стратегічних цілей з метою забезпечення сталого розвитку енергетики та охорони довкілля.

Водночас очевидним стає потреба у кваліфікованих спеціалістах та цілому пласті нормативно-правової бази для регламентування оцінки впливу на довкілля не тільки при підготовці масштабних проектів, але й при формуванні планів регіонального, місцевого та муніципального розвитку.

Стратегічне бачення

Підписавши Паризьку кліматичну угоду, Україна взяла на себе чіткі зобов'язання із скорочення викидів парникових газів та з високою ймовірністю переглядатиме національний внесок у найближчий період. Однак наразі як у законодавчих, так і у виконавчих органів влади відсутнє стратегічне бачення користі даної угоди та шляхів забезпечення фінансування модернізації вітчизняної економіки відповідно до взятих на себе зобов'язань. Останнє особливо актуальне з огляду на ухвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року та розробки проекту Стратегії низьковуглецевого розвитку, які ще необхідно буде синхронізувати та забезпечити їх виконання.

Українські органи влади використовують лише залишки ресурсів за Кіотським протоколом та планують переглянути фіскальні механізми внутрішнього ринку. При цьому не звертають увагу на можливості, які наявні на глобальному ринку кліматичних фінансів та будуть вдосконалюватися в процесі запровадження Паризької кліматичної угоди. Україна має в найкоротший час створити відповідні умови для залучення міжнародних приватних зелених інвестицій за нижчими відсотками ніж середньо ринкові в національну економіку на рівні як державних, так і приватних компаній, адже з кожним роком бажаючих отримати таке фінансування буде дедалі більше.

Діяльність

Протягом 2017 р. Мінекології стало одним із перших міністерств, які перейшли від виконання окремих завдань у рамках своєї компетенції до активного і системного формування екологічної та кліматичної політики і відповідної взаємодії з міжнародними та вітчизняними партнерами. Представники Мінекології брали участь у більшості заходів з кліматичних питань на міжнародному рівні, де забезпечили роз'яснення, узгодження та виконання частини зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію та міжнародних конвенцій.

При цьому поряд із напрацюванням механізмів для виконання зобов'язань українська влада не забезпечила створення передумов для достатнього фінансування відповідних заходів. Наразі діють дві міжвідомчі робочі групи, з яких

одна в Мінекології протягом року займалася фінансовими питаннями в рамках Кіотського протоколу, а інша в Держенергоефективності аналізувала можливість вдосконалення фіскальних механізмів (екологічного податку) з метою його акумуляції в спеціальному фонді та фінансування проектів з енергоефективності для промисловості.

Ніхто не працював над завданням забезпечити доступ приватних та державних компаній глобальних приватних кліматичних (зелених) інвестицій при тому, що потреби національної економіки неможливо закрити внутрішніми ресурсами.

Результати

Протягом 2017 р. було прийнято низку законів, які в сукупності створили достатню базу для систематичного зниження обсягів викидів парникових газів в Україні як у промисловому секторі, так і приватними домогосподарствами.

Мінекології розпочало системну роботу з розробки державної екологічної політики відповідно до міжнародних зобов'язань та її інтеграцію в галузеві програми і плани інших органів виконавчої влади. На національному рівні було досягнуто компромісу та прийнято Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», погоджено низку законопроектів в енергетичній галузі, які будуть сприяти скороченню викидів парникових газів, розроблено, погоджено та схвалено на рівні КМУ Концепцію і План заходів з реалізації державної політики в сфері захисту клімату, розпочато роботу над Стратегією низьковуглецевого розвитку та створенням національної системи моніторингу звітності та верифікації викидів парникових газів.

Досягнуті результати стали наслідком непростих компромісів між все ще малочисельними прихильниками повноцінних реформ та численними політичними угрупованнями навколо тих чи інших фінансово-промислових груп. Вказане є однією з причин низької зацікавленості та недостатньої активності в контексті напрацювання передумов для акумулювання необхідних фінансових ресурсів. Перевага надається фіскальним інструментам та грантовим коштам у той час, як національна економіка потребує значно більше коштів та суттєво виграє б у частині підвищення власної конкурентоспроможності в разі використання ринкових механізмів і приватних коштів з глобального ринку зелених інвестицій. Показовими прикладами можуть слугувати програми ЄБРР IQ-Energy для енергоефективних проектів домогосподарств та «зелені» кредити окремих банків (наприклад, Укргазбанк) для проектів відновлюваної енергетики.

НЕРОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ

С

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	3	2
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	C+	C

У 2017 р. зовнішня політика України в сфері нерозповсюдження не зазнала змін. Україна продовжила курс на виконання взятих міжнародних зобов'язань у рамках режиму нерозповсюдження. Особлива увага була приділена питанням експортного контролю та посиленню механізму безпекових гарантій.

Політичний інтерес

Протягом аналізованого періоду у зовнішній політиці України проблематика нерозповсюдження ядерної зброї переважно продовжувала перебувати у дискурсі Будапештського меморандуму. Використання такого наративу у контексті недотримання міжнародних безпекових гарантій з боку ядерних держав більшою мірою було розраховане на отримання додаткового важелю впливу та залучення дипломатичної та стратегічної підтримки світової спільноти у припиненні російської агресії проти України. Саме у цьому ключі Парламент у постанові “Про Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо безпекових гарантій” від 22 березня 2017 р. закликав США розглянути можливість щодо укладення з Україною оборонної угоди та надання їй статусу основного свого союзника поза НАТО, наголосивши на дусі й букві Будапештського меморандуму.

Через призму недотримання умов Будапештського меморандуму Україна реагувала й на сучасні виклики режиму нерозповсюдження. Президент України під час загальних дебатів 72-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН чітко наголосив на відданості України глобальному режиму нерозповсюдження та роззброєння, незважаючи на агресію країни-підписанта Будапештського меморандуму, а також гостро засудив ядерні випробування Північною Кореєю, які руйнують систему безпеки та стабільність самого режиму нерозповсюдження, що є одними із стовпів сучасної глобальної безпеки. Перебуваючи з візитом у США, під час свого виступу у Військової академії «Вест-Пойнт» П. Порошенко, коментуючи ситуацію з недотриманням безпекових гарантій у рамках Будапештського меморандуму, зазначив, що “ми маємо доводити, що система нерозповсюдження ядерної зброї мала би працювати; в інакшому випадку щороку виникатимуть нові Північні Кореї”. Міністр закордонних справ України П. Клімкін на міністерському засіданні РБ ООН 21 вересня 2017 р. наголосив на тому, що гарантії безпеки повинні бути обов’язковими для виконання. Водночас проблематика нерозповсюдження залишилася за межами уваги Президента України у Посланні до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році».

Інституційна співпраця

Взаємодія та координація українських інституцій за напрямом нерозповсюдження проходила в робочому режимі, відповідно до сфер відповідальності. Здебільш діалог між державними інституціями проходив у рамках міжнародних заходів за напрямом двосторонніх чи багатосторонніх ініціатив. Продовжила роботу міжвідомча експертна робоча група з питань нерозповсюдження, протидії тероризму та захисту критичної інфраструктури, хоча з меншою регулярністю та з основним акцентом на питання критичної інфраструктури.

Стратегічне бачення

За звітний період стратегічне бачення реалізації політики в царині нерозповсюдження не зазнало особливих змін – Україна продовжила стратегічний курс на виконання взятих міжнародних зобов'язань у рамках глобального режиму нерозповсюдження та роззброєння.

Серед стратегічних документів за напрямом слід відзначити затверджену Президентом “Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 рік”, де в черговий раз підтверджено прихильність державній політиці у галузі державного експортного контролю та нерозповсюдження зброї масового знищення і засобів її доставки, спрямованої на забезпечення національної безпеки.

Імплементація Резолюції РБ ООН 1540 була серед пріоритетів у порядку денному зовнішньої політики України в період роботи як непостійного члена Ради Безпеки ООН.

Діяльність

У 2017 р. Україна продовжила активне співробітництво в рамках започаткованих раніше ініціатив у сфері нерозповсюдження. З однієї сторони це підтверджує послідовність політики держави за визначеним напрямом, але з іншої свідчить про відсутність результативного пошуку нових форм співпраці та розвитку ініціатив у сфері нерозповсюдження.

Україна продовжила співробітництво з НАТО в питаннях нерозповсюдження зброї масового знищення, взявши участь у щорічній конференції НАТО із згаданої проблематики. Українська делегація використала цю платформу для обговорення впливу гібридної війни Росії проти України на режим нерозповсюдження, а також представлення конкретних фактів щодо мілітаризації тимчасово окупованих територій України.

Активізація зовнішньополітичного курсу України на ефективну імплементацію резолюції РБ ООН 1540 реалізовувалась через проведення в листопаді відповідного міжнародного семінару, який мав на меті здійснення комплексної оцінки сучасних викликів і загроз у сфері нерозповсюдження та обговорення механізмів дієвої взаємодії усіх залучених сторін як на національному, так і міжнародному рівнях. У сучасних безпекових умовах для України політика за цим напрямом стала пріоритетною, що було неодноразово підтверджено українською стороною на міжнародній арені.

У рамках двосторонніх ініціатив Україна продовжила стратегічне співробітництво та активний діалог щодо нерозповсюдження з США. 24 жовтня 2017 р. у Києві відбулося чергове засідання Українсько-американської робочої групи з питань нерозповсюдження та експортного контролю, яке дає привід сподіватися на виникнення нових практичних ініціатив за згаданим напрямом у майбутньому.

Протягом звітнього періоду було також продовжено співпрацю в багатосторонньому форматі з країнами-учасницями Ініціативи G7 у рамках "Глобального партнерства проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення".

Перспективним кроком на шляху до посилення експортного контролю та режиму нерозповсюдження може стати налагодження співпраці з Дослідницьким центром з питань нерозповсюдження ім. Джеймса Мартіна. Під час зустрічі 27 січня 2017 р. представників Центру з народними депутатами та представниками Адміністрації Президента в Комітеті з питань національної безпеки і оборони було обговорено плани на майбутнє, зокрема посилення співробітництва в рамках програми з експортного контролю і безпеки кордонів (EXBS). Американські колеги планують провести аналіз роботи урядових органів у сфері експортного контролю, що може значно посилити українські позиції в зазначеній сфері в майбутньому.

Результат

Зовнішньополітичний вектор України в галузі нерозповсюдження за звітний період був спрямований здебільшого на виконання взятих зобов'язань за існуючими міжнародними угодами без ініціювання нових активностей. Прослідковувався сталий інтерес міжнародної спільноти до питань нерозповсюдження в Україні, зокрема щодо проблематики експортного контролю.

На хвилі активної дискусії навколо Договору про заборону ядерної зброї, який був прийнятий 7 липня 2017 р. у штаб-квартирі ООН в Нью-Йорку та відкритий для підпису 20 вересня 2017 р., стратегічна позиція України залишилася солідарною з ключовими міжнародними гравцями, включаючи США, НАТО та інших. Не дивлячись на те, що сам документ спрямований на заборону розробки, випробування, зберігання, придбання, транспортування та використання ядерної зброї, Україна його не підписала. Україна продовжує послідовно відстоювати важливість ДНЯЗ для глобального режиму нерозповсюдження та вбачає загрозу його стабільності від Договору про заборону ядерної зброї.

Участь у глобальних ініціативах щодо ядерного нерозповсюдження дозволила Україні активно наголошувати на існуючих ризиках у сфері нерозповсюдження та викликах у контексті надання міжнародної технічної допомоги. Крім того, це надало можливість обговорювати нові механізми взаємодії під час виникнення надзвичайних ситуацій, особливо із залученням нелегального обігу ядерних та радіаційних матеріалів.

ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

C+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	C+	C+

У 2017 р. Україна фактично продовжила концентрацію своєї діяльності щодо питань міжнародної безпеки в рамках своєї активності в якості непостійного члена Радбезу ООН. Обіцянки щодо збільшення українського представництва в операціях з підтримки миру під егідою ООН та НАТО, дані попереднього року, не були виконані. Зменшилась кількість жінок, які брали участь у таких операціях. Конфлікти на Африканському континенті, Придністров'я та КНДР залишалися ледь не єдиними темами політичного інтересу у сфері міжнародної безпеки.

Політичний інтерес/залученість

Упродовж року питання міжнародної безпеки здебільшого розглядалися через призму російської агресії проти України та спроб анексії Криму. У щорічному Посланні до ВРУ Президент України зупинився на питаннях міжнародної безпеки здебільш у контексті агресивних дій РФ, згадавши ситуацію в Грузії, спільні стратегічні навчання ЗС РФ і Білорусі «Захід – 2017», виклики західним партнерам України. Аналітична доповідь до Послання приділяє незначну увагу лише загальним питанням кризи системи міжнародної безпеки, переважно з огляду на названі дії РФ, а також розвиток «постійної структурної співпраці у сфері безпеки і оборони» ЄС (PESCO). Абсолютно відсутні питання міжнародної безпеки та згадки щодо можливої участі України в миротворчій, посередницькій, антитерористичній діяльності в Плані дій Уряду на 2017 р.

Під час свого виступу на відкритті 72-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН Президент України з усього комплексу питань міжнародної безпеки приділив увагу ситуації навколо ядерної програми КНДР, зв'язку дій РФ у Сирії та Криму, а також конфліктам на Африканському континенті. У липні Президент під час зустрічі з Прем'єр-міністром Молдови П. Філіпом заявив про готовність сприяти відновленню територіальної цілісності Молдови. Водночас заяви окремих представників БПП (наприклад, І. Фріз) щодо ситуації в ПМР та придністровсько-го врегулювання не сприяють, а, навпаки, загострюють ситуацію та негативно впливають на імідж України як офіційного посередника.

Представники парламентських політичних партій України приділяють незначну увагу питанням міжнародної безпеки. Порядок денний роботи Комітету у зовнішніх справах ВРУ практично не включав розгляду питань міжнародної безпеки. Однак варто відзначити Заяву членів комітету Верховної Ради України у закордонних справах «Про використання і розроблення Корейською народно-демократичною Республікою ядерного озброєння та запуск міжконтинентальних балістичних ракет» (грудень).

Новим стало приділення уваги гендерним питанням у сфері міжнародної безпеки. Так, під час відкритих дебатів РБ ООН у жовтні 2017 р. віце-прем'єр-міністр І. Климпуш-Цинцадзе зазначила, що «Україна визнає важливість рівної та повної участі жінок у всій діяльності, спрямованій на попередження та вирішення конфліктів, миробудівництво та підтримку миру». Україна також активно інформувала світ про забезпечення гендерної рівності у своїй безпековій сфері в рамках форумів ОБСЄ.

Глава місії України при НАТО В. Пристайко стверджував, що Україна збільшить свою участь в операції Альянсу в Афганістані «Рішуча підтримка» (листопад).

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця з питань міжнародної безпеки в 2017 р. залишалась спорадичною. У той час, як МЗС наголошує на активній позиції України щодо вирішення конфліктів у світі, інші інституції, зокрема МО, не готові до такої діяльності або вважають її прерогативою лише спецслужб. При чому питання полягає не лише в обмеженнях через російсько-український конфлікт на Сході України, а й, наприклад, невиконанні зобов'язань щодо активізації участі України в Системі зі створення та визначення готовності сил до застосування в операціях ООН з підтримання миру та безпеки.

Стратегічне бачення

Стратегічне бачення питань міжнародної безпеки та участі України в їх вирішенні протягом 2017 р. не змінилось. Документи, ухвалені в попередні роки, розглядають ці проблеми здебільш у форматі субрегіональної безпеки або євроатлантичного курсу держави, де питання загальних загроз міжнародної безпеки в регіоні Близького Сходу та питання ядерного нерозповсюдження отримали окрему увагу. Пріоритети діяльності України в рамках Ради Безпеки ООН також можуть бути віднесені до формування стратегії у зазначеному напрямі. «Стратегія міжнародної миротворчої діяльності України» (2009) поверхово визначає пріоритети діяльності, не відповідає поточній ситуації і потребує оновлення.

Діяльність

Діяльність України в контексті викликів міжнародної безпеки упродовж 2017 р. активізувалась в одних напрямках (ООН, НАТО) та фактично була непомітною в інших (ПМР, боротьба з тероризмом тощо). У рамках ООН особливу увагу українських представників привертала такі питання міжнародної безпеки, як нерозповсюдження зброї масового знищення, питання жінок та дітей в конфліктах, реформування РБ ООН, КНДР, Сирія та конфлікти в Африці.

Станом на 2017 р. контингенти українських миротворців представлені в 9 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (загалом 448 військовослужбовців ЗСУ), а саме: у місіях ООН в Конго, Ліберії, Косово, Південному Судані, у складі Тимчасових сил ООН в Аб'єї та Сил ООН з підтримання миру на Кіпрі, у складі Багатонаціональних сил КФОР у Косово та Тренувально-дорадчої місії НАТО «Рішуча підтримка» в Афганістані, а також Спільних миротворчих сил в зоні безпеки Придністровського регіону Республіки Молдова. 48 українських правоохоронців беруть участь у міжнародних операціях з підтримки миру: під егідою ОБСЕ (Косово), під егідою ООН (Південний Судан, Кіпр, Конго, Ліберія) та в Секретаріаті ООН. У липні начальник Головного управління військового співробітництва та миротворчих операцій ГШ ЗС України Л. Голопатюк зустрівся із заступником Генерального секретаря ООН з питань операцій з підтримання миру у Нью-Йорку з метою обговорення участі представників України в операціях.

ях з підтримки миру. Президент України П. Порошенко взяв участь у Засіданні високого рівня Ради Безпеки ООН щодо реформування операцій ООН з підтримання миру (вересень), а також у низці інших представницьких міжнародних безпекових форумах, зокрема Мюнхенській конференції з безпеки (лютий). Міністр закордонних справ України П. Клімкін взяв участь у Середземноморській конференції ОБСЄ, присвяченій питанням безпеки в часи значних переміщень мігрантів та біженців (жовтень, м. Палермо, Італія), Галіфакському безпековому форумі (листопад, Канада,) тощо.

Що стосується представників ВРУ, то голова комітету у закордонних справах Г. Гопко брала участь у низці публічних заходів в Україні та за кордоном з питань регіональної безпеки. Парламентська делегація України в ПА ОБСЄ брала активну участь у сесіях ПА, в ході яких розглядалися актуальні питання міжнародної безпеки. Актуальні питання міжнародної безпеки також були серед пріоритетних під час візиту співголови групи дружби з міжпарламентських зв'язків з Великою Британією С. Заліщук до Лондона (січень).

Результати

Попри визначення в якості пріоритетного збільшення залучення українських жінок до питань забезпечення міжнародного миру та безпеки та незважаючи на відповідні зобов'язання України, статистика участі у 2017 р. демонструє зменшення кількості жінок правоохоронців та військовослужбовців в операціях з підтримки миру.

Позитивним є призначення нового спеціального представника України з питань придністровського врегулювання – В. Крижанівського (серпень), який вже займав раніше цю посаду. Вважається, що з його призначенням може активізуватися роль України у якості посередника.

Фактично результати України у сфері міжнародної безпеки дорівнюють лише її діяльності в рамках міжнародних організацій, насамперед ООН і ОБСЄ (*див. відповідні розділи*). Концентрація на власній безпеці у контексті триваючої агресії Росії обмежила залученість до вирішення інших конфліктів та кооперацію у сфері боротьби з тероризмом, нелегальною міграцією, участь у миротворчій діяльності, незважаючи на заяви про бажання збільшити участь України в таких операціях.

ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

В

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	5	3
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	5	5
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	B+	B

2017 р. продемонстрував, що незважаючи на зниження довіри до українських політичних еліт, міжнародна підтримка України зберігається. Попри небезпідставні побоювання, територіальна цілісність української держави не стала об'єктом компромісів ключових світових гравців, «велика угода» поміж західними партнерами та путінською Росією «за рахунок» України не склалася. На відміну від попереднього року, загроза зняття або послаблення санкцій проти Росії значним чином була нівельована. Навпаки, протягом 2017 р. санкційний пакет було розширено та підсилено, а в міжнародному пакеті допомоги Україні з'явилися нові військово-стратегічні компоненти. Надзвичайно важливою залишається роль міжнародних організацій у консолідації міжнародної підтримки України.

Політичний інтерес/залученість

Питання формування та консолідації міжнародної підтримки протидії російській агресії залишається одним із ключових елементів зовнішньої політики української держави. Надзвичайно важливою у цьому контексті є ефективна участь України в міжнародних організаціях, де політичний вплив Російської Федерації є інституційно обмеженим – насамперед, ефективне використання інституційно-політичних можливостей ООН, ОБСЄ та НАТО. Водночас стратегія формування міжнародної підтримки в українському політичному процесі не переросла в систематичну консолідовану практику. Парламентські партійно-політичні групи власну увагу здебільшого концентрують на внутрішньополітичній боротьбі, звертаючись до зовнішньополітичного напрямку лише задля отримання зовнішньої підтримки як додаткового ресурсу легітимації. На даному тлі важливою виглядає участь у формуванні міжнародної підтримки протидії російській агресії окремих інститутів українського громадянського суспільства та спільнот української діаспори у країнах-партнерах.

В Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України 2017 р. в окремих розділах «Пріоритет мирних засобів протистояння агресії» та «Деокупація і реінтеграція» узагальнюються та виокремлюються «політико-правові інструменти протидії російській агресії», «публічна дипломатія в умовах гібридного протистояння», «зовнішньополітичні та міжнародно-правові чинники деокупації» та «нормативно-правове забезпечення деокупації». У Доповіді наголошується на «необхідності використати всі можливості щодо формування міжнародних механізмів співробітництва з питань протидії агресору та деокупації українських територій», через 1) зміцнення співпраці із США як стратегічним партнером України та іншими державами-гарантами територіальної цілісності нашої держави за Будапештським меморандумом, 2) налагодження співпраці з НАТО стосовно питань безпеки Чорноморського регіону, 3) максимальне використання оновлених можливостей формату партнерства з НАТО, 4) оформлення відносин з урахуванням нових форматів оборонного співробітництва, що об'єднують країни, які мають різний характер відносин із НАТО та ЄС».

Інституційна співпраця

Нагальна необхідність міжнародної підтримки України в протидії російській агресії виступає одним із дисциплінуючих українську владу факторів. Разом з цим рівень інституційної співпраці між органами української влади не набув системності та залишається недостатнім. Значною мірою інтегративною силою формування міжнародної підтримки України в протидії російській агресії, як і раніше, виступає громадський сектор. Водночас істотним механізмом у формуванні загальної підтримки України в світі є розширення можливостей для використання перспективного потенціалу інструментів публічної дипломатії.

У даному ракурсі виглядає важливим ухвалення постанови Уряду України «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань популяризації України у світі» від 7 червня 2017 р., ініційовану Міністерством інформаційної політики України на виконання схваленої в жовтні 2016 р. «Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі».

Стратегічне бачення

Триваюча зовнішня агресія РФ проти України є одним із факторів національно-політичної консолідації українського суспільства. Водночас різниця у військово-економічних та ресурсних потенціалах обох країн вимагає від України вибудовувати зовнішньополітичні стратегії та інструменти створення/отримання міжнародної підтримки та створювати ефективні національні механізми прийняття міжнародної допомоги та підтримки. Друге - залишається стратегічним напрямом опрацювання політико-правових інструментів протидії російській агресії. В стратегічно-нормативному пакеті (Закон України «Про основи внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України, Стратегія Україна-2020, Стратегічний оборонний бюлетень України) сформульовано цільові напрямки взаємодії та стратегічної інтеграції України з ключовими безпековими та політичними системами сучасного світу, які наразі й виступають ключовими міжнародними донорами подальшого розвитку української держави.

Діяльність

Важливим кроком у реалізації формування міжнародної підтримки України в протидії російській військовій агресії є більш ефективна співпраця з ключовими країнами-партнерами України – країнами Північної Америки та ЄС, а також тісна комунікація з країнами-партнерами в рамках участі України в ООН, ОБСЄ, РЕ та співробітництві з НАТО. Вкрай необхідним стало нарешті призначення в липні 2017 р. Глави місії України при НАТО В. Пристайко, що підтвердило серйозність українських намірів щодо стратегії на подальше зближення.

Перспективним кроком для захисту інтересів України, формування позитивного іміджу України в світі та міжнародної протидії російській агресії є прийняте в 2017 р. рішення щодо створення у сфері управління МЗС державної установи «Український інститут». Важливим із точки зору координації зусиль у вирішенні кримського питання могла б стати міжнародна платформа «Друзі деокупації Криму», ініційована Президентом України у 2017 р. під час сесії ГА ООН.

Результати

2017 р. став роком подальшого розвитку міжнародної підтримки України в протидії російській агресії – санкційні пакети, що включають як персональні, так секторальні обмежувальні заходи щодо Росії та її бізнесової і політичної еліти, були розширені, підсилені та пролонговані без дискусій. 16 березня до третьої річниці анексії Криму Європарламент ухвалив резолюцію «Політичні в'язні у тюрмах Росії та ситуація у Криму», у якій висловив вимогу до Росії негайно звільнити усіх громадян України, які незаконно утримуються на території РФ та окупованого Криму, та припинити будь-які подальші переслідування громадян України. 19 квітня Міжнародний суд ООН оприлюднив перше проміжне рішення у справі «Україна проти Росії», в якому серед іншого суд зобов'язав РФ утриматися від обмежень можливостей кримських татар на представництво власних інтересів, відновити діяльність Меджлісу й забезпечити поновлення освіти українською мовою.

У липні ухвалені на сесії Парламентської Асамблеї ОБСЄ у Мінську документи, зокрема резолюція «Щодо відновлення суверенітету та територіальної цілісності України», вкотре засудили факт російської збройної агресії проти України, тимчасову окупацію Росією АР Крим та м. Севастополь, а також закликали РФ припинити військові дії в Україні. 14 листопада відбулося позитивне голосування за оновлений проект резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)» в Третньому комітеті Генеральної асамблеї ООН. В оновленому проекті резолюції ситуація в Криму визнана триваючою окупацією і міжнародним збройним конфліктом, підтверджується територіальна цілісність України й невизнання російської анексії Криму, міститься заклик до РФ припинити порушення прав людини в Криму. Прийняття даної резолюції відбулося на засіданні ГА ООН 19 грудня 2017 р. Проведений у грудні на полях Ради Міністрів ОБСЄ у Відні захід міністерського рівня за участю звільнених з російського полону А. Чийгоза та І. Умерова поклав початок створенню Міжнародної платформи «Друзі деокупації Криму».

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ

B+

	2016	2017
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	3	5
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	B-	B+

У 2017 р. за напрямом економічної дипломатії було досягнуто певних позитивних зрушень порівняно з попереднім роком. Продовжилась робота з інституційної розбудови, а також посилено стратегічне бачення – прийнято Національну експортну стратегію України. Уряд поряд із розвитком європейського напрямку проводив цілеспрямовану політику із запровадження або відновлення торгово-економічної та інвестиційної кооперації з Китаєм, Індією, країнами Західних Балкан та Близького Сходу. Окремі інструменти економічної дипломатії отримали політичну підтримку з боку Президента України та Прем'єр-міністра України. У 2017 р. загальний обсяг експорту незначно зріс, що може свідчити про вихід із фази різкого спаду, яка тривала від 2013-2014 рр. Утім, поки показники експертної активності все ще за низькі, щоб говорити про вихід на докризовий рівень.

Політичний інтерес/залученість

Питання економічної дипломатії, посилення інвестиційної привабливості та нарощування експортного потенціалу займають чільне місце в заявах політиків. У щорічному Посланні Президента України зроблено особливий наголос на здобутках та завданнях економічної дипломатії, насамперед у межах реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС. У своїх виступах з міжнародної тематики Прем'єр-міністр В. Гройсман робив наголос на необхідності поглиблення економічних стосунків із різними акторами, наприклад з ЄС та Японією. Про активну залученість може свідчити і поширення практики проведення двосторонніх бізнес форумів, у тому числі і за підтримки на вищому політичному рівні (під патронатом або одночасно з візитами глави держави чи уряду). Голова Комітету у закордонних справах ВРУ Г. Гопко протягом року виступала одним із популяризаторів т.зв. «Плану Маршала», а за ініціативи комітету в парламенті було проведено низку публічних заходів за проблематикою міжнародної торгівлі.

Інституційна співпраця

Продовжувала удосконалюватись інституційна база забезпечення міжнародної торгівлі протягом року. При Мінекономрозвитку з 2015 р. діє Рада з просування експорту, а з 2016 р. – Офіс з просування експорту. Питаннями захисту інтересів українського бізнесу займається Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі. Доволі активно діяла Рада експортерів та інвесторів при МЗС. Координації зусиль на національному рівні сприяли засідання української частини двосторонніх міжурядових комісій з торгово-економічного співробітництва (наприклад, у 2017 р. – з Білоруссю та Польщею).

У 2017 р. задля реалізації Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі було створено Раду з міжнародної торгівлі в якості тимчасового консультативно-дорадчого органу КМУ. Рада має сприяти координації дій ЦОВВ у сфері підтримки зростання експорту та спрощення процедур міжнародної торгівлі. Очолює Раду Перший віце-прем'єр-міністр – Міністр економічного розвитку і торгівлі України, а до її складу входять заступники профільних міністрів, голови комітетів Верховної Ради та ін.

Однак така позитивна динаміка міжінституційної координації інколи мала збої. Достатньо показовим прикладом було проходження в першому читанні популярістського законопроекту №7206 «Купуй українське – плати українцям», який викликав широкий резонанс та спротив з боку Мінекономрозвитку та низки інших урядових структур, що опікуються європейською проблематикою.

Не вдалося Уряду в 2017 р. запустити роботу Експортно-кредитного агентства.

Стратегічне бачення

Питання економічної дипломатії згадується в базових стратегічних документах, зокрема в Стратегії сталого розвитку «Україна–2020». Утім, у 2017 р. досягнутий значний поступ на рівні стратегічного розвитку міжнародної торгівлі. У квітні Кабінет Міністрів України затвердив Середньостроковий план пріоритетних дій до 2020 р. та план пріоритетних дій на 2017 р. Для МЕРТ у плані дій серед іншого зазначений напрям покращення інвестиційного клімату та розвиток українського експорту.

У березні відбулася презентація Експортної стратегії України – Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі 2017 – 2021 рр., яку декілька років розробляло МЕРТ в щільній координації з профільними міністерствами. План дій з виконання Дорожньої карти визначає 56 завдань та передбачає задіяння близько 40 державних і недержавних інституцій, окремі з яких ще треба буде створити. Стратегія була затверджена Урядом у грудні 2017 р.

Важливим стратегічним документом у сфері економічної дипломатії залишається Угода про асоціацію між Україною та ЄС, що включає запровадження ПВЗВТ, а також план заходів з імплементації УА. В жовтні урядом був затверджений план заходів щодо виконання Угоди, який передбачає 2016 завдань і близько 5 тисяч заходів, а також узгоджується з планом пріоритетних дій уряду, стратегічними документами з питань секторальних реформ, включає узгоджені з ЄС дорожні карти.

Водночас залишається неврегульованим питання торговельної співпраці з РФ та окупованою територією Криму.

Діяльність

У контексті співпраці з ЄС у рамках імплементації Угоди про асоціацію було проведено низку зустрічей двосторонніх органів: Діалог високого рівня Україна – ЄС щодо горизонтальних питань та окремих секторів промисловості (березень), перше засідання Підкомітету Україна – ЄС з питань торгівлі та сталого розвитку (травень), Четверте засідання Ради асоціації між Україною та ЄС (грудень).

Протягом року тривали переговори щодо укладення угод про вільну торгівлю з Туреччиною (8 раундів), Ізраїлем (7 раундів). Водночас попри заяви керівників України та Туреччини про укладання угоди про зону вільної торгівлі до кінця 2017 р. її так і не було укладено. Аналогічна ситуація спостерігалася і з переговорами з Ізраїлем щодо створення ЗВТ.

Відповідно до Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі уряд приділяв значну увагу розвитку кооперації з Китаєм та Індією. У грудні підписано План дій Україна – КНР з реалізації ініціативи спільної побудови «Економічного поясу Великого шовкового шляху» та «Морського шовкового шляху XXI ст.». У 2017 р. з Індією було підписано спільний протокол про домовленості щодо співпраці на найближчу перспективу.

Протягом року було проведено низку двосторонніх (Албанія, Угорщина, Білорусь, Литва, Південна Корея і т.д.) та міжнародних економічних форумів (Канада, Грузія) за участю керівництва України. Активно йшла робота спільних міждержавних комісій (Молдова, Білорусь, В'єтнам, Саудівська Аравія і т.д.). З окремими партнерами діяльність таких інституцій поновлена після значної перерви (Польща, Китай), з окремими – домовлено про заснування спільних комісій (Албанія, Катар, Колумбія).

Важливою складовою економічної дипломатії протягом всього 2017 р. була робота в Органі з вирішення спорів СОТ, насамперед у частині позовів проти РФ.

Водночас протягом року політичні аспекти впливали на реалізацію економічної дипломатії. До прикладу, Торговельний представник України в останній момент була змушена проігнорувати щорічний експортний форум, що проходив під егідою СОТ, через місце його проведення – Угорщину.

Результати

Досягненням вітчизняної економічної дипломатії став початок дії з 1.08 2017 р. зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Також певним успіхом економічної складової вітчизняної дипломатичної діяльності у 2017 р. стало рішення Ради ЄС від 28.06 2017 р. про розширення квот строком на три роки на безмитне ввезення до країн ЄС продукції багатьох важливих секторів вітчизняної економіки.

У травні Україну було офіційно запрошено приєднатися до Конвенції Пан-Євро-Мед. До кінця 2017 р. тривали внутрішньодержавні процедури приєднання, проте вже з травня Україна брала участь у діяльності робочих органів Конвенції в якості спостерігача. Це дозволило Києву розпочати переговори з низкою торгових партнерів щодо ініціювання т.зв. трикутника кумуляції (Україна – країна-член Конвенції – ЄС) із застосуванням відповідних преференцій (Македонія, ЄАВТ).

Обсяг експорту товарів з України у січні-листопаді 2017 р. склав \$39,5 млрд і збільшився у порівнянні з минулорічним періодом на \$6,8 млрд. Географічно збільшення експорту товарів відбулося до Австралії та Океанії на 304,4%, Америки – на 59,8%, Європи – на 30,4%, СНД – на 15,6%, Азії – на 12,9%, Африки – на 7,5%. При цьому за 11 місяців 2017 р. у зовнішньоторговельному обороті товарів України питома вага головних партнерів була наступною: країни ЄС (41,3%), Китай (8,4%), Туреччина (4,0%) та США (3,6%).

На жаль, на даний час зберігається переважання в експортній структурі України проміжних товарів, торгівля якими сильно залежить від ситуації на зовнішніх ринках. Нарощування експорту споживчих товарів та послуг потребує додаткових зусиль з боку уряду та бізнесу.

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ

V+

Політичний інтерес/залученість
Інституційна співпраця
Стратегічне бачення
Діяльність
Результати
Загальна оцінка

2016	2017
4	4
3	4
3	4
4	5
3	4
C+	V+

2017 рік став фактично революційним у контексті інституалізації сфери публічної дипломатії та ухвалення відповідних нормативних документів, у тому числі стратегічного характеру. Прийнята Доктрина інформаційної безпеки України, затверджений План заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, ухвалене рішення про створення Українського інституту.

Надзвичайну активність та ефективність у 2017 р. продемонструвало Управління публічної дипломатії МЗС, за ініціативою якого були запущені (та здебільшого реалізовані) близько 200 різноманітних проектів у сфері публічної та культурної дипломатії. Водночас ключовою проблемою традиційно лишається брак належного державного фінансування даної сфери.

Політичний інтерес/залученість

У 2017 р. рівень залученості органів державної влади до розбудови сфери публічної дипломатії істотно зріс. Однак рівень політичного інтересу за результатами аналізу заяв голів фракцій чи лідерів політичних партій, представлених у ВРУ, все ще лишається недостатнім. Істотний інтерес зберігається лише з боку голови комітету ВРУ у закордонних справах та деяких поодиноких народних депутатів. Досить позитивним сигналом можна вважати збільшення бюджету МЗС України на фінансування даного напрямку у 2017 р. до 77 млн грн. Утім, враховуючи сучасну політичну ситуацію навколо України та стан тотальної гібридної війни Росії проти України, даний рівень фінансування є незадовільним.

Сфері публічної дипломатії традиційно приділена значна увага в Аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до ВРУ, але знову жодної згадки у самому посланні Президента. Водночас підвищує увагу до даного напрямку (насамперед у контексті стратегічних комунікацій) Рада національної безпеки і оборони України: в ухваленій у 2017 р. Доктрині інформаційної безпеки України публічна дипломатія знайшла належне місце.

Інституційна співпраця

За підсумками 2017 р. співпраця між ключовими органами влади у сфері публічної дипломатії тільки починає набувати системності. Утім, схвалена у 2016 р. Концепція популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі (розробник МІП) не містить жодних посилань на механізм інституційної координації. Більше конкретики можна знайти у Плані заходів з реалізації Концепції (далі – План заходів), затвердженому у червні 2017 р., за яким координатором виступає не АПУ (як це визначено Стратегією 2020), а Кабінет Міністрів. Це саме підтверджує і прийнята у червні постанова КМУ про утворення Міжвідомчої комісії з питань популяризації України у світі (від 7.06.2017 № 467), покликана підвищити рівень координації сфери публічної дипломатії між задіяними владними органами.

Водночас за підсумками року можна констатувати, що здебільшого кожна державна установа впроваджувала переважно власні ініціативи та проекти в даній сфері без міжінституційної координації. Чи не єдиним успішним прикладом співпраці між відомствами можна вважати організацію українського стенду МЗС та Міністерства культури на Міжнародному книжковому ярмарку у Франкфурті (жовтень 2017).

Значним прогресом у формуванні нормативної бази забезпечення публічної дипломатії та цільового використання бюджетних коштів на даний напрям можна вважати ухвалення двох документів: постанови Кабміну «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки забезпечення міжнародного позитивного іміджу України та здійс-

нення заходів щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України» (№165 від 22.03.2017) та наказ МЗС «Про затвердження Порядку організації поїздок іноземних та українських експертів» (№ 380 від 06.09.2017).

Стратегічне бачення

Нормативно-правова база стратегічного характеру для забезпечення публічної дипломатії суттєво розширилась у 2017 р. На додаток до згадки у Воєнній доктрині України, в 2017 р. прийнятий документ, який відзначає важливість публічної дипломатії та необхідність розвитку даної сфери – Доктрина інформаційної безпеки України (затверджена Указом Президента України від 25.02.2017 № 47/2017).

Значним кроком у визначенні практичних напрямів реалізації завдань публічної дипломатії України є затвердження у 2017 р. вищезгаданого Плану заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі. Нарешті створений «дороговказ» на державному рівні з визначенням конкретних кроків та механізмів реалізації.

Однак ключовою змістовною проблемою державних документів стратегічного спрямування у сфері публічної дипломатії лишається відсутність розуміння необхідності визначення ключових основ – формулювання стратегічних наративів, на яких має будуватися уся подальша робота з просування іміджу та національних інтересів держави.

Діяльність

Другий рік поспіль найбільш активну та ефективну діяльність у сфері публічної дипломатії демонструвало Управління публічної дипломатії МЗС. Його функціонування значно сприяло покращенню координації зусиль між культурними аташе при посольствах України за кордоном. За ініціативою управління у 2017 р. були запущені (та здебільшого реалізовані) близько 200 різноманітних проєктів у сфері публічної та культурної дипломатії, серед них: чисельні публічні лекції в університетах США на тему сучасного розвитку України, виставки українських художників у Вашингтоні та Нью-Йорку, виставки «50 винаходів, які Україна подарувала світу», організація у Парижі масштабного фестивалю «Un Week-end à l'Est» (Вихідні на Сході) - мультикультурного проєкту, присвяченого ознайомленню парижан та гостей французької столиці з мистецьким, інтелектуальним та літературним життям Києва тощо.

З 2015 р. за ініціативою МЗС функціонує Дипломатичний Культурний Клуб, який об'єднує дипломатів усіх рівнів, у тому числі іноземних держав, представників міжнародних і зарубіжних культурних інституцій, яких цікавить культура дипломатія. Чергова щорічна зустріч відбулася у березні 2017 р.

На тлі роботи Управління публічної дипломатії відповідна діяльність Міністерства культури України або Міністерства інформаційної політики у 2017 р. виглядала доволі помірною.

Протягом року деякі органи влади продемонстрували ефективну співпрацю з іноземними дипломатичними представництвами в Україні або представниками громадської сфери у просуванні публічної дипломатії. У січні в Національному інституті стратегічних досліджень відбувся круглий стіл «Мережа народної дипломатії «Global Ukrainians» та органи державної влади». У червні 2017 р. Київський офіс Інституту Кеннана, МЗС України та Дипломатична академія України провели Третій форум культурної дипломатії України. Значний внесок у розбудову публічної та культурної дипломатії нашої держави робиться за сприянням НУО – Українського кризового медіа-центру, мережеві організації закордонних українців Razom for Ukraine, Promote Ukraine тощо.

Результати

Поруч з активною роботою Управління публічної дипломатії та прийняттям низки важливих документів стратегічного спрямування найбільш вагомим результатом є ухвалення рішення про утворення державної установи «Український інститут» (Розпорядження КМУ № 430-р від 21.06.2017), який має стати потужним інструментом просування міжнародного іміджу України. Представництва Українського інституту планувалося відкрити в 2017 р. в чотирьох європейських столицях – у Варшаві, Берліні, Парижі, Римі. Однак через складний процес міжінституційного погодження реалізація даного завдання трохи загальмувалася.

ЗАКОРДОННЕ УКРАЇНСТВО

C+

Політичний інтерес/залученість
Інституційна співпраця
Стратегічне бачення
Діяльність
Результати
Загальна оцінка

2016	2017
н/д	3
н/д	4
н/д	4
н/д	3
н/д	3
н/д	C+

Увага України до закордонного українства дещо зросла в контексті зовнішньої агресії та задекларованих намірів розвиватися в євро-інтеграційному напрямі, про що свідчать зустрічі керівництва країни з представниками української діаспори, а також ухвалення урядом Державної програми співпраці з закордонними українцями у 2017-2020 рр. Формування сталих ефективних комунікацій з українською діаспорою та використання її потенціалу для популяризації України й українців, просуванні їх інтересів у світі є ключовими у цьому напрямі. Проте широкий політичний інтерес до співпраці із закордонними українцями наразі відсутній, дане питання переважно окреслюється лише у загальних рисах у переліку із багатьма іншими завданнями, що не дозволяє виділити даний напрям як пріоритетний.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес керівництва держави до питань закордонного українства зростає, що обумовлено намаганнями консолідувати діаспору у протидії російській агресії та підтримці європейських прагнень і реформ в Україні.

Свій візит до США у червні 2017 р. Президент України П. Порошенко розпочав саме зі спілкування з українською діаспорою. Прем'єр-міністр України В. Гройсман під час економічного форуму «Підтримка економічного розвитку України: співпраця між урядом та діаспорою» наприкінці серпня 2017 р. наголосив на потенціалі закордонних українців у контексті залучення іноземних інвестицій та розбудови української економіки. Голова ВРУ А. Парубій, зустрічаючись з Президентом Світового Конгресу Українців (СКУ) Є. Чолієм у листопаді 2017 р., обговорив питання, пов'язані з реформою освіти, та можливого залучення СКУ до участі у роботі міжнародних організацій.

Попри зусилля керівництва держави мобілізувати потенціал діаспори і налагодити співпрацю з нею, значний інтерес провідних політичних партій щодо даного питання в їх програмах не прослідковується.

Інституційна співпраця

В Україні існує спеціально створена Нацкомісія з питань закордонних українців, до складу якої входять представники центральних органів виконавчої влади, народні депутати, представники АПУ та громадських організацій. Функції Комісії зводяться до прийняття рішень щодо надання, відмови або припинення статусу закордонного українця. Станом на початок грудня 2017 р. було проведено 5 засідань Комісії, за результатом яких статус закордонного українця було надано понад 200 осіб.

Пріоритетні завдання і заходи щодо інституційної співпраці з організаціями закордонних українців визначені Держпрограмою із закордонними українцями на 2017-2020 рр., що була схвалена КМУ у червні 2017 р. і визначає пріоритетні завдання та заходи, зокрема інформаційно-роз'яснювального характеру, терміни їх реалізації та шляхи фінансування.

Координатором програми є МЗС, виконавцями виступають МЗС, Мінкультури, МОН, МПП, Мінмолодьспорт, обласні та Київська міська держадміністрації.

Пріоритетом на найближчі роки є протидія антиукраїнській пропаганді та утвердження позитивного іміджу України у світі.

Реалізація визначених задач планується шляхом надання фінансової підтримки громадам діаспори (за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів України) для випуску ними періодичних видань, підготовки та трансляції теле- та радіо-

програм, підтримання інтернет-ресурсів, розміщення публікацій з української тематики в закордонних ЗМІ, проведення та участь у міжнародних культурних фестивалях, а також у форумах і конференціях за участю закордонних українців.

Публічний звіт про виконання Держпрограми станом на грудень 2017 р. відсутній.

На рівні ВРУ у 2017 р. разом зі Світовим конгресом українських молодіжних організацій було сформовано міжфракційне об'єднання «Співпраця Україна – Діаспора», метою якою є співробітництво молоді у різних напрямках – від освіти до налагодження торгових відносин.

Незважаючи на вищезазначене, переважна частина інституційної роботи з українцями за кордону реалізується МЗС та ЗДУ, в яких ця робота завжди фігурує в якості окремого напрямку їх діяльності. Серйозним резервом на цій ділянці є створений Український інститут, який зможе набути впливу лише за підтримки місцевих діаспор.

Стратегічне бачення

Питання закордонного українства згадується в офіційних документах стратегічного характеру. У Конституції України та ЗУ «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» акцент робиться на задоволенні національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі фокус робиться на сталій комунікації з українською діаспорою, використання її потенціалу для популяризації України й українців, просуванні їх інтересів у світі.

Основні засади співпраці з українською діаспорою визначається ЗУ «Про закордонних українців», у якому окрім зазначених питань говориться про паритет у забезпеченні іноземними державами та Україною прав і потреб закордонних українців та національних меншин України.

У червні 2017 р. КМУ схвалено Держпрограму співпраці із закордонними українцями на 2017–2020 рр.

Однак поза увагою діючих офіційних документів залишається питання українських трудових мігрантів, захист інтересів яких потребують особливих підходів.

Діяльність

Важливими у сфері співпраці із закордонним українством були зустрічі з представниками діаспори, організовані в Україні та за її межами на найвищому рівні (президент, прем'єр-міністр, голова ВРУ, міністр закордонних справ), що сприяло інтенсифікації співробітництва в даному напрямі.

Не менш важливою залишається робота культурно-інформаційних підрозділів ЗДУ, успішність яких оцінити об'єктивно складно через відсутність публічного звіту МЗС, а також специфіки кожної країни, можливостей і пріоритетів роботи установ.

Окрему увагу слід звернути на діяльність Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», робота якого зосереджена у чотирьох ключових напрямках – освіта, міграція, культура та співпраця з діаспорою, та двох представництв СКУ – у Брюсселі та Києві. Перше – займається лобіюванням українських питань в інституціях ЄС, друге – забезпечує присутність питань закордонного українства у законодавчому процесі та у планах дій відомств. Суттєву роль у підтримці проектів закордонного українства, насамперед силами СКУ, здійснюють Українська греко-католицька церква, а останнім часом і Київський патріархат УПЦ.

Результати

Підтримка закордонного українства у питаннях протистояння гібридній російській агресії, а також сприяння формуванню позитивного іміджу держави є головними результатами року. Варте уваги турне Президента СКУ до країн-сусідів України, де обговорювалися занепокоєння щодо ЗУ «Про освіту» та підтримка з боку цих країн європейської та євроатлантичної інтеграції України. Завдяки спільним зусиллям дипломатії та української діаспори Парламент Португалії і Сенат Штату Вашингтон прийняли резолюції щодо визнання Голодомору геноцидом української нації.

До результатів КМУ та ВРУ можна віднести ухвалення Держпрограми співпраці із закордонними українцями на 2017-2020 рр., а також своєчасне прийняття державного бюджету на 2018 р., в якому окремо передбачено фінансування діяльності Українського інституту та заходів щодо підтримки зв'язків з діаспорою.

Водночас результати діяльності у сфері співпраці із закордонним українством у 2017 р. фактично дорівнюють роботі ЗДУ в цьому напрямі, які часто були обмежені в плані бюджету і людських ресурсів.

ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ ОЦІНОК РЕАЛІЗАЦІЇ НАПРЯМКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ У 2017 РОЦІ

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ В 2017 РОЦІ

Напрямки зовнішньої політики	Загальна оцінка	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Зовнішня політика в 2017 році	B-	4-	4-	3+	4+	4-

ОЦІНКИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАПРЯМКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ В 2017 РОЦІ

Напрямки зовнішньої політики	Загальна оцінка	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Співпраця з країнами «Великої сімки»						
Велика Британія	B+	4	5	3	5	5
Італія	C+	4	3	3	4	3
Канада	B+	5	4	4	5	4
Німеччина	B-	4	4	3	4	3
США	A-	5	5	5	5	4
Франція	C+	4	4	2	4	3
Японія	B	4	3	3	5	5
Європейська інтеграція	B	4	4-	3+	4-	3+
Європейський союз	B+	5	4+	4+	5-	4
<i>Політичний діалог</i>	A-	5	4	4	5	5
<i>Економічна співпраця</i>	A-	5	5	5	5	3
<i>Безвізовий діалог</i>	B+	5	4	4	4	4
Східне партнерство	B-	3	4	3	5	4

Напрямки зовнішньої політики	Загальна оцінка	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Європейське енергетичне співтовариство	C-	4	3	2	2	2
Євроатлантична інтеграція	A-	4	5	5	5	5
Двосторонні відносини						
Білорусь	B-	3	4	4	4	3
Грузія	B-	3	4	3	4	4
Ізраїль	C+	3	3	2	4	4
Іран	D+	3	4	1	2	2
Китай	B-	3	4	4	4	4
Литва	B+	4	4	4	5	5
Молдова	C+	4	2	3	4	4
Польща	B-	4	4	2	5	3
Румунія	B-	4	4	3	4	4
Словаччина	B-	4	4	3	4	4
Туреччина	B+	5	4	4	4	4
Угорщина	C-	3	3	2	3	2
Російська Федерація	C+	3	3+	4-	3+	2
<i>Політичні відносини</i>	C+	4	4	5	3	1
<i>Економічні відносини</i>	C-	3	4	2	3	2
<i>Енергетичні відносини</i>	C	2	2	4	4	3

Напрямки зовнішньої політики	Загальна оцінка	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Регіональна співпраця						
АТР	C	2	3	2	4	4
Близький Схід	C	2	3	2	4	4
Західні Балкани	C-	3	2	3	2	3
Країни Балтії	B+	4	4	3	5	5
Вишеградська четвірка	C+	3	3	4	4	3
Латинська Америка	D+	3	3	2	2	2
Північна Європа	C+	4	3	2	4	4
Південна Азія	C-	2	2	3	4	3
Субсахарська Африка	D+	3	2	2	2	3
Центральна Азія	D-	1	2	2	2	2
Чорноморський регіон	C	3	3	2	4	3
Міжнародні організації						
ООН	B+	4	4	4	5	5
ОБСЄ	B-	3	3	4	4	4
Рада Європи	A-	5	5	4	4	5
Ініціативи багатостороннього характеру						
Захист прав людини	A-	5	5	4	5	5
Зміна клімату	C	2	4	2	4	3
Нерозповсюдження ядерної зброї	C	3	3	2	4	3
Питання міжнародної безпеки	C+	3	3	3	4	3

Напрямки зовнішньої політики	Загальна оцінка	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Формування міжнародної підтримки протидії російській агресії	B	3	4	5	4	4
Економічна дипломатія	B+	4	4	5	4	4
Публічна дипломатія	B+	4	4	4	5	4
Закордонне українство	C+	3	4	4	3	3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПОРЯДКУ ДЕННОГО ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У 2018 РОЦІ

Зробити 2018 роком безвізових режимів. Гармонізація візових режимів з окремими країнами, спрощення візових режимів з Канадою та Великою Британією, доведення кількості безвізових країн для громадян України до 100 сприятиме людській мобільності та інтенсифікації бізнес-контактів.

Зосередитися на публічній дипломатії. Рішення про відкриття Українського інституту є лише першим кроком до створення позитивного іміджу України та розширення «української» тематики у світі.

Прийняти Концепцію зовнішньої політики України до 2025 року. Потрібен єдиний стратегічний документ, який би визначав основні напрями зовнішньої політики на середньострокову перспективу, її мету, завдання та ресурси, консолідував окремі положення, зазначені в інших офіційних документах, та визначав координуючі ролі та механізми у структурі виконавчої та законодавчої влади України. Такий документ повинен бути спільною розробкою представників МЗС, експертів та народних депутатів.

Розробити операційні документи щодо регіональних пріоритетів зовнішньої політики України. Ці документи повинні відповідати на запитання, якими є цілі, інтереси та можливості України у відносинах із країнами Близького Сходу, Чорноморського регіону, Азійсько-тихоокеанського регіону, Латинської Америки, Африки, тощо; яка позиція України щодо основних кризових явищ у цих регіонах.

Активізувати роботу за напрямками поза межами процесу європейської та євроатлантичної інтеграції, зокрема. Серед таких напрямків пріоритетними вбачаємо Велику Британію (у контексті брекзиту), Західні Балкани, Ізраїль, Індію, Китай, Марокко, Центральну Азію (насамперед, Казахстан та Киргизстан), ПААР, Перу.

Розробити політику сусідства. Така політика, закладена у відповідних документах стратегічного характеру, мала б сформулювати загальне бачення України щодо відносин з сусідніми країнами та дати відповіді на проблемні питання, що останнім часом виникають із безпосередніми сусідами України (передусім, у відносинах з Польщею та Угорщиною). Політика сусідства не має обмежуватися деклараціями, а мала б передбачати конкретні заходи та фінансування проєктів, спрямованих на розвиток стосунків із державами-сусідами.

Реалізувати диференційовані стратегії заохочення економічної співпраці. Йдеться про заохочення міжнародних та іноземних бізнес-спільнот економічними стимулами для виходу на український ринок, створення умов для залучення європейського бізнесу, у тому числі і в сфері оборонної промисловості. У цьому контексті може бути запроваджена посада посла з особливих доручень щодо співробітництва з технологічними компаніями (за прикладом Данії) або ширше – щодо співробітництва з великими корпораціями.

Активізувати «експертну дипломатію», включно з таким інструментом, як форуми політико-експертного характеру, які б могли стати у нагоді у залученні експертних спільнот сусідніх країн до проблемних взаємин та пошуку шляхів їх вирішення. За зразком проведення Українсько-словацького Форуму, а також Українсько-польського Форуму партнерства доцільно започаткувати такі періодичні майданчики з Білоруссю, Грузією, Молдовою, Румунією, Угорщиною, Чехією.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АПК	Агропромисловий комплекс
АПУ	Адміністрація Президента України
БПП	Блок Петра Порошенка
ВМС ЗС	Військово-Морські Сили Збройних Сил
ВПК	Військово-промисловий комплекс
ВРУ	Верховна Рада України
ГВЗВТ	Глибока та всеохоплююча зона вільної торгівлі
ГПУ	Генеральна прокуратура України
ГУАМ	Організація за демократію та економічний розвиток (Грузія, Україна, Азербайджанська Республіка та Республіка Молдова)
ДКАУ	Державне космічне агентство України
ДНЯЗ	Договір про нерозповсюдження ядерної зброї
ДПС	Державна прикордонна служба
ДСНС	Державна служба України з надзвичайних ситуацій
ДФС	Державна фіскальна служба
ЄАВТ	Європейська асоціація вільної торгівлі
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЄврАзЕС	Євразійське економічне співтовариство
ЄС	Європейський Союз
ЗВТ	Зона вільної торгівлі
ЗДУ	Закордонна дипломатична установа
ЗЕД	Зовнішньоекономічна діяльність
КМУ	Кабінет Міністрів України
КФОР	Міжнародні сили з підтримки миру в Косові (НАТО)
НУО	Неурядова організація
МАГАТЕ	Міжнародне агентство з атомної енергії
МЕРТ	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
РБ ООН	Рада безпеки Організації об'єднаних націй

МЗС	Міністерство закордонних справ
МінТОТ	Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб
МІП	Міністерство інформаційної політики
МО	Міністерство оборони
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НАЗК	Національне агентство з питань запобігання корупції
ДМС	Державна міграційна служба
НБУ	Національний банк України
НКРЕКП	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
НФ	Народний фронт
ПА	Парламентська асамблея
ОПЕК	Організація країн-експортерів нафти
ОРДЛО	Окремі райони Донецької та Луганської областей
ОЧЕС	Організація Чорноморського економічного співробітництва
ПВЗВТ	Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі
ПГС	Платформа громадянського суспільства
РЄ	Рада Європи
ПДВЛ	План дій візової лібералізації
ПУ	посольство України
РНБО	Рада національної безпеки і оборони України
РНП	Річна національна програма Україна-НАТО
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
СОТ	Світова організація торгівлі
СхП	Східне партнерство
УА	Угода про асоціацію
УІНП	Український інститут національної пам'яті
УНП ФГС СхП	Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства

УОЄЄІ	Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції
ЦОВВ	Центральні органи виконавчої влади
ШОС	Шанхайська організація співробітництва
ЦЄІ	Центральноевропейська ініціатива
МЗК	Міжурядова змішана комісія

Автори

- Борділовська Олена, д.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Т.Г. Шевченка (**Південна Азія**)
- Бурейко Надія, к.політ.н., керівник Програми дослідження процесів європеїзації Ради зовнішньої політики «Українська призма», заступник голови ГО «Квадрівіум» (**США**)
- Вдовенко Юрій, к.екоп.н., доцент, керівник Програми дослідження економічної інтеграції України до ЄС Ради зовнішньої політики «Українська призма», член Керівного комітету Форуму Громадянського Суспільства Східного Партнерства, координатор Робочої групи № 2 «Економічна інтеграція та зближення з політиками ЄС» у 2016-2017рр. (**Європейський Союз. Економічна співпраця; Східне партнерство; Російська Федерація. Економічні відносини**)
- Вдовиченко Вікторія, к.іст.н., асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Італія**)
- Воротнюк Марина, к.політ.н., керівник Програми дослідження безпеки в Чорноморському регіоні Ради зовнішньої політики «Українська призма», Експерт Центру дослідження європейського сусідства Центральноєвропейського університету, Будапешт (**Словаччина; Туреччина**)
- Велика Ольга, старший викладач кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (**Японія, Азійсько-Тихоокеанський регіон**)
- Герасимчук Сергій, заступник голови правління, керівник Програми дослідження Південно-Східної Європи Ради зовнішньої політики «Українська призма», член правління Групи стратегічних та безпекових студій (**КНР; Молдова; Румунія**)
- Герасимчук Анастасія, асистент головного редактора UA: Ukraine Analytica, аспірантка кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (**Ізраїль; Близький Схід**)
- Глебов Сергій, к.політ.н., заступник декана факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Грузія; Чорноморський регіон**)

Грицаєнко Олег,	Надзвичайний і Повноважний Посланник другого класу, незалежний експерт (Північна Європа)
Гуцал Світлана,	керівник Програми дослідження публічної дипломатії та стратегічних комунікацій Ради зовнішньої політики «Українська призма», завідувач сектору міжнародного співробітництва та протокольних заходів Національного інституту стратегічних досліджень (Німеччина; Публічна дипломатія)
Зубко Діана,	керівник проекту "Прозорість і доброчесність публічного сектору" ПРООН в Україні (<i>думки представлені в матеріалі не відображають позицію організації</i>) (Литва; країни Балтії)
Златін Олександр,	аспірант Інституту історії України НАН України (Закордонне українство)
Коваль Надія,	керівник Програми дослідження країн Центральної Європи Ради зовнішньої політики «Українська призма», завідувач Центру міжнародних досліджень Дипломатичної академії України ім. Г. Удовенка (Велика Британія; Польща; Франція)
Коваль Марія,	проектний координатор Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, член правління Ради зовнішньої політики «Українська призма» (Німеччина)
Крисенко Олексій,	к. політ. н., керівник Програми дослідження Росії та країн СНД Ради зовнішньої політики «Українська призма», доцент кафедри політології ХНУ ім. В.Н. Каразіна (Російська Федерація. Політичні аспекти; Центральна Азія; Формування міжнародної підтримки протидії російській агресії)
Кузьо Мар'яна,	координаторка проекту Democracy Reporting International в Україні (м. Берлін), асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» (Безвізовий діалог)
Максак Геннадій,	голова правління Ради зовнішньої політики «Українська призма», Голова Громадської ради при МЗС України, координатор Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства (Білорусь; Вишеградська четвірка; країни Балтії; Економічна дипломатія)
Мартинюк Віталій,	керівник міжнародних програм Центру глобалістики "Стратегія ХХІ", асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» (Канада; Західні Балкани)

- Мішин Олександр, к.політ.н., співзасновник Центру досліджень Африки **(Субсахарська Африка)**
- Сербіна Юлія, керівник Програми дослідження міжнародних зобов'язань України з прав людини Ради зовнішньої політики «Українська призма», голова соціально-політичних програм ГО «Сприяння міжкультурному співробітництву» (до 30.11.2017) **(Рада Європи; ОБСЄ; Захист прав людини)**
- Ус Іван, старший консультант сектору зовнішньоекономічної безпеки відділу економічної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень, асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» **(Економічна дипломатія)**
- Чебан Олександр, к.політ.н., науковий співробітник Одеського центру з питань нерозповсюдження **(Іран)**
- Чорногор Ярослав, к.іст.н., заступник голови Ради зовнішньої політики «Українська призма», старший науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» **(Угорщина; Вишеградська четвірка)**
- Чубик Андрій, керівник програми енергетичних досліджень Ради зовнішньої політики «Українська призма», виконавчий директор Центру глобалістики «Стратегія XXI» **(Європейське енергетичне співтовариство; Зміна клімату; Російська Федерація. Енергетичні відносини)**
- Чумак Дмитро, науковий консультант Одеського центру з питань нерозповсюдження **(Нерозповсюдження ядерної зброї)**
- Шевченко Наталія, к.іст.н., доцент, Київський національний університет ім. Т. Шевченка **(Латинська Америка)**
- Шелест Ганна, к. політ. н., керівник Програми дослідження проблем міжнародної безпеки Ради зовнішньої політики «Українська призма», головний редактор журналу UA: Ukraine Analytica **(НАТО; ООН; Питання міжнародної безпеки; Азійсько-Тихоокеанський регіон)**
- Ярошевич Марина, керівник Програми дослідження групи Бенілюкс Ради зовнішньої політики «Українська призма», представник Світового Конгресу Українців у Європейському Союзі **(Європейський Союз. Політичний діалог)**

Консультанти

Веселовський Андрій,	надзвичайний і повноважний посол, к.політ.н., генеральний консул України в Торонто
Генчев Олексій,	Керівник експертної групи взаємодії з НАТО Урядового офісу з координації європейської та євроатлантичної інтеграції
Конишев Дмитро,	радник - керівник Торговельно-економічної місії Посольства України в Словацькій Республіці
Корсунський Сергій,	надзвичайний і повноважний посол, д.фіз-мат.н., директор Дипломатичної академії України ім. Г. Удовенко при Міністерстві закордонних справ України
Лоссовський Ігор,	надзвичайний і повноважний посланник, к.фіз-мат.н., заступник постійного представника України при міжнародних організаціях у Відні
Філіпенко Євгенія,	заступник постійного представника України при міжнародних організаціях у Відні

Про Раду зовнішньої політики «Українська призма»

Рада зовнішньої політики «Українська призма» є мережевим неурядовим аналітичним центром, метою якого є участь у запровадженні демократичних основ вироблення та реалізації зовнішньої та безпекової політик органами державної влади України, здійснення міжнародних та загальнодержавних проєктів і програм, спрямованих на поліпшення зовнішньополітичного аналізу та експертизи, посилення участі експертної спільноти у процесі прийняття рішень у сфер зовнішньої політики, міжнародних відносин, публічної дипломатії.

Основними напрямками діяльності «Української призми» є:

- Запровадження сталої співпраці експертної спільноти та органів виконавчої, законодавчої влади України, які долучені до розробки та реалізації зовнішньої політики України;
- Дослідження проблематики зовнішньої політики, дипломатичної служби, міжнародних відносин та безпеки, напрацювання та оприлюднення відповідних рекомендацій;
- Допомога органам влади України у поширенні достовірної інформації про Україну за кордоном, налагодження каналів публічної дипломатії.
- Сприяння покращенню нормативно-правового поля, що регулює основи зовнішньої та безпекової політики України, основ дипломатичної служби та публічної дипломатії.
- Інформаційна, організаційна та консультатійна підтримка органів державної влади, організацій громадянського суспільства, освітніх закладів та інших суб'єктів з питань зовнішньої політики та безпеки.

Рада зовнішньої політики «Українська призма» офіційно зареєстрована як організація громадянського суспільства в 2015 році, у той час як аналітико-дослідницька діяльність у рамках мережі експертів «Української призми» здійснювалась з 2012 року. Наразі організація об'єднує більш ніж 15 експертів у сфері зовнішньої політики, міжнародних відносин, міжнародної безпеки з різних аналітичних та академічних інституцій Києва, Одеси, Харкова, Чернігова та Чернівців, а також асоційованих експертів в Україні та за кордоном.

Про Фонд ім. Фрідріха Еберта

Фонд імені Фрідріха Еберта є найстарішим політичним фондом Німеччини, що володіє багатими соціал-демократичними традиціями зі дня свого заснування в 1925 році. Фонд був заснований як політичний заповіт Фрідріха Еберта, першого президента Німеччини, що був обраний демократичним шляхом, та іменем якого був названий Фонд.

Ключовою діяльністю нашого політичного Фонду є втілення в життя основоположних ідеалів та цінностей соціал-демократії: свободи, справедливості, солідарності. Фонд працює в тісному зв'язку з соціал-демократами та організаціями вільних профспілок. Як некомерційна установа, Фонд організує свою діяльність на принципах самостійності та незалежності.

Фонд сприяє розвитку:

- вільного суспільства, що ґрунтується на принципах солідарності, та надає всім своїм громадянам можливість брати участь у політичному, економічному, соціальному та культурному житті, незалежно від свого походження, статі чи релігійних переконань;
- активної та сильної демократії, сталого економічного росту та наявності для всіх громадян гідної роботи;
- соціально-орієнтованої держави з розвиненою системою освіти та охорони здоров'я, яка одночасно прагне подолати бідність й забезпечує захист від тяжких випробовувань та труднощів, з якими доводиться стикатися громадянам у житті;
- держави, що несе відповідальність за мир та соціальний прогрес в Європі та світі в цілому.

Фонд підтримує та зміцнює ідеали соціал-демократії, зокрема, завдяки:

- **політико-просвітницькій роботі** з метою зміцнення громадянського суспільства. Політико-просвітницькі програми Фонду в Німеччині спрямовані на мотивування громадян, розвиток їх самостійності, інформування та навчання практиці активної участі в політичному житті, діяльності профспілок та громадянського суспільства. Ми сприяємо підвищенню рівня участі громадян в дискусіях з соціальних питань і процесів прийняття рішень;
- **політичним консультаціям**: Фонд проводить стратегічні дослідження з основних питань економічної, соціальної та освітньої політики, а також з основних напрямків подальшого розвитку демократії. Завдяки залученню до досліджень Центру наукових кіл, чинних політиків, Фонд створює умови для

широкого обговорення питань формування справедливого та сталого економічного та соціального ладу в окремих країнах, Європі та світі в цілому;

- **міжнародній співпраці:** за допомогою міжнародних представництв Фонду, що здійснюють свою діяльність у більш ніж 100 країнах світу, Фонд підтримує політику мирної співпраці та захисту прав людини, сприяє створенню і зміцненню демократичних, соціальних і конституційних структур. Ми є прибічниками вільних профспілок і сильного громадянського суспільства. В рамках європейського інтеграційного процесу Фонд активно сприяє розвитку соціально-орієнтованої, демократичної, конкурентоздатної Європи;
- **наданню підтримки обдарованій молоді** шляхом надання стипендій, зокрема, студентам та аспірантам з малозабезпечених родин та з числа мігрантів;
- **збереженню колективної пам'яті соціал-демократії:** архіви та бібліотеки Фонду, а також праці з сучасної історії дозволяють зберегти коріння історії соціал-демократії та профспілок, при цьому вони є джерелом інформації при проведенні соціально-політичних та історичних досліджень.

У даний час головні офіси Фонду знаходяться в Бонні і Берліні. Крім того, у Федеративній Республіці Німеччина Фонд має 6 освітніх центрів, а також 12 земельних і регіональних офісів. Крім того, Фонд імені Фрідріха Еберта має в Бонні власну бібліотеку, де зібрано більше 650000 томів. «Архів соціальної демократії» Фонду імені Фрідріха Еберта в Бонні містить найбільшу в світі колекцію матеріалів з історії європейського робочого руху.

ЗА РЕД. Г.МАКСАК, Г.ШЕЛЕСТ, Н.БУРЕЙКО, Н.КОВАЛЬ, М. КОВАЛЬ

Погляди, висловлені в даній публікації, не обов'язково відображають погляди Фонду ім. Фрідріха Еберта або організацій, де працюють автори.

Комерційне використання будь-яких матеріалів, надрукованих Фондом ім. Фрідріха Еберта, без письмового дозволу ФФЕ заборонено.

Фонд ім. Фрідріха Еберта. Представництво в Україні

вул. Пушкінська, 34, м. Київ, 01004, Україна

Тел.: +38-044-234-00-38 | факс: +38-044-451-40-31

Всі тексти доступні за веб-адресою:

<http://www.fes.kiev.ua>

Замовлення/контакти: mail@fes.kiev.ua

Рада зовнішньої політики «Українська призма»

<http://www.prismua.org>

info@prismua.org

ЗА РЕД. Г. МАКСАК | Г. ШЕЛЕСТ | Н. БУРЕЙКО | Н. КОВАЛЬ | М. КОВАЛЬ

Погляди, висловлені в даній публікації, не обов'язково відображають погляди Фонду ім. Фрідріха Еберта або організацій, де працюють автори.
Комерційне використання будь-яких матеріалів, надрукованих Фондом ім. Фрідріха Еберта, без письмового дозволу ФФЕ заборонено.

Контакти

Фонд ім. Фрідріха Еберта. Представництво в Україні
вул. Пушкінська, 34, м. Київ, 01004, Україна
Тел.: +38-044-234-00-38 | факс: +38-044-451-40-31
Всі тексти доступні за веб-адресою:
<http://www.fes.kiev.ua>
Замовлення/ контакти: mail@fes.kiev.ua

Рада зовнішньої політики «Українська призма»
<http://www.prismua.org>
info@prismua.org